

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Politický vzestup a pád Jana Syrového pohledem
národněsocialistického tisku**

**The Political Rise and Fall of Jan Syrový from the
Perspective of the National Socialist Press**

Bakalářská práce

Petr Herbrych

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Horák

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci nazvanou Politický vzestup a pád Jana Syrového pohledem národněsocialistického tisku jsem vypracoval samostatně za pomoci uvedené literatury a pramenů. Bez příloh a poznámek pod čarou má práce 121 052 znaků.

V Olomouci dne 19. dubna 2022

Petr Herbrych

Poděkování

Rád bych zde poděkoval především vedoucímu mé bakalářské práce, panu magistru Lukáši Horákovi, za čas věnovaný konzultacím k mé práci, za věcné připomínky a za spolupráci. Dále velice děkuji Janu Syrovému nejmladšímu za poskytnuté informace a materiály o jeho praprastrýci.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je představit a následně porovnat novinové články, v nichž je zmíněna osoba generála Jana Syrového, uveřejněné v ústředním tiskovém orgánu národněsocialistické strany ve dvou rozdílných etapách Syrového života. V prvním období, kdy byl generál Syrový vrcholným politikem, se nachází texty z týdnů kolem zářijových a říjnových dnů roku 1938, volby třetího československého prezidenta a zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Druhé zkoumané období zahrnuje týdny v průběhu soudního procesu v roce 1947. V průběhu zkoumání a k dosažení cílů byla využita historicko-srovnávací analýza. Ze závěrů představeného výzkumu vyplynulo, že tisk České strany národně socialistické věnoval Syrovému více pozornosti v době jeho vládní účasti, než v týdnech, kdy byl po druhé světové válce souzen. Zároveň se v obou obdobích prolínají témata týkající se vojenské i politické kariéry generála Jana Syrového. První část práce přibližuje život generála Syrového, historii národněsocialistického deníku České slovo, později Svobodné slovo, do roku 1948, a také s historickým kontextem představuje československý tisk v období první, druhé i třetí republiky. Druhá část je již zaměřena na nalezené texty z jednotlivých období, které jsou představeny a porovnány.

Klíčová slova

Jan Syrový, Česká strana národně socialistická, České slovo, Svobodné slovo, Melantrich, Československá republika, první republika, Mnichovská dohoda, druhá republika, Protektorát Čechy a Morava, tisk

Annotation

The theme of this bachelor thesis is introducing and then compare the newspaper articles of General Jan Syrový is mentioned, published in the central press authority of the Czech National Socialist Party in two different stages of Syrový's life. In the first period, when General Syrový was on the top politician, there are texts from the weeks around the days of September and October 1938, the election of the third Czechoslovak president and the establishment of the Protectorate of Bohemia and Moravia. The second research period covers weeks during the trial in 1947. During the investigation and to achieve the objectives was used to historical-comparative analysis. The conclusions of the presented research showed that the press of the Czech National Socialist Party paid more attention to Syrový during his government involvement than in the weeks when he was tried after the Second World War. At the same time, topics related to General Jan Syrový's military and political career intertwine in both periods. The first part of the work describes the life of General Syrový, the history of the national socialist daily news *České slovo*, later *Svobodné slovo*, until 1948, and also with the historical context presents the Czechoslovak press in the period of the first, second and third republics. The second part is already focused on the found texts from individual periods, which are presented and compared.

Key word

Jan Syrový, Czech National Socialist Party, Czech Word, Free Word, Melantrich, Czechoslovak Republic, first republic, Munich Agreement, second republic, Protectorate of Bohemia and Moravia, press

Obsah

1. Úvod.....	- 7 -
2. Jan Syrový.....	- 8 -
2.1 Mláďí.....	- 8 -
2.2 První světová válka.....	- 9 -
2.3 První republika a vrchol vojenské i politické kariéry Jana Syrového	- 10 -
2.4 Z vládního křesla do ústraní aneb Syrového život za Protektorátu	- 12 -
2.5 Patnáct let ve vězení a závěrečná léta života	- 14 -
3. Mediální a stranický systém v ČSR.....	- 16 -
3.1 Tištěná média v období první a druhé republiky	- 16 -
3.2 České slovo jako ústřední tiskový orgán České strany národně socialistické.....	- 18 -
4. Národnostní problémy v Československé republice a září 1938	- 23 -
5. Druhá republika a Protektorát Čechy a Morava.....	- 28 -
5.1 Historický kontext	- 28 -
5.2 Tištěná média v období druhé republiky a v počátcích Protektorátu	- 30 -
6. Československá republika na cestě k totalitě, období třetí republiky	- 33 -
6.1 Historický kontext	- 33 -
6.2 Tištěná média v období třetí republiky	- 35 -
7. Metodologie	- 37 -
8. Jan Syrový ve vládních funkcích	- 40 -
8.1 Syrový v čele vlády v průběhu zářijové krize a odstoupení pohraničí	- 40 -
8.2 Volba třetího československého prezidenta	- 47 -
8.3 Zřízení Protektorátu Čechy a Morava	- 52 -
8.4 Shrnutí výskytu Jana Syrového v tisku doby vrcholného politika.....	- 55 -
9. Jan Syrový po druhé světové válce	- 56 -
9.1 Proces s představiteli protektorátních vlád	- 56 -
9.2 Shrnutí výskytu Jana Syrového v tisku doby souzeného.....	- 64 -
10. Komparace textů	- 66 -
10.1 Vojenská kariéra Jana Syrového	- 66 -
10.2 Jan Syrový ve vrcholných politických funkcích	- 68 -
10.3 Jiná témata	- 71 -
11. Závěr výzkumu.....	- 74 -
12. Seznam zkratk	- 75 -
13. Zdroje	- 76 -

13.1	Prameny:	- 76 -
13.2	Literatura:	- 76 -
13.3	Internetové zdroje:	- 78 -
14.	Seznam příloh.....	- 84 -
15.	Přílohy	- 0 -
16.	Seznam schémat	- 83 -

1. Úvod

Na jaře roku 2021 se čím dál více ve veřejném prostoru skloňovalo jméno bývalého ministerského předsedy, ministra národní obrany a v neposlední řadě také legionáře Jana Syrového. Tento meziválečný vojenský hodnostář a pozdější vysoký politik byl po roce 1945 za údajnou kolaboraci a vlastizradu uvězněn a odsouzen ke dvaceti letům odnětí svobody. Na rozdíl od mnoha poválečných vězňů se ale po roce 1989 generál Syrový rehabilitace nedočkal. Již zmíněného roku 2021 proto podala rodina Jana Syrového návrh na přezkoumání soudního procesu se svým příbuzným s cílem očistit rodinné jméno. Rok trvající snaha nicméně výsledek rodině nepřinesla a k obnově soudního přelíčení tak nedošlo. Generál Jan Syrový, podsaditý voják s páskou přes oko, je pro skupinu lidí obětí soudního procesu, v očích některých je stále kolaborant a vlastizrádce a pro některé je zcela neznámý.

Rodák z Třebíče je skutečně poněkud opomíjenou postavou tuzemských dějin. Generál Syrový byl schopným velitelem československých legií v Rusku, důležitým článkem při legionářské sibiřské anabázi a v průběhu první republiky také hlavní tvář československého vojenství, na jehož rozvoji a modernizaci se podílel. Nicméně působení ve vysoké politice mezi lety 1938 a 1939 mu po druhé světové válce zapříčinilo uvěznění a společenský sestup.

V této bakalářské práci bych se proto rád věnoval mediálnímu obrazu Jana Syrového ve dvou zcela odlišných obdobích jeho pestrého života, a to v době vrcholu jeho kariéry v letech 1938-1939, kdy patřil mezi významné ústavní činitele, a následně v průběhu prvních měsíců roku 1947, kdy za své politické kroky stanul před soudem.

Práce je rozdělena do dvou částí. V té první, teoretické, části je nejprve představen život Jana Syrového, od studijních let přes vojenskou a politickou kariéru až po jeho závěrečná léta. Zároveň součástí teoretické části je historický kontext zkoumaných období a fungování médií v jednotlivých dobách. Druhá část se již věnuje výzkumu mediálního obrazu Jana Syrového ve výše zmíněných obdobích v národněsocialistickém deníku České slovo, respektive Svobodné slovo. Zajímají mě zejména články o Syrovém v období jeho první vlády, volby prezidenta a počátku Protektorátu Čechy a Morava, ve druhé etapě sleduji výskyt osoby Jana Syrového v národněsocialistickém tisku po celou dobu soudního procesu.

2. Jan Syrový

2.1 Mládí

Jan Syrový se narodil 24. ledna 1888 v Třebíči v Jihlavské bráně číslo 1 jako syn obuvníka Jana Syrového a manželky Anny, rozené Baňochové.¹ Prvorozený syn přijal křest dva dny po svém narození, 26. ledna 1888 z rukou Ignáce Párala.² Později se rodina Syrových přestěhovala do bytu v domě číslo 14 na náměstí Františka Josefa (dnešní Masarykovo náměstí v Třebíči), kde žila s dalšími šesti podnájemníky.³ V pozdějších letech si Jan a Anna Syroví starší postavili vilku na dnešním trebičském Gorazdově náměstí.⁴

Po absolvování obecné i měšťanské školy v Třebíči mezi lety 1894 až 1902 zamířil Jan Syrový na další studia do Brna, přesněji na Českou vyšší průmyslovou školu. Zde roku 1906 úspěšně složil maturitní zkoušku⁵ a stává se stavebním technikem. Během svých studentských let je mladý Jan také aktivním členem Sokola v rodné Třebíči, kde se setkává například s budoucím legionářem Josefem Jiřím Švecem, který tehdy vyučoval na trebičské novodvorské škole a nějaký čas u Syrových pobýval,⁶ a Josefem Vaňkem, pozdějším starostou Třebíče. Společně s Vaňkem se Syrový v roce 1910 podílel na založení sokolské organizace ve Starči,⁷ obci tři kilometry vzdálené od Třebíče. O sokolských aktivitách tehdy čtyřiaadvacetiletého Jana Syrového je vedena zmínka i v Památníku sletu slovanského sokolstva z roku 1912, kde stojí: „*Zde se v závodě jednotlivců vyššího oddílu umístil z 218 startujících na 45. místě a v závodě prostém z 232 startujících na skvělém 17. místě.*“⁸

¹ Matriční kniha narozených v Třebíči mezi lety 1879-1894. Moravský zemský archiv v Brně [online]. Moravský zemský archiv v Brně [cit. 2021-7-27]. Dostupné z:

<https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/6916?image=21600010-000253-003376-000000-010960-000000-00-B01119-00470.jp2>

² Tamtéž.

³ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Priřecmot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 3.

⁴ ZEJDA, Radovan, Miroslav HEDBÁVNÝ, Pavel JINDRA a Petr BENDA. Osobnosti Třebíčska. Třebíč: Akcent, 2000, s. 177. ISBN 80-7268-104-4.

⁵ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polníčka: Tváře, 2013, s. 11. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

⁶ ZEJDA, Radovan, Miroslav HEDBÁVNÝ, Pavel JINDRA a Petr BENDA. Osobnosti Třebíčska. Třebíč: Akcent, 2000, s. 177. ISBN 80-7268-104-4.

⁷ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Priřecmot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 6.

⁸ Památník sletu slovanského Sokolstva roku 1912 v Praze. [Praha]: Česká obec sokolská, [1912]-.

Po složení maturitní zkoušky v roce 1906 byl Syrový na podzim odveden k výkonu jednorochní prezenční vojenské služby,⁹ narukoval k pěšimu pluku číslo 8 v Jihlavě a zároveň také navštěvuje Školu záložních důstojníků u pluku číslo 81, v tomtéž městě.¹⁰ Podle Jiřího Fidlerera zamířil Jan Syrový po absolvování vojenské služby za prací do Varšavy,¹¹ avšak jak uvádí Karel Keller, již zmíněné sokolské aktivity jsou s tímto tvrzením v rozporu.¹² Cest Jana Syrového do tehdejšího carského Ruska muselo být buď více, nebo do Varšavy zamířil až v pozdějších letech. Druhou možnost podpírá i fakt, že se po roce 1908 účastní několika vojenských cvičení, například roku 1912 při mobilizaci vyhlášené kvůli Balkánským válkám (1912—1913).¹³

2.2 První světová válka

Zahájení první světové války potkalo Jana Syrového právě v carském Rusku. Tehdy šestadvacetiletý stavební technik odmítl návrat domů a nástup do rakousko-uherské armády, požádal o vstup do armády ruské, žádost mu však nebyla umožněna. Z tohoto důvodů odjíždí Syrový do Kyjeva, kde se právě formovala dobrovolnická Česká družina, do níž se 10. září 1914 přihlásil.¹⁴ S Českou družinou odjíždí Syrový tehdy jako řadový voják na východní frontu a díky svým zásluhám je mu postupně dostáváno vyšších hodností. Účastnil se řady významných průzkumných akcí a jeho jméno se dokonce objevuje i v první zprávě ruského hlavního stanu o České družině, kde stojí: „*Na Pripjati, v rajoně Haluzie, naši rozvědčici, skládající se z Čechů, provedli zdařilou operaci, akci, při níž se zvláště vyznamenal český praporčík Jan Syrový.*“¹⁵ Od ostatních vojáků bojujících po jeho boku si Syrový během první světové války vysloužil přezdívku „*Beton*“, ovšem ne z důvodu jeho předválečné profese, nýbrž díky své spolehlivosti a fyzické připravenosti.¹⁶ Významným bojem československých legionářů se stala bitva u Zborova dne 2. července 1917, které se

⁹ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 11. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

¹⁰ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 3.

¹¹ FIDLER, Jiří. Generálové legionáři. Brno: Books, 1999, s. 257. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

¹² KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 6.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 12. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

¹⁵ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 8.

¹⁶ Tamtéž.

ovšem Syrový nezúčastnil. V předvečer boje jej zasáhla dělostřelecká střepina granátu a přišel o své pravé oko. Raněný Syrový odmítl superarbitraci a vrátil se zpět ke své rotě.¹⁷ Po podepsání Brestlitevského míru (3. března 1918) mezi bolševiky a Německým císařstvím musely legie opustit území dnešní Ukrajiny a přepravit se až do dalekého Vladivostoku, odkud je čekal přesun na stále otevřenou západní frontu. Během evakuace se českoslovenští legionáři dostali po čeljabinském incidentu do ozbrojeného konfliktu s ruskými bolševiky, při kterém Syrového jednotky ovládly koncem května Omsk¹⁸ a 20. července 1918 i Tjumeň.¹⁹

Závěr léta 1918 přinesl posun v kariéře Jana Syrového, a to když byl povýšen do hodnosti generála a nově se stal velitelem Československého armádního sboru v Rusku.²⁰ Další povýšení přišlo již v říjnu téhož roku, kdy byl Syrový jmenován vrchním velitelem československých, rumunských, polských a srbských jednotek v Rusku, tuto funkci však záhy přenechal francouzskému generálu Marice Janinu.²¹ Životní kapitola Jana Syrového z východní fronty končí v dubnu 1920, kdy opouští Vladivostok a vrací se domů.²² Po návratu do vlasti bylo Janu Syrovému v hlavním městě nově vzniklé Československé republiky připraveno 20. června 1920 velkolepé přivítání.²³ Zato v rodné Třebíči na něj dělníci na vlakovém nádraží zvolávali: „*Hanba! Vrahu ruských dělníků!*“²⁴

2.3 První republika a vrchol vojenské i politické kariéry Jana Syrového

Rok po svém návratu absolvoval Syrový vojenskou školu pro generály ve Versailles a roku 1926, po ročním působení jako podnáčelník Hlavního štábu, je jakožto vůbec první Čechoslovák jmenován náčelníkem Hlavního štábu.²⁵ Ve stejném roce se Syrový poprvé účastní vysoké politiky. Po pádu druhé vlády Antonína Švehly je novým ministerským předsedou jmenován Jan Černý, který na resort národní obrany dosazuje náčelníka Hlavního štábu Syrového. V této době, kdy byl generál poprvé součástí vládního kabinetu, tj. od března do října roku 1926, musel se coby ministr národní obrany kupříkladu zabývat tzv. *Gajdovou*

¹⁷ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 12. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

¹⁸ FIDLER, Jiří. Generálové legionáři. Brno: Books, 1999, s. 259. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

¹⁹ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 13. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

²³ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 15.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 16.

*aférou*²⁶ a jeho kroky v tomto případě i téměř rok poté nelibě nesli čeští fašisté. Ti v průběhu prezidentských voleb v roce 1927 uspořádali průvod k pomníku Františka Palackého, při kterém se dostali i k Syrového bytu na tehdy Rašínově náměstí a jako odplatu za generála Gajdy mu vyloukli okna.²⁷ I po své půlroční vládní zkušenosti zůstává Syrový, od roku 1927 s hodností armádního generála,²⁸ v nejvyšší funkci Hlavního štábu, a to až do roku 1933, kdy jeho místo zaujal generál Krejčí²⁹.

Hned v úvodu 30. let přichází pro Syrového změna i v soukromém životě. Dne 23. července 1930 se tehdy dvaadvacetiletý Syrový oženil s Bělou Hellerovou,³⁰ po jejímž boku žil necelých dvanáct let. Po celé období první republiky se Jan Syrový těšil velké popularity, a to jednak díky zásluhám na bojištích východní fronty, a jednak díky své podobnosti s Janem Žižkou. Vše dokládá i historika, kterou měl Syrový údajně vyprávět spoluvězněm v 50. letech. O upřesnění legendy o novodobém Žižkovi od Zborova se údajně pokoušel u samotného prezidenta Masaryka, který měl Syrovému odvětit: „*Tož Jendo, nechej to tak. Lidé mají rádi legendy, ať je nějaká legionářská tradice.*“³¹

Závěr 30. let přinesl Syrovému i vysoké funkce politické. Po demisi Hodžovy vlády dne 22. září 1938 pověřil prezident Edvard Beneš sestavením nové vlády právě Jana Syrového. Široká veřejnost si během napjaté situace mezi Československou republikou a nacistickým Německem přála v čele vlády legionáře a hrdinu od Zborova Syrového. Na demonstraci proti přijetí německých podmínek zvolávali protestující před Pražským hradem „*Dejte nám zbraně nebo Syrového!*“³² Tehdejší prezident Edvard Beneš uvádí ve svých pamětech nazvané Mnichovské dny: „*Během celého dne 21. září byl ovšem Hrad středem horečné činnosti: došlo k demisi Hodžova kabinetu, ..., k těžkým diskusím o kabinet nový, méně politický*

²⁶ Velitel československých legií na východní frontě a zástupce náčelníka Hlavního štábu generál Radola Gajda byl polovinou roku 1926 obviněn ze špionážní činnosti pro Sovětský svaz a z přípravy státního převratu, při kterém měl být v Československé republice nastolen fašistický režim. Případ generála Gajdy zkoumala kárná komise ministerstva národní obrany a Gajda byl posléze převeden do výslužby a degradován na vojína. In: PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945: [nejobsáhlejší studie]*. Praha: Práh, 1999, s. 75-79. ISBN 80-7252-017-2.

²⁷ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945: [nejobsáhlejší studie]*. Praha: Práh, 1999, s. 84. ISBN 80-7252-017-2.

²⁸ ČERNÝ, Karel, Luboš GÖBL a Petr KRČÁL. *Muži Masarykovy republiky a kraj Vysočina 1918-1938. Žďár nad Sázavou: Tváře ve spolupráci s MDA, 2008, s. 52. Tváře Vysočiny*. ISBN 978-80-254-2691-3.

²⁹ FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999, s. 264. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

³⁰ KELLER, Karel. *Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970)*. In: *Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003*. Třebíč, Brno: Prirecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 18.

³¹ 120 let od narození armádního generála Jana Syrového. Česká televize [online]. Česká televize, 1996 - 2021 [cit. 2021-7-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1462335-120-let-od-narozeni-armadniho-generala-jana-syroveho>

³² EMMERT, František. *Zlomové osmičky: 1918, 1938, 1948, 1968*. Brno: CPress, 2018, s. 73. ISBN 978-80-264-2069-9.

konstituovaný bez vedoucích osob jednotlivých politických stran a pod předsednictvím generála Syrového, jehož za předsedu vlády jsem si já nepřál – byl mně vmucen ulicí.“³³

I sám Syrový si nepřál být jmenován ministerským předsedou, neb věděl, že k této funkci nemá potřebné politické zkušenosti.³⁴ V pozdějším soudním procesu potvrdil toto tvrzení i generál Heliodor Píka, kterému Syrový v říjnu 1938 sdělil, „že se politickému životu nikdy nevěnoval, že se cítí jako nahý v trní, že nikoho z politiků nezná a že neví, komu má věřit.“³⁵ Nový ministerský předseda vlil národu naději na obranu, když den po svém nástupu vyhlásil všeobecnou mobilizaci. Avšak v noci z 29. na 30. září 1938 došlo k podpisu tzv. Mnichovské dohody a Československá republika přišla o své pohraniční oblasti. Vzhledem k událostem spojené se ztrátou pohraničí abdikoval po přijetí mnichovských podmínek prezident Edvard Beneš a na Syrového tak připadly i některé z povinností prezidentských.³⁶ Okleštěnou republiku vedl ministerský předseda i do voleb nové hlavy státu, které se uskutečnily 30. listopadu 1938. „Když jsem přejímal z rukou presidenta Beneše moc jako předseda vlády, slíbil jsem mu rukou dáním, že volbu nového presidenta provedu,“³⁷ odvětil údajně Syrový na výzvy, aby se v období druhé republiky neangažoval v politice.³⁷ První prosincový den zahájila svoji činnost vláda Rudolfa Berana, ve které Syrovému patřil resort ministra národní obrany.

2.4 Z vládního křesla do ústraní aneb Syrového život za Protektorátu

V čele ministerstva obrany stál Syrový i v samém začátku nacistické okupace 15. března 1939 a tyto březnové dny se mu posléze stanou osudnými. Na příkaz prezidenta republiky Emila Háchy vydal vojenským jednotkám rozkaz, aby německému vojsku nekladly při obsazování zbytku republiky odpor.³⁸ Tentýž den byl Syrový pozván na Pražský hrad, kde na něj čekal německý vůdce Adolf Hitler, který Syrovému při uvítání nabídl pravici.³⁹ Podání ruky mezi Hitlerem a Syrovým ihned využila nacistická propaganda jako setkání dvou

³³ BENEŠ, Edvard. Mnichovské dny: Paměti. Praha: Svoboda, 1968, s. 275.

³⁴ Rozhovor s Janem Syrovým nejmladším za účelem článku do Horáckých novin 24/XXXII, záznam učiněn 10. června 2021.

³⁵ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Priracemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 24.

³⁶ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 15. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

³⁷ FIDLER, Jiří. Generálové legionáři. Brno: Books, 1999, s. 266. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

³⁸ Tamtéž, s. 267.

³⁹ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 16. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

frontových vojáků.⁴⁰ Mimo to doprovázel Syrový generála Blaskowitze k Hrobu neznámého vojína, což sám ministr národní obrany a bývalý ministerský předseda bral toto gesto jako uznání československé branné moci.⁴¹ Všech zmíněných událostí se Syrový účastnil v generálské uniformě proto, „*aby demonstroval, že je stále vojákem Československé republiky.*“⁴² V protektorátní vládě vydržel Syrový do konce července 1939, kdy byl nejprve převeden do kompetencí ministerstva školství a posléze penzionován.⁴³ Po událostech z března 1939 Syrový v očích mnohých spoluobčanů i bratrů legionářů klesl. Meziválečný ředitel Kooperativy a pozdější ministr zemědělství Ladislav Karel Feierabend ve svých pamětech uvádí: „*Generál Syrový byl však takové politické dítě, že si nebyl vědom toho, čeho se dopouští. Přesvědčil jsem se o tom ke konci prázdnin roku 1939, když jsem byl návštěvou v jeho vilce v Dobřichovicích u Prahy. Ve velké mansardě svého domku mně Syrový ukázal mnoho proutěných košů, které obsahovaly tisíce dopisů.* „*Podívej se, co jsem si vysloužil. To jsou všechno rozsudky smrti od bratří legionářů,*“ řekl mi se slzami v očích a dodal: „*V mnoha dopisech je přiložen provaz na oběšení. A to všechno za to, že jsem se šel poklonit památce národního hrdiny v doprovodu Blaskowitze.*“⁴⁴

Po konci na ministerském postu strávil Syrový protektorátní období v ústraní v Dobřichovicích.⁴⁵ Jakákoliv odbojová činnost ze strany Syrového byla nemyslitelná, hlavně kvůli jeho vysoké popularitě,⁴⁶ a také z důvodu, že byl ve své dobřichovické vile střežen gestapem.⁴⁷ Vedení Obrany národa společně s londýnskou exilovou vládou počítalo s využitím osoby Jana Syrového v závěru války, kterou očekávali po napadení Polska a válce mezi Německem a západními spojenci, tyto plány ale překazila rychlá porážka Polska, pasivita západních mocností a rozdrčení domácího odboje Reinhardem Heydrichem.⁴⁸ Společně s tehdejšími předsedou vlády Aloisem Eliášem se mu alespoň podařilo převést finanční prostředky ze Sociálního ústavu legionářského na podporu rodin perzekuovaných

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ FIDLER, Jiří. Generálové legionáři. Brno: Books, 1999, s. 267. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

⁴² KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirrecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 24.

⁴³ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirrecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 21.

⁴⁴ FEIERABEND, Karel Ladislav. Politické vzpomínky I.. Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1994, s. 163.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polníčka: Tváře, 2013, s. 16. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

⁴⁷ KELLER, Karel. Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970). In: Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirrecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 21.

⁴⁸ Tamtéž.

nacisty. Díky této akci se k potřebným dostalo přes 8,5 milionu korun a dalších 15 milionu bylo pro totožné účely zapůjčeno Sirotčímu legionářskému fondu.⁴⁹ Postižené rodiny navíc podporoval Syrový i ze svých osobních financí.⁵⁰

Z kraje února 1942 odešla ve věku nedožitých jednapadesáti let Syrového žena Běla,⁵¹ dva roky po smrti první ženy se bývalý ministerský předseda oženil podruhé, dne 8. března 1944 se jeho novou ženou stala Anna Malinská.⁵²

Při pražském květnovém povstání (5. 5. 1945) nabídl Jan Syrový své služby velitelství Bartoš a společně s dalšími vojenskými veliteli Karlem Kutlvašem, Emilem Linhartem a Bohumilem Rytířem byl přítomen jednání České národní rady v čele s Albertem Pražákem ohledně povstaleckých akcí.⁵³ I přesto byl ale 14. května 1945 zatčen⁵⁴ a umístěn do Pankrácké věznice.

2.5 Patnáct let ve vězení a závěrečná léta života

Soudní proces s představiteli protektorátních vlád započal v únoru roku 1947. Na lavici obžalovaných stanul společně s Janem Syrovým i jeho následovník na premiérském postu Rudolf Beran. Oba druhorepublikoví politici byli obviněni, že „*oba za války opatřili nepříteli prospěch tím, že dali souhlas k prodeji válečného materiálu Německu,*“ Jan Syrový navíc i z důvodu, že „*nedal 15. března 1939 rozkaz ani pokyn ke zničení vojenského materiálu.*“⁵⁵ Přitěžující okolností a dalším z důvodů pro někdejšího člena vlády bylo i již zmíněné potřesení rukou s Adolfem Hitlerem.⁵⁶

Spisovatel Jiří Fidler v kapitole věnující se Janu Syrovému v knize *Generálové legionáři* píše: „*Proces s generálem Syrovým byl zcela jednoznačně jedním z prvních politických procesů, při kterém však v soudcích zbyl ještě stín slušnosti, a proto nebyl vyřčen žádný rozsudek smrti – část obžalovaných byla dokonce za hysterického spílání novinářů osvobozena. Pro armádního generála Jana Syrového, bývalého velitele Československého*

⁴⁹ FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999, s. 269. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

⁵⁰ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. *Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí*. Polnička: Tváře, 2013, s. 17. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

⁵¹ KELLER, Karel. *Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970)*. In: *Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970)* sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Prirecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003, s. 18.

⁵² Tamtéž.

⁵³ FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999, s. 269. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

⁵⁴ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. *Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí*. Polnička: Tváře, 2013, s. 17. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

⁵⁵ FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999, s. 270. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

⁵⁶ Tamtéž.

*vojska na Rusi, však znamenal proces další věznění, které trvalo více než dvanáct let.*⁵⁷ Propuštěn byl Syrový až roku 1960 na amnestii prezidenta Antonína Novotného. Jelikož nebyl Syrovému uznán žádný důchod, musel po propuštění ve svých dvaasedmdesáti letech nastoupit do zaměstnání jako noční hlídač.⁵⁸

Život bývalého legionáře, vysokého vojenského důstojníka a vládního činitele Jana Syrového vyhasl 17. října 1970. Pohřben je společně se svoji druhou ženou Annou na Olšanských hřbitovech v Praze.

⁵⁷ Tamtéž, s. 271.

⁵⁸ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 17. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

3. Mediální a stranický systém v ČSR

Před praktickou částí je důležité přiblížit médium, ze kterého jsou čerpány články o osobě Jana Syrového ve zvolených historických etapách – v období takzvané mnichovské krize, volby prezidenta, v začátcích Protektorátu Čechy a Morava a v prvních měsících roku 1947, kdy Syrový společně s dalšími představiteli první protektorátní vlády stanul před soudem.

Na úvod je také vhodné v krátkosti zmínit stranický systém a s ním spojená vlastnictví tištěných médií v období první republiky.

3.1 Tištěná média v období první a druhé republiky

Svoboda slova byla v nově vzniklém Československu zakotvena v ústavě z 29. února 1920,⁵⁹ avšak omezení týkající se tisku byla dána jinými zákony. V republice stále platil tiskový zákon z roku 1863, ovšem mnohokrát znovelizovaný.⁶⁰ Tento zákon nařizoval nejpozději před vydáním předložit obsah státnímu úřadu v místě vydání.⁶¹ Zásah cenzury se především týkal ideových odpůrců prvorepublikového zřízení, tj. komunistů, německých nacionalistů, stran sympatizujících s nacismem nebo militantních katolíků.⁶² Dále je vhodné zmínit zákon na ochranu republiky týkající se nedovoleného zpravodajství, například zveřejňování zpráv schvalujících trestné činy,⁶³ nebo také *zákon o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění, utržení a urážek na cti*.⁶⁴

Prvorepublikový tisk lze rozdělit na nezávislý a stranický. Mezi nezávislá periodika se řadil deník rodiny Stránských *Lidové noviny*. Ty byly typické svoji výtvarnou podobou, vlastní sítí zahraničních zpravodajů nebo také kvalitními novináři.⁶⁵ V deníku pracovali

⁵⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 33. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁶⁰ POLÁČKOVÁ, Andrea. *Svoboda a cenzura*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 101. *Živá historie* (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 35. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁶³ Tamtéž, s. 33.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 42. ISBN 978-80-7367-698-8.

například Eduard Bass, bratři Čapkové a Ferdinand Peroutka.⁶⁶ Podobně jako *Lidové noviny*, i *Národní osvobození*, *Národní politika*, *Moravská orlice* a *Moravské noviny* se řadily mezi tisk nezávislý.⁶⁷

Velkou část prvorepublikového tisku tvořila periodika politických stran. Členové a příznivci jednotlivých subjektů disponovali vydavatelskými koncerny, díky kterým mohly jejich strany vydávat své vlastní tiskoviny. K bezesporu nejdůležitějšímu koncernům patřil Melantrich, díky němuž národní socialisté vydávali svůj deník *České slovo*. Dalšími vydavatelstvími byla lidovecká Československá akciová tiskárna, vydavatelství Novina českých agrárníků nebo Pražská akciová tiskárna sloužící národním demokratům.⁶⁸ Vedle již zmíněného *Českého slova*, jehož nejčtenějším vydáváním bylo v roce 1938 s 600 tisíci výtisky *Večerní České slovo*,⁶⁹ tvořily nejčtenější periodika také agrární deník *Venkov*, *Lidové listy* České strany lidové, sociálnědemokratické *Právo lidu* a od roku 1921 komunistické *Rudé právo*.⁷⁰ Pro Republikánskou stranu zemědělského a malorolnického lidu, neboli stranu agrární, z níž vzešli ministerští předsedové Antonín Švehla, František Udržal, Jan Malypetr a Milan Hodža, byl hlavním tiskovým orgánem již zmíněný deník *Venkov*, zaměřující se hlavně na ekonomiku a zemědělství.⁷¹ Periodikem sociálních demokratů se v roce 1897 stal deník *Právo lidu*, podobně jako u ostatních tiskovin v průběhu let doplněn o kulturní rubriky.⁷² Československá strana lidová disponovala Československou akciovou tiskárnou, díky které vydávala svůj konzervativní deník *Lidové listy*, ovšem tiskoviny lidovců nedosáhly takového významu jako u jiných stran, především kvůli regionální roztržitosti.⁷³ V hlavním městě vycházel *Pražský večerník* a dva různé deníky na Moravě, v Brně s názvem *Den* a v Olomouci *Našinec*.⁷⁴ Československá národní demokracie, od roku 1935 Národní sjednocení, využívala služeb vlastní Pražské akciové tiskárny k vydávání *Národních listů*, jejichž doménou byla tematická obsáhlost. Deník obsahoval rubriky kulturní, ekonomické

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 36. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁶⁹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 167. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁷⁰ Tamtéž, s. 168-169.

⁷¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 44. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁷² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 144. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁷³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 46. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁷⁴ Tamtéž, s. 47.

a sportovní i témata určená ženám, jako je například móda.⁷⁵ I strany neúčastníci se prvorepublikových vlád vydávaly tiskoviny určené svým členům a příznivcům. Ústředním tiskovým orgánem komunistů se hned po jejich založení v květnu 1921 stal deník *Rudé právo*,⁷⁶ na druhé straně politického spektra bylo pro krajně pravicové voliče vydáván deník *Říšská stráž* a týdeníky *Stráž říše* a *Fašistické listy*.⁷⁷

U stranického tisku byla politická témata, reportáže ze schůzí či názory politiků obsažena v ranních vydáních,⁷⁸ populárnější a zábavnější pak byla odpolední vydání s širokým spektrem témat.⁷⁹ I v první republice se vedle seriózního tisku objevila i periodika bulvární. Roku 1926 založil Jiří Stříbrný podnik *Tempo*, který vydával *Večerní list*, od roku 1928 *Polední list* a následně také *Expres*.⁸⁰

3.2 České slovo jako ústřední tiskový orgán České strany národně socialistické

Na popud pokladníka strany Jaroslava Šaldy založili národní socialisté tiskový fond na vydávání deníku a po vybrané částce 18 000 korun⁸¹ začali 1. března 1907 vydávat deník *České slovo*.⁸² Název tiskoviny našel inspiraci u východoslovanských států, v Moskvě bylo tehdy vydáváno *Ruskoje slovo*, ve Lvově *Polskoje slovo*.⁸³ Tisk Českého slova zajišťovala zprvu Knihtiskárna národně sociálního dělnictva v Praze,⁸⁴ avšak 17. října 1910 došlo ke změně stanov a tato tiskárna byla nahrazena společností Melantrich,⁸⁵ sídlící na Václavském náměstí v domě číslo 793.⁸⁶ Vydavatelem Českého slova byl předseda národních socialistů

⁷⁵ Tamtéž, s. 44.

⁷⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 169. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁷⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 52. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁷⁸ Tamtéž, s. 159.

⁷⁹ Tamtéž, s. 160.

⁸⁰ POLÁČKOVÁ, Andrea. *Svoboda a cenzura*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 101. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

⁸¹ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 45.

⁸² Tamtéž, s. 49.

⁸³ Tamtéž, s. 48.

⁸⁴ Tamtéž, s. 49.

⁸⁵ Tamtéž, s. 66.

⁸⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 165. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

a pozdější ministr národní obrany a senátor Václav Klofáč.⁸⁷ Prvním šéfredaktorem nově vzniklého deníku se stal Jiří Pichl.⁸⁸ Do existence národněsocialistického tisku zasáhl velkou měrou první celosvětový konflikt a České slovo nebylo možné od září 1914 zakoupit.⁸⁹ Až po čtyřech letech s blížícím se koncem první světové války se začal dne 28. září 1918 tento deník opět vydávat.⁹⁰ Vydavatelem byl stále předseda strany Václav Josef Klofáč, jako zodpovědný redaktor byl uveden Jiří Stříbrný.⁹¹ Během první republiky měl vydavatelský koncern Melantrich řízený Jaroslavem Šaldou významné postavení na mediální scéně v tehdejší ČSR. Tiskárny tohoto vydavatelství bylo možné nalézt v Brně, Ostravě, Žilině a dvě v Praze,⁹² redakce v devětadvaceti městech po celé republice a také ve Vídni.⁹³ Mezi jedenácti deníky a šedesáti regionálními týdeníky vydávaných Melantrichem⁹⁴ mělo nejvýznamnější postavení právě *České slovo*. Roku 1928 činil průměrný náklad *ranního Českého slova* 90 tisíc,⁹⁵ ovšem velice lépe si vedlo *Večerní České slovo*, které například v roce 1938 dosahovalo 600 tisíc výtisků denně.⁹⁶ V tomtéž roce dosahovalo například *Nedělní České slovo* 250 tisíc denních výtisků.⁹⁷ Mezi nejvýznamnější osobnosti prvorepublikové éry Českého slova patřili kromě již výše zmíněných dále Otakar Skýpala, Ivan Herben, Karel Zdeněk Klíma, Luděk Stránský, Josef Hora či Rudolf Kepka.⁹⁸

Druhá světová válka nezasáhla do chodu Českého slova tak jako ta první. Na rozdíl od prvního válečného konfliktu mohl být národněsocialistický deník vydáván, avšak za účasti tzv. aktivistických novinářů. Jaroslav Šalda ve svých pamětech o aktivistických novinářích na

⁸⁷ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 49.

⁸⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 148. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁸⁹ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 81.

⁹⁰ Tamtéž, s. 88.

⁹¹ ROTTOVÁ, Tereza. *Svobodné slovo 1945-1948: ústřední orgán Československé strany národně socialistické* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34817/DPTX_2010_1_0_292308_0_93593.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Barbara Köpplová, s. 12.

⁹² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 165. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 72. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁹⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 167. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 48. ISBN 978-80-7367-698-8.

úvod píše: „*Tak tedy o té sebrance, kterou nám okupanti do redakci nasadili, nebo kteří se v nich za okupace vybarvili.*“⁹⁹ Mezi aktivistické novináře patřili například Karel Lažnovský, Václav Crha, Emanuel Vajtauer či Karel Werner.¹⁰⁰

S koncem druhé světové války a v začátcích Pražského povstání dochází po osmatřiceti letech ke změně názvu ústředního periodika národních socialistů. „*Bylo mi jasné, že máme-li své prvenství v českém tisku udržet, musíme vyrazit včas s novým listem a informacemi. Rozhodl jsem se pro název „Osvobozené České slovo“*“,¹⁰¹ přiblížil dění z konce protektorátního období Šalda. Ve zvláštním vydání Osvobozeného slova bylo například dne 9. května otištěno svolání České národní rady.¹⁰² Podobně jako ostatní listy vydávané za Protektorátu, i tehdejší *České slovo* muselo změnit svůj název, a to na *Svobodné slovo*.¹⁰³ Květen roku 1945 přinesl v existenci Svobodného slova další změnu, vydavatelství Melantrich plně připadlo České straně národně socialistické a Jaroslav Šalda odešel do penze.¹⁰⁴ Jak sám Šalda ve svých pamětech uvádí, Melantrich v té době tvořilo pět tiskařských podniků – tiskárna na Václavském náměstí, grafický podnik na pražském Smíchově a také tiskárny v Brně, Ostravě a Žilině.¹⁰⁵ V prvních poválečných vydáních ústředního periodika národních socialistů byl jako šéfredaktor uveden novinář s prvorepublikovými zkušenostmi z deníků *České Slovo* či *Národní obrození* Karel Nový,¹⁰⁶

⁹⁹ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 291.

¹⁰⁰ Karel Lažnovský působil v *Českém slovu* od roku 1939 a v březnu roku 1941 povýšil na pozici šéfredaktora. Byl přítomen na setkání aktivistických novinářů s ministerským předsedou Aloisem Eliášem 18. září 1941, po kterém vinou otrávených chlebiček v říjnu téhož roku zemřel. Václav Crha se šéfredaktorem *Českého slova* stal v roce 1943 po svém působení v Národní politice. Roku 1944 vyměnil *České slovo* za časopis *Zteč*, tiskovinu Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Emanuel Vajtauer byl v dřívějších letech příznivcem komunistické ideologie, avšak i on později patřil mezi aktivistické novináře. Šéfredaktorem *Večerního Českého slova* byl mezi lety 1941 a 1942. Karel Werner se na pozici šéfredaktora *Večerního Českého slova* dostal v roce 1943 a v této funkci zůstal až do konce druhé světové války. In: BEDNÁŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 204. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁰¹ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 326.

¹⁰² Tamtéž, s. 329.

¹⁰³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 116. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁰⁴ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 339.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 338.

¹⁰⁶ ROTTOVÁ, Tereza. *Svobodné slovo 1945-1948: ústřední orgán Československé strany národně socialistické* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34817/DPTX_2010_1_0_292308_0_93593.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Barbara Köpplová, s. 27.

ten se ovšem v čele Svobodného slova udržel necelé čtyři měsíce, kdy jej v pozici šéfredaktora vystřídal Ivan Herben¹⁰⁷

Podobně jako v průběhu první republiky, i v této době využívala Česká strana národně socialistická deník Svobodné slovo ke zprostředkování svých stranických témat. Čtenáři tak měli mimo jiné k dispozici i informace o dění uvnitř strany¹⁰⁸ a své názory zde prezentovali vrcholní národní socialisté.¹⁰⁹ Významnou roli sehrálo Svobodné slovo také před volbami roku 1946. Pomyslné politické soupeření mezi Českou stranou národně socialistickou a Komunistickou stranou Československa se přeneslo i do ústředních periodik těchto stran. Redakce Svobodného slova zveřejňovala ve svých vydáních články obviňující Rudé právo ze lži, komunisté reagovali články útočícími na předsedu strany Petra Zenkla a další členy národněsociální strany¹¹⁰ nebo příspěvky připomínající existenci tisku národních socialistů, tehdy Českého slova v období protektorátu.¹¹¹ Nebylo to nicméně poprvé, kdy mohli čtenáři na stranách Svobodného Slova a Rudého práva sledovat soupeření mezi právě těmito periodiky. První spory nastaly již na podzim roku 1945, kdy Rudé právo a další deníky přinesly podle národních socialistů nepravdivé informace o nestabilní situaci uvnitř strany.¹¹² Mezi lety 1945 až 1948 lze hovořit o jakémsi soupeření, jelikož oba deníky se řadily mezi nejvydávanější periodika období třetí republiky. Průměrný denní náklad Svobodného slova činil roku 1947 300 tisíc výtisků, náklad Rudého práva byl ještě o 200 tisíc výtisků vyšší.¹¹³

Události z února 1948 se velkou měrou odrazily na dění v ČSNS a chodu Svobodného slova. Výrazní představitelé strany jako Petr Zenkl, Vladimír Krajina nebo Jaroslav Stránský emigrovali, Prokop Drtina byl odsouzen k patnácti letům odnětí svobody a již velice známý je

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 32;

Ivan Herben pracoval nejprve v deníku Tribuna a posléze jako parlamentní zpravodaj pro deník České slovo. Mezi lety 1938 a 1939 byl zástupcem šéfredaktora Lidových novin, ovšem kvůli své odbojové činnosti byl v roce 1939 zatčen a odvečen do koncentračního tábora Sachsenhausen-Oranienburg. Po skončení druhé světové války zastával funkci šéfredaktora Svobodného slova, po převzetí moci v Československé republice komunisty emigroval do Spojených států amerických a mezi lety 1950 a 1965 pracoval jako redaktor Svobodné Evropy; In: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 233. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁰⁸ ROTTOVÁ, Tereza. *Svobodné slovo 1945-1948: ústřední orgán Československé strany národně socialistické* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34817/DPTX_2010_1_0_292308_0_93593.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Barbara Köpplová, s. 29.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 31.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 54.

¹¹¹ Tamtéž, s. 55.

¹¹² Tamtéž, s. 37.

¹¹³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 233. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

tragický osud Milady Horákové popravené v roce 1950. Pod dohled Komunistické strany Československa se dostalo i Svobodné slovo, vyloučení ze Svazu českých novinářů se týkalo také některých redaktorů ústředního deníku národních socialistů v čele s Ivanem Herbenem.¹¹⁴ Po dvou dnech, 27. února 1948, bylo opět k dostání Svobodné slovo, tematicky zcela pozměněné, s podtitulem *List akčního výboru Československé strany národně socialistické*.¹¹⁵

¹¹⁴ROTOVÁ, Tereza. *Svobodné slovo 1945-1948: ústřední orgán Československé strany národně socialistické* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34817/DPTX_2010_1_0_292308_0_93593.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Barbara Köpplová, s. 130.

¹¹⁵ Tamtéž.

4. Národnostní problémy v Československé republice a září 1938

Po vzniku Československé republiky a obsazování hranic se objevily spory se sousedními státy o území přidělené nově vzniklé republice. Německé obyvatelstvo v pohraničí toužící připojit se k Německu vytvořilo separatistické provincie, na východě republiky probíhaly počátkem roku 1919 boje s Polskem o Těšínsko a v květnu a červnu téhož roku nastal na jihu Slovenska konflikt s Maďary. Konečnou hranici s Rakouskem a s ní spojený zisk Vitorazska a Valticka stanovila v září 1919 Saint-Germainská smlouva, v červnu 1920 Trianonská smlouva určila hranici s Maďarskem, o měsíc později byla dána hranice s Polskem a až v březnu 1923 byla stanovena hranice s Německem.¹¹⁶ Národnostní problémy v Československé republice však tímto nevymizely.

V závěru 20. let 20. století vypukla velká hospodářská krize, která v úvodu nové dekády silně zasáhla státy po celém světě. Po Spojených státech, Německu a Polsku se krize nejvíce dotkla právě Československé republiky.¹¹⁷ Hospodářská krize velkou měrou poznamenala také oblasti obývané německou populací. Zde se v úvodu 30. let pohybovala nezaměstnanost na úrovni dvakrát vyšší než na území obývaném většinou českým obyvatelstvem.¹¹⁸ V pohraničních oblastech republiky obývané německou menšinou bylo totiž v období první republiky soustředěno 56-57 % textilního průmyslu a 58-60 % průmyslu sklářského,¹¹⁹ ještě vyšší zastoupení, více jak 70 %, představovala výroba hraček a hudebních nástrojů.¹²⁰ Německé obyvatelstvo se tedy ve státě československém potýkalo s problémy, a z toho důvodu byla v roce 1933 založena Sudetoněmecká akční fronta,¹²¹ která měla plnit cíle

¹¹⁶ ČERNÝ, Vladimír. *Boj o hranice*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 40. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

¹¹⁷ ČERNÝ, Vladimír. *Zasáhla celý svět*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 88. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

¹¹⁸ Národnostní problémy národního státu. Odstředivé tendence menších národů a národních menšin za hospodářské krize a postupný propad některých jejich vůdců do vod autoritářské, protofašistické a nacistické politiky: 1. Spojitost událostí v hospodářském a sociálním vývoji s národnostními otázkami. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2002, s. 166. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-031-4.

¹¹⁹ Propuknutí globální hospodářské krize a její dopad na Československo: 4. Rozdíly mezi zeměmi, národy a regiony. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2002, s. 45. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-031-4.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Národnostní problémy národního státu. Odstředivé tendence menších národů a národních menšin za hospodářské krize a postupný propad některých jejich vůdců do vod autoritářské, protofašistické a nacistické politiky: 3. Od Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei k Sudetendeutsche Heimatsfront a Sudetendeutsche

národa.¹²² Do čela Sudetoněmecké strany (SdP), jak se později politické uskupení přejmenovalo, se postavil Konrad Henlein a společně se svoji stranou se mohl o dva roky později těšit z vítězství v parlamentních volbách. Touha sudetských Němců po vlastní autonomii a s ní spjaté problémy s československou vládou vyvrcholily v závěru 30. let, v roce 1938. V dubnu tohoto roku vyšla Henleinova strana s tzv. *karlovarským programem*, ve kterém například žádala vytvoření sudetoněmecké provincie na území Československé republiky či právo na území státu volně šířit nacistickou ideologii.¹²³

Sudetoněmecká otázka vyvrcholila v září 1938. Na sjezdu v Norimberku 12. září 1938 otevřel Adolf Hitler v jednom ze svých projevů i situaci v československém pohraničí. Tehdejší prezident Edvard Beneš ve svých Mnichovských dnech vzpomíná na tento den takto: „Dne 12. září 1938 pronesl Hitler na norimberském sjezdu řeč, ve kterém napadl neslýchaně lživě a sprostě Československo a kategoricky prohlásil, že problém československých Němců musí být okamžitě řešen dle práva jejich sebeurčení, že Německo jejich utiskování nadále trpět už nebude a že jestliže Praha hned nepovolí, vyřeší si celou situaci za pomoci říše oni sami.“¹²⁴ Hitlerova slova aktivovala Henleinovy stoupence, kteří téhož dne zaútočili na československé obyvatelstvo. Následující den, 13. září, vyhlásila československá vláda na území Sudet stanné právo, Hodžův kabinet odmítl podmínky povstalců na stažení bezpečnostních sborů a zrušení stanného práva a druhého dne bylo povstání potlačeno.¹²⁵ Po neúspěšném puči opustili představitelé SdP Konrad Henlein a Karl Hermann Frank republiku, avšak střety mezi Němci a Čechy probíhaly po celé září 1938.¹²⁶

Napjatou situaci ve střední Evropě sledovaly i západní mocnosti. Britský premiér Neville Chamberlain proto odjel 15. září do Berchtesgadenu na jednání s Hitlerem, kde mu německý vůdce představil plán na národnostní sebeurčení sudetských Němců.¹²⁷ Britský ministerský předseda ihned na druhý den připravil tzv. *anglo-francouzský plán na řešení německo-československého sporu*.¹²⁸ Návrh západních mocností na odstoupení hranic ovšem

Partei. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2002, s. 183. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-031-4.

¹²² Tamtéž, s. 184.

¹²³ EMMERT, František. *Zlomové osmičky: 1918, 1938, 1948, 1968*. V Brně: CPress, 2018, s. 57. ISBN 978-80-264-2069-9.

¹²⁴ BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny: Paměti*. Praha: Svoboda, 1968, s. 241.

¹²⁵ SUCHÁNEK, Jiří. *Milion mužů ve zbrani*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 122. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny: Paměti*. Praha: Svoboda, 1968, s. 242.

¹²⁸ Tamtéž.

nejprve narazil u prezidenta Beneš, který vydání pohraničí odmítl,¹²⁹ avšak později prezident i vládní kabinet vidinou války s Německem svůj názor přehodnotili.¹³⁰ Během masivních demonstrací proti vládě a přijetí podmínek mocností oznámil komunistický poslanec Klement Gottwald 22. září 1938 pád vlády agrárníka Milana Hodži.¹³¹ Vojenské špičky se samotným generálem Ludvíkem Krejčím údajně přednesly prezidentu Benešovi návrh na zatčení vládního kabinetu Milana Hodži pro vlastizradu a nastolení vojenského režimu.¹³² Do čela nové vlády se posléze postavil bývalý legionář a oblíbená postava první republiky armádní generál Jan Syrový, jehož kabinet hned den po svém nástupu vyhlásil na popud Francie a Anglie všeobecnou mobilizaci, při které bylo *povoláno „1 071 000 vojáků, 48 000 důstojníků, 9 000 rotmistrů a 3 000 cizích dobrovolníků.“*¹³³ Pro národ československý bylo jmenování Jana Syrového, vysokého vojenského hodnostáře a hrdiny první světové války, a následně vyhlášená mobilizace jakýmsi znamením, že dojde k obraně státních hranic.¹³⁴ V této souvislosti stojí za zmínku, že kromě jiných hesel a pozpěvování státní hymny měl rozvášněný dav údajně také skandovat „*At' žije Syrový!*“¹³⁵

Ozbrojený konflikt mezi Československem a Německem, na který se obě strany připravovaly již v průběhu 30. let, byl na spadnutí. Německý vůdce Adolf Hitler již od roku 1937 disponoval prvními verzemi o plánovaném útoku na Československo.¹³⁶ Plán *Fall Grün* vypracovaný Wernerem von Blombergem počítal s útokem na republiku z více stran, součástí plánu byla i politická část „*zabývající se vyvoláním národnostních nepokojů a vnitřní nestability v Československu.*“¹³⁷ K útoku na Československou republiku bylo v září 1938 připraveno pět německých armád – ve Slezsku, v Sasku, v Bavorsku, na pomezí Bavorska a

¹²⁹ EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015, s. 27. ISBN 978-80-905081-1-8.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ SUCHÁNEK, Jiří. *Milion mužů ve zbraní*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 122. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

¹³² *Zakletí v zhroucených představách: Rok 1938*. STEHLÍK, Michal, Michal LUKEŠ a Marek JUNEK. *Naše osmičky: československé dějiny 20. století v osmičkových předělech*. Praha: Radioservis, 2008, s. 45. Leonardo (Radioservis: Český rozhlas): Český rozhlas). ISBN 978-80-86212-82-1.

¹³³ EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015, s. 81. ISBN 978-80-905081-1-8.

¹³⁴ *Zakletí v zhroucených představách: Rok 1938*. STEHLÍK, Michal, Michal LUKEŠ a Marek JUNEK. *Naše osmičky: československé dějiny 20. století v osmičkových předělech*. Praha: Radioservis, 2008, s. 45. Leonardo (Radioservis: Český rozhlas): Český rozhlas). ISBN 978-80-86212-82-1.

¹³⁵ CAQUET, P. E. *Zvon zrady: Mnichovská dohoda z roku 1938 v Československu*. V Brně: Jota, 2020, s. 121. ISBN 978-80-7565-445-8.

¹³⁶ EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015, s. 60. ISBN 978-80-905081-1-8.

¹³⁷ Tamtéž.

Rakouska a v Rakousku.¹³⁸ Ovšem i československá armáda již v průběhu 30. let vlivem nástupu nacismu u svého západního souseda reformovala vlastní vojsko. Hlavní štáb v čele s armádním generálem Janem Syrovým odsouhlasil v květnu 1933 základní pilíře plánu *Armáda*, který kupříkladu navyšoval počet divizí, nově určil obranná pásma a vojsko mělo také obdržet novou výzbroj a techniku.¹³⁹

Mezitím, co v Československé republice byla jmenována nová vláda a vyhlášena mobilizace, vyrazil britský premiér Chamberlain na další jednání s Hitlerem, tentokrát do Godesbergu. Oproti předchozímu jednání přišel nacistický vůdce s dalším požadavkem, a to s okamžitým předáním německých území k 1. říjnu 1938.¹⁴⁰ „*Je to stát, který nemá ani dějiny, ani tradici, ani podmínky k existenci,*“ sdělil Hitler britskému premiérovi svůj pohled na Československou republiku.¹⁴¹ Na 28. září svolal italský vůdce Benito Mussolini konferenci v Mnichově, na které se mělo rozhodnout o osudu Československa. K jednání do Bavorska se kromě spojenců Hitlera s Mussolinim dostavil také francouzský premiér Édouard Daladier a britský ministerský předseda Neville Chamberlain a svým podpisem v noci na 30. září stvrdili Hitlerovy godesbergské podmínky doplněné o nové body.¹⁴² I přes žádost prezidenta Beneše zástupce Čechoslováků na jednání v Mnichově chyběl, mohl být v Mnichově přítomen a v případě potřeby předvolán, ovšem jak uvádí Beneš, zástupce „*byl zavolán až tehdy, když mu bylo oficiálně předáno jednostranné rozhodnutí čtyř velmocí.*“¹⁴³

Kromě požadavků ze strany Německa byly předloženy i nároky Poláků a Maďarů, v případě války by tak hrozil konflikt i s těmito státy.¹⁴⁴ Po podepsání Mnichovské dohody, 30. září 1938, vystoupil v Československém rozhlase ministerský předseda Syrový a oznámil národu přijetí mnichovských podmínek. „*Prožívám nejtěžší chvíli svého života, neboť plním svůj nejbolestnější úkol, nad který lehčí by bylo zemřít. A právě proto, že jsem bojoval a že vím, za jakých předpokladů se vyhrává válka, musím vám říci otevřeně, s vědomím odpovědnosti armádního velitele, že moc, která se postavila v těchto chvílích proti nám, nás*

¹³⁸ KVÁČEK, Robert, Aleš CHALÚPA a Miloš HEYDUK. *Československý rok 1938*. Praha: Panorama, 1988, s. 164.

¹³⁹ EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015, s. 20. ISBN 978-80-905081-1-8.

¹⁴⁰ BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny: Paměti*. Praha: Svoboda, 1968, s. 290.

¹⁴¹ KVÁČEK, Robert, Aleš CHALÚPA a Miloš HEYDUK. *Československý rok 1938*. Praha: Panorama, 1988, s. 207.

¹⁴² EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015, s. 155. ISBN 978-80-905081-1-8.

¹⁴³ BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny: Paměti*. Praha: Svoboda, 1968, s. 342.

¹⁴⁴ ČURDA, Jan. *Bez nás a proti nám*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 127. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

nutí uvědomit si její přesilu a jednat podle toho. Nejvyšším cílem mým, jako každého z vás, je zachovat život národa. Tu povinnost jsme přijali z rukou svých předků, kteří žili život těžší než my, protože nesvobodný. Toto poslání musíme plnit s láskou v srdci, ale s jasným rozumem,“ zaznělo v úvodu projevu.¹⁴⁵ K aktuální situaci dále Syrový konstatoval: „*Měli jsme volbu mezi zoufalou a bezvýslednou obranou, která by znamenala nejen obětování celého dospělého pokolení, ale i děti a žen. A mezi přijetím podmínek, které v bezohlednosti jsou položeny po nátlaku bez války, nemají příkladu v dějinách. Chtěli jsme přispěti míru, rádi bychom byli přispěli, ale nikoli tak, jak to na nás bylo vynuceno. Byli jsme opuštěni. Zůstali jsme sami. Všechny státy evropské, také naši sousedé na severu a jihu stojí ve zbrani.*“¹⁴⁶ Po přijetí mnichovských podmínek československou vládou začalo 1. října obsazování pohraničních oblastí. Republika přišla o 41 596 km² svého území.¹⁴⁷ Demobilizace československého vojska byla vyhlášena až druhou vládou Jana Syrového 6. října 1938.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Projev generála Jana Syrového 30. září 1938. *Český rozhlas* [online]. Český rozhlas, 1997–2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/projev-general-a-jana-syroveho-30-zari-1938-7965411>

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ ČURDA, Jan. *Bez nás a proti nám*. POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018, s. 127. *Živá historie* (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

¹⁴⁸ EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015, s. 161. ISBN 978-80-905081-1-8.

5. Druhá republika a Protektorát Čechy a Morava

5.1 Historický kontext

Dne 4. října 1938 byla jmenována nová československá vláda, v jejímž čele opět stanul armádní generál Jan Syrový. Ministr zemědělství Ladislav Feierabend vzpomínal: „*Dr. Beneš mně řekl, že vláda generála Syrového byla jen nouzovým opatřením pro dobu politického přelomu a že sestavuje novou vládu, která by zajistila klid a pořádek a starala se v nových poměrech o hospodářskou a sociální rekonstrukci republiky.*“¹⁴⁹ Mimo něj byl vládní kabinet složen například z Petra Zenkla jako ministra sociální péče, ministra financí Josefa Kalfuse nebo Františka Chvalkovského, ministra zahraničí.¹⁵⁰ Druhý den po jmenování nové vlády, 5. října 1938, se Edvard Beneš rozhodl k abdikaci na funkci prezidenta, stáhl se do ústraní a následně odletěl do exilu. Československo se tedy ocitlo bez prezidenta republiky, a po odstoupení Edvarda Beneše tak připadla většina povinností hlavy státu na ministerského předsedu Syrového.¹⁵¹ Změn ale nedoznal pouze vládní kabinet. V říjnu 1938 získali Slováci díky *Manifestu slovenského národa* autonomii¹⁵² a název státu se následně změnil z Československé republiky na Česko-Slovensko.¹⁵³ Ke změně došlo i ve stranickém systému první republiky. Po Mnichovské dohodě kritizovaný prvorepublikový systém více politických subjektů byl zrušen a vznikly dvě nové strany, v které se ty prvorepublikové spojily – *Strana národní jednoty* a *Strana práce*.¹⁵⁴ Na přelomu listopadu a prosince 1938 pak mělo Česko-Slovensko dva nové ústavní činitele. Jednou ze zásadních otázek tehdejší doby bylo, kdo se stane třetím československým prezidentem. Na post hlavy státu byly navrhovány osobnosti jako podnikatel Jan Antonín Baťa, prezident Živnobanky Jaroslav Preiss nebo již

¹⁴⁹ FEIERABEND, Karel Ladislav. *Politické vzpomínky I.*. Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1994, s. 29.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 32.

¹⁵¹ Příloha č. 6: Arm. generál Jan Syrový před národním soudem v Praze (zatčen 14. 5. 1945). Jeho obhajovací řeč dne 31. 3. 1947. PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945: [nejobsáhlejší studie]*. Praha: Práh, 1999, s. 434. ISBN 80-7252-017-2.

¹⁵² Prvním předsedou slovenské autonomní vlády se stal již 7. října Jozef Tiso; In: ČERNÝ, Vladimír. *Konec československého Slovenska*. Živá historie. 2015, 2015(říjen), s. 38.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Strana národní jednoty, jejíž hlavním iniciátorem byla strana agrární, se stala stranou vládní. Mezi její priority patřilo sjednocení obyvatel republiky, přátelství se zahraničními sousedy či zajištění rozvoje hospodářství; Strana práce byla opoziční stranou, do které se sdružili sociální demokraté, národní socialisté a část komunistů. Tato strana se nechtěla příliš odchýlit od systému první republiky, představitelé se snažili zachovat právní stát a spolupracovat s vládou; In: MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK a kol. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. II. díl, Období 1938-2004*. Brno: Doplněk, 2005, s. 1048-1049. ISBN 80-7239-179-8.

zmíněný Jan Syrový.¹⁵⁵ Žádná z těchto jmen ale na Pražský hrad v závěru roku 1938 neusedla. Poslední listopadový den byl v pražském Rudolfinu 272 hlasy z 312 odevzdaných zvolen navržený kandidát Emil Hácha, prezident Nejvyššího správního soudu.¹⁵⁶ Následujícího dne podala druhá vláda Jana Syrového demisi a novým ministerským předsedou se stal agrárník Rudolf Beran, ministerský předseda z období mnichovských dnů ovšem ve vládě zůstal, a to jako ministr národní obrany. Události z podzimu roku 1938 spojené s autonomií Slovenska a změnou názvu republiky nebyly však vyvrcholením Hlinkovy slovenské ľudové strany o snahy samostatnost. Vrchol snah slovenských ľudovců přišel v březnu 1939. V tu dobu zahájili Slováci tajné jednání s Třetí říší, což byl podle tehdejších právních předpisů protiústavní čin, a to z důvodu, že autonomní vláda neměla ve svých kompetencích zahraniční politiku.¹⁵⁷ V noci na 10. března byla prezidentem republiky odvolána vláda Jozefa Tisa a na území Slovenska došlo k vyhlášení výjimečného stavu.¹⁵⁸ Celou situaci sledoval také Adolf Hitler, který si 13. března pozval do Berlína Jozefa Tisa, kterému německý diktátor předložil nabídku, že pokud se Slovensko osamostatní, bude jej Německo podporovat, pokud ne, ponechají Slováky svému osudu.¹⁵⁹ Jozef Tiso proto prostřednictvím telefonického hovoru svolal slovenský sněm, jenž 14. března odhlasoval nezávislost.¹⁶⁰ Tentýž den odjel do Berlína také prezident Hácha s ministrem Chvalkovským. Zde bylo české delegaci oznámeno, že „v šest hodin ráno vpadne německá armáda ze všech stran do Čech a německé letectvo obsadí česká letiště.“¹⁶¹ Na výběr měl český prezident dvě možnosti. Obsazení území zbytku republiky se obejde bez konfliktu, nebo bude případný odpor poražen.¹⁶² Velitel německé Luftwaffe Hermann Göring dokonce Háchu konfrontoval s výhrůzkami, že jeho letectvo je v případě jakýchkoliv problémů schopno zahájit bombardování Prahy.¹⁶³ Prezident Hácha byl pod sérií výhrůžek nucen podepsat protokol o německé invazi a zhruba ve 2 hodiny 15 minut se obrátil na ministra národní obrany

¹⁵⁵ BAUER, Jan. *Nesamozřejmě Československo 1918-1992: kapitoly z historie jednoho státu*. Praha: Brána, 2018, s. 66. ISBN 978-80-7584-066-0.

¹⁵⁶ Pro Emila Hácha nehlasovali komunističtí poslanci a senátoři, kteří do urn odevzdali prázdné lístky; In: FEIERABEND, Karel Ladislav. *Politické vzpomínky I.*. Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1994, s. 63.

¹⁵⁷ ČERNÝ, Vladimír. *Konec československého Slovenska*. Živá historie. 2015, 2015(říjen), s. 38.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ KVÁČEK, Robert, Aleš CHALUPA a Miloš HEYDUK. *Československý rok 1938*. Praha: Panorama, 1988, s. 298.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 300.

¹⁶² ČURDA, Jan. *Mnichov: slzy místo oslav*. Živá historie. 2008, 2008(listopad-prosinec), s. 46.

¹⁶³ UHLÍŘ, Jan Boris. *Protectorát Čechy a Morava 1939-1942: srdce Třetí říše*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2017, s.11. ISBN 978-80-7451-602-3.

Syrového, aby česká vojska nekladla těm německým jakýkoliv odpor.¹⁶⁴ Dne 15. března 1939 kolem šesté hodiny ranní zahájila německá vojska okupaci zbytku území Československa. Druhého dne byl zřízen Protektorát Čechy a Morava.

5.2 Tištěná média v období druhé republiky a v počátcích Protektorátu

Během záříjové krize 1938 byla kvůli vyhlášené mobilizaci 26. září 1938 na ministerstvu vnitra zřízena Ústřední cenzurní komise, jejímž cílem byla kontrola tisku, telegramů, ale i divadel a filmů.¹⁶⁵ I po přijetí Mnichovské dohody byl tisk nadále cenzurován, od 6. prosince 1938 úředníky Ústředí tiskové dozorcí služby.¹⁶⁶ Nemyslitelné bylo například zveřejnění jakékoliv kritiky československé vlády či Německa.¹⁶⁷ Dvě hodiny před vydáním byly kontrolovány tiskoviny vycházející alespoň pětkrát týdně, tiskoviny vycházející méněkrát podléhaly kontrole čtyřadvacet hodin před vydáním.¹⁶⁸ Odstoupení zhruba 30 % původního území se projevilo také na mediálním trhu, vycházet přestala kupříkladu periodika vydávaná na odstoupeném území a jednou z příčin úpadku tisku byl i nedostatek papíru.¹⁶⁹ V rozmezí do října 1938 do ledna 1939 tak zaniklo okolo 1900 periodik.¹⁷⁰ Na přeměně struktury tištěných médií se projevila i změna stranického systému. Na konci října 1938 došlo k pozastavení činnosti KSČ a společně s tím byl zakázán komunistický tisk,¹⁷¹ dále nesměly být vydávány tituly levicové, antifašistické a například ani legionářský deník *Národní osvobození*.¹⁷² Ostatní stranická periodika zůstala zachována, avšak druhorepublikové změny se dotkly regionálních tiskovin, které z důvodu nadbytečnosti přestaly být vydávány.¹⁷³ Ústředním periodikem vládnoucí Strany národní jednoty se stal

¹⁶⁴ KVÁČEK, Robert, Aleš CHALUPA a Miloš HEYDUK. *Československý rok 1938*. Praha: Panorama, 1988, s. 301.

¹⁶⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 194. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 77. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁶⁹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 194-195. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 194.

¹⁷¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 77. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁷² Tamtéž, s. 80.

¹⁷³ Tamtéž.

agrárnický deník *Venkov*,¹⁷⁴ opoziční Národní strana práce představovala od 1. ledna 1939 své názory a myšlenky díky deníku *Národní práce*.¹⁷⁵

Podobně jako v období po Mnichovské dohodě, i během protektorátu zaniklo mnoho tištěných médií. Na samém začátku vycházelo v Protektorátu Čechy a Morava 2125 periodik, nicméně na konci války byl počet zakázaných titulů na čísle 1887.¹⁷⁶ Důvodů k zákazu některých tiskovin bylo několik, například se jednalo o tisk nesouznící s nacistickou ideologií, vlastníky média byli Židé, nebo se na zániku některých periodik projevila úsporná ekonomická opatření. Zanikly například *Národní listy*, *Expres*, *Telegraf*, *Moravská orlice* a z ideových důvodů i tiskoviny organizací Sokol a Junák.¹⁷⁷ Tisk vydávaný na protektorátní území lze rozdělit do tří kategorií – legální tisk kontrolovaný okupanty,¹⁷⁸ ilegální odbojová periodika¹⁷⁹ a média zahraniční.¹⁸⁰

Cenzuru nejen tisku, ale také divadla, filmu a rozhlasu, prováděla odborná skupina s názvem Tisk a Ústředí tiskové dozorcí služby spadající pod Tiskový odbor Předsednictva ministerského rady.¹⁸¹ Kontrola obsahu se skládala ze tří fází. Jako první zkontroloval obsah cenzor přímo v redakci, který spolu s šéfredaktorem zodpovídal za dodržování cenzurních podmínek. Následně byl výtisk odeslán ke kontrole ÚTDS, ve sporných případech navíc ke

¹⁷⁴ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 195. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 199.

¹⁷⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 99. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁷⁸ Mezi nejvýznamnější legální periodika patřilo *Večerní České slovo*, jehož náklad v roce 1940 činil 420 tisíc, ve stejném roce *Nedělní České slovo* s nákladem 327 tisíc a *A-Zet Pondělník* se 106 tisíc výtisky; In: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 196. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

Svůj tisk vydávala i fašistická hnutí, k již prvorepublikovému periodiku *Vlajka* se v roce 1940 přidal *Arijský boj*; In: KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 99. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁷⁹ Domácí odboj v Čechách a na Moravě v období protektorátu vydal více jak 140 ilegálních tiskovin. Nejvýznamnějším ilegálním titulem byl časopis *V boj*, který v polovině roku 1939 dosáhl 5 až 7 tisíc výtisků. Vydání tohoto periodika zajišťovala nejprve odbojová skupina Družstvo, následně Irena Bernášková a posléze také Obrana národa. Mezi zářím a prosincem roku 1939 vycházely pod vedením Petičního výboru *Věrni zůstaneme* také *Detektivky*, jejichž silná stránka byl sarkasmus, vtip a ironie. Již v srpnu 1939 vyšlo také první ilegální *Rudé právo*, mezi jehož nejznámější osobnosti této doby patří Julius Fučík; In: BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 209-210. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁸⁰ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 196. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 197.

skupině Tisk.¹⁸² Závadné a vyškrtuté texty musely být nahrazeny jinými, a to z důvodu, aby čtenář díky bílým místům nepoznal, že došlo k cenzurním opatřením.¹⁸³

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž, s. 198.

6. Československá republika na cestě k totalitě, období třetí republiky

6.1 Historický kontext

Postup Rudé armády na východě a vylodění Spojenců v Normandii 6. června 1944 přinášelo obyvatelům Protektorátu Čechy a Moravy naději na příchod konce války a osvobození republiky. Československo je od východu osvobozováno Rudou armádou a ze západu Spojenci, kteří se zastaví na dohodnuté hranici demarkační linii vedoucí přes Karlovy Vary, Plzeň a České Budějovice. V Praze je 5. května 1945 zahájeno pražské povstání, přičemž k osvobození hlavního města dochází 9. května Rudou armádou. I díky provedenému atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha ze dne 27. května 1942 a následném neuznání Mnichovské dohody ze strany Velké Británie a Francie byla Československá republika obnovena do předmnichovské podoby, ovšem posléze přišla o Podkarpatskou Rus, která připadla Sovětskému svazu.

Košický vládní program přijatý dne 5. dubna 1945 obsahuje šestnáct bodů,¹⁸⁴ přičemž pro nás se nyní hodí nastínit bod osmý a devátý. Osmý bod Košického vládního programu se zabýval otázkou Němců a Maďarů. Československé občanství Němců a Maďarů bylo ponecháno bojovníkům proti nacismu, ostatním bylo zrušeno s možností opětovného zažádání.¹⁸⁵ Němečtí a maďarští obyvatelé, kteří se na území republiky přestěhovali po Mnichovské dohodě, byli ihned vykázáni. Následující devátý bod programu se věnoval potrestání kolaborantů a údajných velezrádců. Nejednalo se tak pouze o německé a maďarské válečné zločince a domácí kolaboranty, ale i o prezidenta Háchu a členy vlády Rudolfa Berana a jiných organizací.¹⁸⁶ Před nově zřízenými lidovými soudy tak stanuli bývalí vládní činitelé jako Rudolf Beran, Jan Syrový, Otakar Fischer, Jiří Havelka a Jan Černý.¹⁸⁷ V té době již bývalý protektorátní prezident Emil Hácha se soudu nedočkal, po zatčení zemřel v pankrácké věznici 27. června 1945.

¹⁸⁴ Košický vládní program. Národní archiv České republiky [online]. Praha: Creative Commons [cit. 2021-7-27]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/04/labyrint-1945-Kosicky-vladni-program.pdf>

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ ANEV, Petr. *Cesta k zániku Agrární strany (1933-1948)* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/47411/150007860.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Jana Čechurová, s. 351.

Již v průběhu války se vedla jednání o poválečné vládě a novém stranickém uspořádání. Systém vznikající Národní fronty, uskupení politických stran, měl jasnější rysy v březnu 1944, kdy komunistický politik Bohuslav Laštovička napsal: „*Osvobozené Československo bude spravováno Národní frontou, jejíž těžiště i většinové vedení bude v bloku tří socialistických stran.*“¹⁸⁸ Představa komunistů o vytvoření socialistického bloku v poválečném Československu se ale nenaplnila. Součástí Národní fronty po druhé světové válce byla Komunistická strana Československa, Československá sociálně demokratická strana dělnická, Československá strana národně socialistická, Československá strana lidová, Komunistická strana Slovenska a slovenská Demokratická strana. Zrušeny byly pravicové strany, kupříkladu nejsilnější prvorepubliková strana agrární a slovenská ľudová strana, či strany národnostních menšin.¹⁸⁹ Opozice tak de facto neexistovala a na vládě se podílely výše uvedené strany. Tento politický systém měl řadu dalších specifík. O projednávaných bodech se například v Národní frontě nehlasovalo, ke schválení byl zapotřebí souhlas všech.¹⁹⁰ Roku 1946 proběhly svobodné volby, které s více jak 31 % a přes dva milióny obdrženyými hlasy ovládla KSČ. Za ní se umístila Československá strana národně socialistická, Česká strana lidová a Demokratická strana.

První vláda Národní fronty vedená Zdeňkem Fierlingerem (ČSSD) přijela do osvobozeného Československa v květnu 1945 i s politickým programem schváleným v dubnu 1945 v Košicích.¹⁹¹ Součástí vládního kabinetu byli dále například místopředsedové vlády Klement Gottwald nebo Jan Šrámek, ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, ministr školství Zdeněk Nejedlý, ministr obrany Ludvík Svoboda či ministr pošt František Hála.¹⁹²

¹⁸⁸ FEIERABEND, Karel Ladislav. *Politické vzpomínky III.*. Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1996, s. 127.

¹⁸⁹ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK a kol. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. II. díl, Období 1938-2004.* Brno: Doplněk, 2005, s. 1126-1127. ISBN 80-7239-179-8.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 1127.

¹⁹¹ MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK a kol. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. II. díl, Období 1938-2004.* Brno: Doplněk, 2005, s. 1125. ISBN 80-7239-179-8.

¹⁹² FEIERABEND, Karel Ladislav. *Politické vzpomínky III.*. Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1996, s. 231.

6.2 Tištěná média v období třetí republiky

Zásadní změnou v oblasti médií, která se udála po druhé světové válce v Československu, bylo zřízení ministerstva informací v čele s Václavem Kopeckým.¹⁹³ Vyhláškou ministerstva informací ze dne 18. května 1945 bylo pozastaveno vydávání veškerých periodik, kromě tiskovin stran Národní fronty.¹⁹⁴ Resort Václava Kopeckého posléze uděloval povolení k vydávání periodického tisku. Obnovena byla periodika, která od roku 1939 nemohla legálně vycházet, a to *Rudé právo*, *Národní osvobození* a *Právo lidu*.¹⁹⁵ Deník České strany národně socialistické *České Slovo* se musel přejmenovat na *Svobodné Slovo*, stejně tak i lidovecké *Lidové listy* na *Lidovou demokracii*.¹⁹⁶ Na poválečném trhu se objevily i časopisy různého zaměření. Ať už v prosinci 1945 časopis pro děti *Mateřídouška*¹⁹⁷ nebo v lednu 1947 týdeník *Vlasta* vydávaný Radou československých žen.¹⁹⁸ Zrušeny byly tiskoviny vycházející za protektorátu, které se daly označit jako pravicové, pronacistické, protižidovské, ale i bulvární. Zakázán tak byl například agrárnícké deníky *Venkov* a *Večer*, deník *Národní politika*, *Tempo* nebo *Arijský boj*.¹⁹⁹

Kromě Košického vládního programu se kolaboranty v médiích zabýval i Kopeckého resort. Jedním z hlavních úkolů nově zřízeného ministerstva informací bylo i očistění mediálního prostředí od bývalých kolaborantů. Mezi květnem 1945 a únorem 1946 tvořili novináři účastníci se odboje, novináři věznění v koncentračních táborech a vdovy popravených novinářů Komisi pro očistu médií.²⁰⁰ Méně závažná provinění byla sankciována zákazem výkonu práce nejdéle na rok a půl, návštěvy Pressklubu byly trestány pokutou a větší kolaboranti obdrželi zákaz výkonu povolání a navíc si vysloužili i předvolání k Národnímu

¹⁹³ Vedoucí funkce odborů zastávaly známé osobnosti z kulturního prostředí. Tiskový odbor vedl František Bauer, spisovatel František Halas stál v čele publikačního odboru, a další spisovatelé, Ivan Olbracht a Vítězslav Nezval vedli rozhlasový a filmový odbor; In: KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 115. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁹⁴ BEDNARÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 232. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 233.

¹⁹⁶ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 116. ISBN 978-80-7367-698-8.

¹⁹⁷ BEDNARÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 236. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 237.

¹⁹⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 115-116. ISBN 978-80-7367-698-8.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 119.

soudu.²⁰¹ Jednaosmdesáti novinářům byl udělen doživotní zákaz, jednapadesát navíc stálo před Národním soudem.²⁰² Pět aktivistických novinářů obdrželo test smrti.²⁰³

V období poválečném, též nazývaném jako třetí republika, je v oblasti médií důležité zmínit *zákon č. 101/1947 Sb., o postavení redaktorů a Svazech novinářů*. Tímto zákonem byl zřízen *Ústřední svaz československých novinářů, Svaz českých novinářů a Zvaz slovenských novinářov*, a také určil, že k výkonu novinářského povolání je potřeba členství ve výše zmíněných svazech.²⁰⁴

²⁰¹ Tamtéž, s. 119-120.

²⁰² Tamtéž, s. 120.

²⁰³ Rozsudek v podobě trestu smrti si vyslechl Karel Werner, Vladimír Krychtálek, Antonín Jaromil Kožíšek, Alois Kříž a Rudolf Novák; In: KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 120. ISBN 978-80-7367-698-8.

²⁰⁴ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 116-117. ISBN 978-80-7367-698-8.

7. Metodologie

Tématem výzkumu je proměna mediálního obrazu Jana Syrového, legionáře, prvorepublikového vojenského hodnostáře a předsedy vlády. Hlavním cílem bakalářské diplomové práce je přiblížit mediální obraz armádního generála Jana Syrového ve dvou důležitých etapách jeho života i vlasti a poukázat zda, a pokud ano, tak jakým způsobem, se v průběhu let měnil vlivem společenských změn pohled na bývalého legionáře a předsedu československé vlády.

K dosažení výzkumných cílů v této bakalářské diplomové práci je využito historicko-srovnávací analýzy, díky které budu moci analyzovat, přiblížit a komparovat novinové články o Janu Syrovém ve třech vybraných historických obdobích. Historicko-srovnávací analýze, neboli komparativní metodě, se v knize *Úvod do studia dějepisu* věnuje historik Miroslav Hroch, dle něhož je potřeba při aplikaci této metody splnit čtyři základní kritéria. Jako první je zapotřebí co nejpřesněji definovat objekt komparace a posléze, tedy ve druhém bodě, určit, jakých cílů chceme pomocí komparativní metody dosáhnout. Za třetí je důležité stanovit kritéria, díky kterým budeme porovnávané objekty analyzovat. Ve čtvrté fázi je důležité určit vztahy srovnávací analýzy vzhledem k časové linii zvolených historických událostí.²⁰⁵

K zobrazení mediálního obrazu Jana Syrového a jeho proměny jsem určil dvě rozdílné etapy Syrového života, a to období, kdy byl vrcholným politikem, a první měsíce roku 1947, kdy Syrový stanul před soudem.

Éra Syrového coby vrcholného politika je v této bakalářské práci složena ze tří období, která jsou zvolena na základě důležitosti k osobě Jana Syrového i k Československé republice. Prvním obdobím jsou Syrového nejvýznamnější dny v pozici ministerského předsedy. Zkoumaná periodika jsou nejprve z období 15. září až 11. října 1938, tedy týden před jmenováním a týden po demisi první vlády Jana Syrového. V tomto časovém rozmezí se budou osoby generála týkat zejména témata samotného jmenování do premiéřské funkce, zhoršující se česko-německé situace, mobilizace, Mnichovské dohody a následné demobilizace. Tehdejší předseda vlády Jan Syrový po abdikaci prezidenta Edvarda Beneše disponoval i některými prezidentskými povinnostmi a podílel se také na volbě nové hlavy státu,

²⁰⁵ HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty pedagogických a filozofických fakult studijního oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů - dějepis*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), 1985, s. 235.

a proto jsem jako další období vybral i týden před a týden po 30. listopadu, kdy proběhla volba Emila Háchy coby prezidenta Česko-Slovenska. Dalším výrazným okamžikem jak pro národ český, tak pro Jana Syrového byla německá okupace zbytku republiky z 15. března 1939. Za své kroky v těchto dnech byl Syrový po druhé světové válce mimo jiné souzen, a proto třetí časový úsek určený ke zkoumání je 8. až 22. březen 1939, tedy týden před a týden po obsazení republiky vojsky nacistického Německa.

Druhé, rozdílné období, se týká soudního procesu s představiteli protektorátních vlád, který probíhal od 30. ledna do 21. dubna 1947. Zde Jan Syrový stanul na lavici obžalovaných společně například se svým následovníkem v úřadu premiéra a agráříkem Rudolfem Beranem a v konečném důsledku si oba vyslechli trest v podobě dvaceti let odnětí svobody. V tomto období z počátku roku 1947 mě zajímá, jak bylo na obdivovaného legionáře, prvorepublikového vojenského hodnostáře a vrcholného politika nahlíženo skrze vybrané periodikum v průběhu celého soudního procesu.

Časová období jsou různě dlouhá z důvodu významnosti tehdejších dní pro Jana Syrového. Vzhledem k tomu, že soudní přelíčení s představiteli protektorátních vlád trvalo téměř tři měsíce, je poslední zkoumaný úsek nejdelší. Naproti takto dlouhému období politického a společenského pádu Jana Syrového jsou tři kratší časové úseky z let 1938 a 1939, kdy Syrový zažíval vrchol politické kariéry.

Novinové články z představených období budu následně kategorizovat do tematických úrovní, abych je i přes časovou vzdálenost mohl mezi sebou porovnat. První kategorií jsou novinové články pojednávající o Syrovém jako vojáku. Do této kategorie spadají témata týkající se legií, prvorepublikového působení v čele československé armády či účasti v odboji během druhé světové války. Další kategorie se vztahuje na Syrového coby ústavního činitele, a tak se zde objeví články o jeho krocích z dob předsedání vlády nebo kroků na ministerstvu národní obrany. Texty nespádající do dvou představených kategorií budou posléze představeny v kategorii třetí. Součástí komparace bude také to, v jakém časovém období se o osobě Jana Syrového objevovalo více novinových článků, zda na podzim roku 1938 a během počátku nacistické okupace, či v průběhu soudního procesu.

Podle v této kapitole již zmíněného Miroslava Hrocha jsou při psaní historických prací nejvyužívanějším pramenem prameny psané. Jak uvádí, písemné prameny jsou „*historickou skutečnost zachycují, vyjadřují a odrážejí v určitém výkladu, jehož podoba, důvody a smysl*

jsou důležité pro pramennou kritiku a interpretaci.“²⁰⁶ Písemné prameny dále dělí do tří skupin. Písemnosti institucionálního původu, písemnosti osobní povahy a literární prameny.²⁰⁷ Nejrozšířenější skupinou jsou právě prameny literární, kam se mimo jiné řadí noviny a časopisy.²⁰⁸ Právě novinám přikládá autor velký význam, jelikož „*vypovídají o době, zrcadlí ji a vytvářejí.*“²⁰⁹ Periodika podávají obraz o tehdejší společnosti, informují a předkládají faktografické údaje.²¹⁰

Hlavními prameny tohoto výzkumu jsou jednotlivá vydání deníků *České slovo*, respektive *Svobodné slovo*, ve výše představných obdobích, dostupná v Moravské zemské knihovně v Brně a Národní knihovně České republiky v Praze.

Výběr periodika závisel na své existenci ve vybraných obdobích českých dějin. Mnoho prvorepublikových tiskovin v éře druhé republiky či vznikem Protektorátu Čechy a Morava zaniklo, nebo v opačném případě nebylo po druhé světové válce povoleno jejich vydávání. Ústřední tisk České strany národně socialistické *České Slovo* byl vydáván od roku 1907, po celé období první i druhé republiky, přes rané období Protektorátu a vydávání pokračovalo i po roce 1945, ovšem pod názvem *Svobodné Slovo*

Autor knihy *Kvalitativní výzkum: základy, metody a aplikace* Jan Hendl rozlišuje ve svém díle dokumenty podle jejich vztahu k událostem na současné, které vznikly v době události, na retrospektivní, jejichž vznik je datován až po jisté události, primární, vytvořené přímými svědky, a sekundární, které vznikly právě díky dokumentům primárním. Autor dále pak dělí dokumenty na osobní, což zahrnuje fotografie, deníky a podobně, dále úřední dokumenty, archivní data, sem patří kupříkladu statistické údaje, Hendl ve svém rozdělení uvádí také výstupy masových médií, virtuální data umístěná na internetu a nakonec předmětná data.²¹¹

²⁰⁶ HROCH, Miroslav. Úvod do studia dějepisu: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty pedagogických a filozofických fakult studijního oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů - dějepis. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), 1985, s. 142.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 159.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 161.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 204-205. ISBN 978-80-262-0219-6.

8. Jan Syrový ve vládních funkcích

8.1 Syrový v čele vlády v průběhu zářijové krize a odstoupení pohraničí

Osobnost Jana Syrového se v národněsocialistickém tisku z druhé poloviny září 1938 poprvé objevuje v souvislosti s masivními demonstracemi ze dne 22. září. Tentýž den informovalo večerní vydání Českého slova o shromáždění českého lidu na Václavském náměstí, které se po ohlášení vládní odpovědi k ultimátu vydalo směrem k Pražskému hradu a sídlu generálního štábu v Dejvicích. Reportáž s názvem *Věrný lid na ulicích* popisuje atmosféru mezi občany a celý průběh manifestace, od ranních hodin až po příchod na Hradčanské náměstí, kde jak stojí ve Večerním Českém Slovu: „*Lidu bylo oznámeno, že na třetím hradním náměstí k němu promluví generál Syrový. Klidným a věcným způsobem vyložil generál lidu situaci. Potom jej vyzval k zazpívání národní hymny a k rozchodu.*“²¹² Touto událostí se podrobně zabývalo i ranní vydání ze dne následujícího. Zde je Syrového výzva zmíněna společně s proslovem národního socialisty a pražského primátora Petra Zenkla.²¹³ Navíc se na titulní straně ve článku *Strhující manifestace po celé republice* uvádí, že dav si generála s páskou přes oko žádal již před budovou sněmovny, s jeho poselstvím tu ale vystoupil plukovník Bičiště.²¹⁴ V ranním vydání z pátku 23. září se ovšem již objevuje také zpráva o ustanovení nové vlády, v jejímž čele stanul právě generální inspektor branné moci Jan Syrový. Zprávu nadepsanou *Generál Syrový v čele nové vlády* doplňuje portrétní vojenská fotografie Syrového.²¹⁵ Z tehdejšího tisku dále lze usoudit, že čerstvě jmenovaný ministerský předseda Syrový se společně s prezidentem Edvardem Benešem těšil velké popularity. Kupříkladu je otištěno, že po manifestaci dělnictva v Pardubicích a Chrudimi byly právě těmto ústavním činitelům odeslány pozdravné telegramy.²¹⁶ Stručné představení Syrového života se posléze tentýž den objevuje na druhé straně Večerního Českého slova.²¹⁷

Ministerský předseda Jan Syrový je pochopitelně dále zmiňován ve zprávách o složení slibu nové vlády²¹⁸ a na straně třetí v ranním vydání z 24. září jsou přes půl strany otištěny fotografie jednotlivých členů nově ustanoveného kabinetu, opět se stručným životopisem.²¹⁹ K tehdejším čtenářům se dostala také informace, že situace v Československu je bedlivě

²¹² Věrný lid na ulicích. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(222), 2.

²¹³ Smutek a odhodlání národa: Zenkl a Syrový mluví. *České slovo*. 1938, **30**.(223), 2.

²¹⁴ Strhující manifestace po celé republice. *České slovo*. 1938, **30**.(223), 1-2.

²¹⁵ Generál Syrový v čele nové vlády. *České slovo*. 1938, **30**.(223), 1.

²¹⁶ Pardubické a chrudimské občanstvo za prezidentem. *České slovo*. 1938, **30**.(223), 2.

²¹⁷ Vláda silné národní vůle. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(223), 2.

²¹⁸ Nová vláda složila slib: Z těžké krize musíme vyjít co nejméně oslabeni. *České slovo*. 1938, **30**.(224), 1.

²¹⁹ Vláda generála Syrového. *České slovo*. 1938, **30**.(224), 3.

sledována i v Paříži. Větou „*Utvoření československé vlády a jmenování generála Syrového ministerským předsedou vzbudilo v Paříži hluboký dojem,*“ začíná článek *Dobry dojem z vlády Syrového – Obavy z německé záhudnosti ve Francii.*²²⁰ Hlavním tématem nejen 24. září, ale i dalších dní se stalo vyhlášení mobilizace. Ve večerním vydání právě z tohoto data si lze hned na titulní stránce ve zvýrazněném boxu vpravo nahoře všimnout výroku dne, který redakce vybrala z německého rozhlasu a jenž zní: „*Syrový – Žižka II.*“²²¹ O průběhu jednání ohledně vyhlášení mobilizace mezi Syrového vládou, již bývalým kabinetem Milana Hodži a prezidentem Benešem sděluje totéž vydání,²²² i níže s krátkou zprávou, že výzvu nového předsedy vlády pomáhala rozšiřovat letadla, která shazovala letáky se slovy Jana Syrového.²²³

K mobilizaci a událostem posledních dní se 25. září vrací ranní *České slovo*. „*Ale náš lid se ukázal statečnějším, než jsme jej znali. S krví pobouřenou, ale chladnou zůstal pevný a nezlomen. Semknul se kolem svého presidenta a armády jako živá hradba. Nadšeně uvítal utvoření nové vlády s generálem Syrovým v čele a když mu večer ve čtvrtek president Beneš naznačil, že bude apelovati záhy na všechny jeho branné a mravní síly, šla národem velká vlna odhodlání nedat se stůj co stůj,*“ ohlíží se ve svém úvodníku šéfredaktor Karel Zdeněk Klíma.²²⁴ Samotná mobilizační vyhláška podepsaná předsedou Syrovým se nachází na druhé straně.²²⁵ Na straně druhé se také pod titulkem *Historický den 23. září 1938* uvádí, jak probíhalo vyhlášení mobilizace a jaké ohlasy mělo povolání do zbraně například v Praze, Plzni, Ostravě či Bratislavě.²²⁶ V této souvislosti se dále na straně sedmé nachází krátká zpráva, že již ve čtvrtek 22. září zastavilo pražské dělnictvo svoji výrobu, aby vyjádřilo podporu armádě a politickému vedení ČSR. Dělnická manifestace byla ovšem ihned po výzvě předsedy vlády Syrového ukázněně ukončena.²²⁷

V následujících dvou dnech se zkoumaný tisk především zabývá situací za hranicemi Československé republiky, a to tím, jak na vyhlášenou mobilizaci reagují západní mocnosti, či jaký další postup v řešení československo-německého sporu chystají. Osoba tehdejšího ministerského předsedy se opět zmiňuje v ranním vydání ze dne 28. září, a to rovnou na titulní stránce v souvislosti, že z úst Jana Syrového bude v průběhu dne předneseno vládní

²²⁰ Dobry dojem z vlády Syrového: Obavy z německé záhudnosti ve Francii. *České slovo*. 1938, **30**.(224), 2.

²²¹ Výrok dne. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(224), 1.

²²² Jednomyslné rozhodnutí o rychlé mobilisaci. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(224), 3.

²²³ Letadla rozšiřovala výzvu generála Syrového. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(224), 3.

²²⁴ Se zbrání u nohy. *České slovo*. 1938, **30**.(225), 1.

²²⁵ Republika v branné pohotovosti. *České slovo*. 1938, **30**.(225), 2.

²²⁶ Historický den 23. září 1938. *České slovo*. 1938, **30**.(225), 2.

²²⁷ Voják k dělníkům: Armáda je hrdá na práci našich dělníků. *České slovo*. 1938, **30**.(225), 7.

prohlášení, vyčkává se pouze na projev britského premiéra Nevilla Chamberlaina.²²⁸ O zmíněné chystané reakci české vlády byli čtenáři informováni i ve večerním vydání. Zde se ovšem navíc v závěru zprávy lze dočíst, že generál Syrový v průběhu předchozího dne přijal zástupce Podkarpatské Rusi, o jejichž politického reprezentanta bude československá vláda v nejbližších dnech doplněna.²²⁹ Tato informace o setkání Syrového s Podkarpatskými Rusi byla též obsažena v ranním vydání, a to na straně druhé.²³⁰

Osudovými dny pro Československou republiku se stalo 29. a 30. září roku 1938. Ani České Slovo nezůstalo v té době pozadu a přinášelo občanům republiky informace o plánované a později i již probíhající konferenci Velké Británie, Francie, Německa a Itálie v Mnichově. Příspěvky redaktorů do ranního vydání dne 30. září ještě nesdělují výsledky jednání mocností, pouze přibližují průběh a uvádí očekávání občanů zúčastněných zemí.²³¹ Dohodě se podrobně věnuje České slovo až první říjnový den. V kritických dnech k národu promluvili mimo jiné špičky politické i vojenské, a právě projevy generálů Syrového a Krejčího se objevují hned na titulní stránce ranního vydání Českého slova ze soboty 1. října. Rozhlasová řeč předsedy vlády z předchozího dne je nadepsána titulkem *Pohotovost armády zachránila národ před větším nebezpečím* a rozsáhlým podtitulkem, který zní: *Národ a armáda nedotčeny – Generálové Syrový a Krejčí vyzývají k naprostému klidu a pořádku – Venku čekají na zmatky u nás – To se nestane!* Projev má rozsah přes půl strany, je rozdělen do čtyř sloupců a součástí je i fotografie předsedy Syrového.²³² Na následujících stranách je přiblížen obsah Mnichovské dohody, zprostředkovány mezinárodní ohlasy i reakce vlády československé nebo představena první evakuační pásma.²³³ I ve Večerním Českém slovu ze stejného dne je Syrový citován. Kromě již zmíněného rozhlasového projevu, který je zde umístěn ve sloupci na straně druhé,²³⁴ se výroky předsedy vlády vyskytují i v souhrnu posledních hodin. „*Naši spojenci na západě však dohodli se s útočником, že zabrání se útoku, budeme-li nuceni vzdát se celého svého pohraničí bez boje. Československá republika byla postavena před rozhodnutí, jež tak jasně naznačil generál Syrový: Měli jsme volbu mezi zrušením svých hranic a mezi smrtí našeho národa. Sami, opuštění svými spojenci, s nepřitelem na severu, na západě, na jihu, sevřeni v obležené pevnosti, sami proti všem,*

²²⁸ Generál Syrový pronese vládní prohlášení: Čeká se na řeč Chamberlainovu – Co odpověděl Hitler do Londýna. *České slovo*. 1938, **30.**(227), 1.

²²⁹ Zástupci Podkarpatské Rusi do vlády: Dnes vládní prohlášení. *Večerní České slovo*. 1938, **30.**(227), 3.

²³⁰ Zástupci Podkarpatské Rusi u ministerského předsedy. *České slovo*. 1938, **30.**(227), 2.

²³¹ *České Slovo*. 30.. 1938.

²³² Pohotovost armády zachránila národ před větším nebezpečím. *České slovo*. 1938, **30.**(230), 1.

²³³ *České slovo*. 30.. 1938.

²³⁴ Projev generála Syrového – Otevřená slova velitele armády. *Večerní České slovo*. 1938, **30.**(230), 2.

opuštění proti nepříteli mnohokrát silnějším. „Bylo proto naší svatou povinností – řekl generál Syrový – zachovati život našemu lidu. Náš národ musí nyní trpět, aby mohl žít, aby se mohl dožít budoucnosti, kdy opět právo zvítězí nad násilím. Tím drásavější je bolest všeho lidu, když vidí, že generál Syrový i generál Krejčí mají pravdu ve svém rozhodování: není východiska z této bolesti. Boj zničil by celý národ,“ stojí ve článku nazvaném *Dějiny se nezastavily!*²³⁵

Předseda vlády Syrový je následně zmiňován ve dnech následujících. I v ranním vydání z druhého říjnového dne se stále pojednává o průběhu konference, dopadů Mnichovské dohody a k náladě v ČSR se vrací text *„Praha jsi krásná v ponížení svém...“ - Republika v den 1. října* na straně třetí. Z tohoto ohlédnutí je vhodné zde vyjmout zejména pátý odstavec, kde se píše: *„Dobrý genius dějin postavil pro tyto nejtěžší chvíle v čelo národa muže, jichž tisíckrát osvědčená osobní statečnost byla dostatečnou legitimací pro hrozný, těžký povel k ústupu, tak také přijímali mužové, zejména legionáři, tragický běh dějin: Když bratři Syrový a Krejčí uznali, že nelze válčit s nadějí na vítězství, nedalo se jistě nic dělat...A zachránili alespoň naše děti a ženy.“*²³⁶ Na titulní straně je ale otištěna také zpráva o zasedání vlády vzhledem k nastoleným podmínkám. Uvádí se, že nově došlo ke zřízení ministerské komise v čele s Janem Syrovým, která má za úkol urychleně řešit problémy finanční a hospodářské související s vytyčením nových hranic.²³⁷

Jak obrovské ztráty na životech by přineslo v předchozích dnech rozhodnutí pustit se do války s Německem, připomíná Syrový v ranním vydání ze dne 4. října pod titulkem *Chamberlain vzdává hold naší statečnosti a zdrženlivosti – Anglie nám půjčuje ihned půldruhé miliardy Kč*. Dle ministerského předsedy by odpor proti přesile znamenal smrt miliónů lidí, zároveň vyzdvihl statečnost armády a také, že uposlechla příkazu prezidenta ke stažení, stejně tak, jako by jí bylo poručeno připravit se do boje.²³⁸ Tentýž výrok je obsažen i ve večerním vydání.²³⁹

Hlavní zprávou dne následujícího se stalo ustanovení nové vlády. Celá titulní strana ranního vydání Českého slova z 5. října je věnována tzv. Vládě národní obnovy, v jejímž čele opět stanul generál Jan Syrový. Zpráva přináší informace o průběhu sestavování vlády, obsahuje nová jména kabinetu, přibližuje první vládní kroky v podobě slučování ministerstev

²³⁵ *Dějiny se nezastavily!. Večerní České slovo. 1938, 30.(230), 1.*

²³⁶ *„Praha jsi krásná i v ponížení svém...“: Republika v krutý den 1. října. České slovo. 1938, 30.(231), 3.*

²³⁷ *Zvláštní komise pro naléhavé úkoly. České slovo. 1938, 30.(231), 1.*

²³⁸ *Chamberlain vzdává hold naší statečnosti a zdrženlivosti: Anglie nám půjčuje ihned půldruhé miliardy Kč. České slovo. 1938, 30.(232), 1.*

²³⁹ *Chamberlain oznamuje sněmovně: Velká půjčka z Anglie. Večerní České slovo. 1938, 30.(232), 1.*

a součástí je i informace o zastoupení Slovenska. Mezi titulkem *Druhá vláda armádního generála Jana Syrového – Vláda národní obnovy jmenována* a textem jsou umístěny portrétní fotografie některých členů vlády, přesněji pánů Syrového, Zenkla, Bukovského, Černého, Feierabenda, Fainera, Vavrečky a Kalfuse.²⁴⁰ I úvodníku nazvaném *Dobry počátek* se hovoří o novém složení jednoho z orgánů moci výkonné. „*Dnes večer jmenoval prezident novou vládu, druhou vládu armádního generála Syrového. Odpovídá plně představě národa, jenž chtěl, aby po přechodné vládě vládl kabinet, v němž by zasedli odborníci, schopni vypracovat a provádět plán pro tuto nejtěžší dobu národa a státu,*“ stojí na začátku úvodníku situovaného na levé straně.²⁴¹ Generál Syrový v tomtéž vydání není ale zmiňován pouze v souvislosti s nově ustanovenou vládou. Na straně druhé se nachází krátká zpráva o setkání předsedy Syrového s guvernérem Podkarpatské Rusi Konstantinem Hrabarem.²⁴² Druhé vládě generála Syrového se věnuje i večerní vydání téhož dne. Mimo jména ministrů, životopisu nových osob ve funkci nebo věkového průměru se zde na titulní straně píše: „*Nová vláda jeví znaky silné vlády. Silné proto, že se opírá o plnou důvěru národa.*“²⁴³

Nicméně po ustanovení nové vlády, která měla stabilizovat situaci v ČSR, přichází 5. října večer pro řadu občanů šok v podobě abdikace prezidenta Beneše. Projev odstoupajícího prezidenta je na titulní straně ranního vydání Českého slova dne 6. října uveden tím, že rozhodnutí prezidenta odstoupit z úřadu sdělil národu v 18.00 předchozího dne ministerský předseda Syrový.²⁴⁴ Blíže se touto událostí zabývá článek *V den odstoupení prezidenta*, kde se píše, že v 17 hodin 50 minut Jan Syrový v rozhlase nejprve v krátkosti představil vládní program a posléze po zahrání státní hymny a „*čtyřminutovém tichu přečetl těžce ovládaje pohnutí, přepis, kterým prezident vládě své rozhodnutí oznámil a odůvodnil.*“²⁴⁵ Tehdejší ministerský předseda je následně v tisku zmiňován i v souvislosti s Benešovým projevem k vládě²⁴⁶ a dopisem premiérovi.²⁴⁷ Dle Jana Syrového, jak je uvedeno na straně druhé, byly důvody abdikace vnitropolitického a zahraničního rázu.²⁴⁸ Před svým odstoupením stihl ještě Edvard Beneš pověřit Jana Syrového řízením nejvyššího úřadu hospodářského, o čemž je

²⁴⁰ Druhá vláda Jana Syrového: Vláda národní obnovy jmenována. *České slovo*. 1938, **30**.(233), 1.

²⁴¹ Dobry počátek. *České slovo*. 1938, **30**.(233), 1.

²⁴² Guvernér Podkarpatské Rusi přijat ministerským předsedou. *České slovo*. 1938, **30**.(233), 2.

²⁴³ Nová vláda jmenována!. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(233), 1.

²⁴⁴ President dr. E. Beneš odstoupil. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 1.

²⁴⁵ V den odstoupení prezidenta. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 3.

²⁴⁶ Pan president k novým ministrům: „Jste vládou rekonstrukce, vládou budování“. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 3.

²⁴⁷ President republiky v dopise předsedovi vlády: „Chci usnadnit republice další vývoj“. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 2.

²⁴⁸ Tragická oběť. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 2.

v rámci krátké zprávy informováno na straně třetí.²⁴⁹ Odstoupení prezidenta republiky naplnilo stránky i Večerního Českého slova z 6. října, zde se navíc otiskl rozhlasový projev předsedy vlády Syrového z předchozího dne, ve kterém před oznámení odchodu prezidenta stručně formuloval kroky a priority svého kabinetu. Předseda a ministr národní obrany Syrový zde zdůraznil, že je zapotřebí udržovat ke všem přátelský poměr, zvláště pak k sousedům, a udržení bratrského vztahu mezi Čechy, Slováky a Podkarpatskými Rusi. Podíl občanů na modernizaci státu a přebudování státní správy zde například přirovnal ke svému oboru, k vojenství. „*Máme-li zdolat tento úkol, musíme se organisovat jako armáda, ve které každá složka plní přesně a dochvilně svoji funkci a skýtá záruku naprosté spolehlivosti,*“ stojí ve druhém sloupci na straně druhé v přepisu rozhlasového projevu.²⁵⁰

V následujících vydáních již není odstoupení prezidenta ani jmenování nové vlády tématem číslo jedna, řeší se zejména nová hranice mezi Německem a ČSR a nové státní zřízení, ve kterém mají Češi, Slováci a Podkarpatský Rusové každý vlastní vládu a sněm. Při této příležitosti je jméno předsedy obsaženo v dokumentu otištěném na titulní straně Večerního Českého slova ze 7. října, kterým vláda jmenuje ministra pro správu Slovenska Jozefa Tisa.²⁵¹ Co ale v těchto dnech pokládám za zajímavé, je to, že demobilizace vyhlášena druhou vládou Jana Syrového 6. října 1938 je nejprve zveřejněna pouze v rámci krátké zprávy na třetích stránkách jak ranního vydání,²⁵² tak i vydání večerního v pátek 7. října²⁵³ a další den se taktéž v obou vydáních objevuje i výzva předsedy vlády a ministra národní obrany Syrového.^{254 255}

Odstoupením hranic ovšem národnostní problémy v tehdejším Československu neskonzulovaly. S návrhem vlastní autonomie přišli počátkem října i Slováci. Na druhé stránce Českého slova z 8. října se zpráva nadepsaná *Porady o Slovensku*, uspořádaná do sloupce po celé pravé straně, věnuje tomuto problému. Uvádí se zde, že ministerský předseda Syrový přijal předchozího dne slovenskou delegaci vedenou Jozefem Tisem, jenž předsedovi vlády předal návrh ústavního zákona o autonomii Slovenska. „*Ministerský předseda potom vyslovil svou upřímnou radost nad rozřešením slovenského problému a ujistil delegaci, že vláda je rozhodnuta budovati jednotný stát na základě úplné praktické rovnosti Čechů, Slováků*

²⁴⁹ Generál Syrový pověřen vedením nejvyššího hospodářského úřadu. *České slovo*. 1938, 30.(234), 3.

²⁵⁰ Organisační národ pro práci. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(234), 2.

²⁵¹ Nové státní zřízení pro republiku: Stát Čechů, Slováků a Podkarpatorusů. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(235), 1.

²⁵² Demobilizace: Dva ročníky propuštěny okamžitě, ostatní postupně. *České slovo*. 1938, 30.(235), 3.

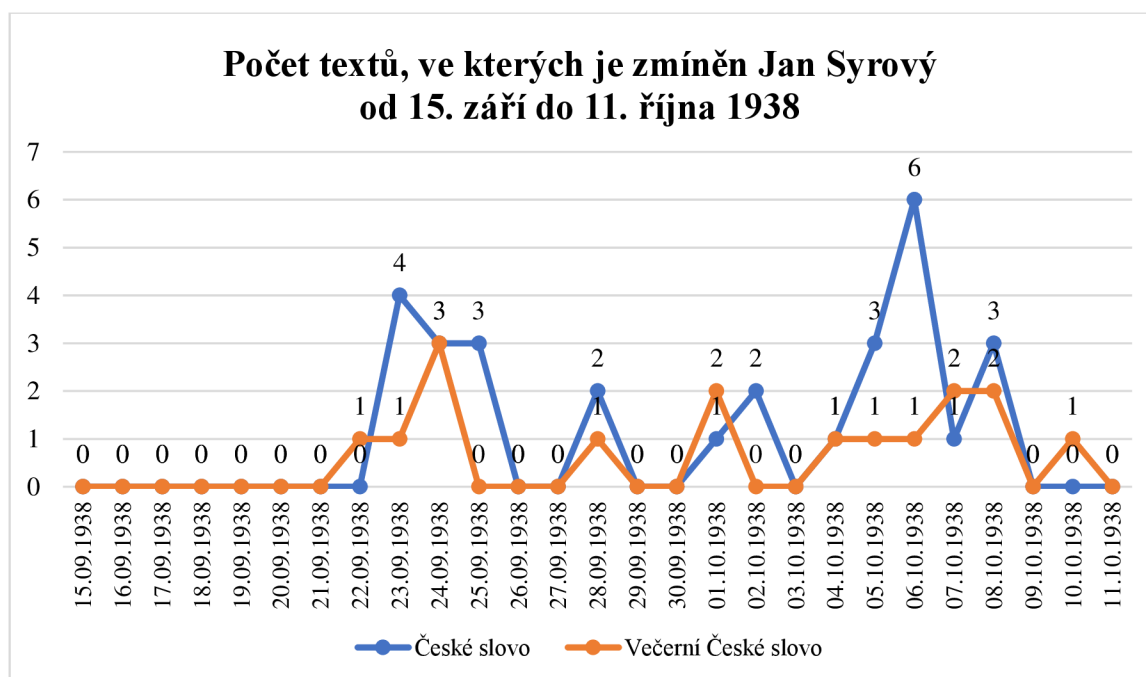
²⁵³ Rozkaz o částečné demobilizaci. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(235), 3.

²⁵⁴ Armádní rozkaz: Kázeň a pořádek. *České slovo*. 1938, 30.(236), 3.

²⁵⁵ Výzva ke klidu a pořádku: Armádní rozkaz gen. Syrového. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(236), 3.

a Karpatorusů, přičemž je v zájmu našeho lidu, aby budování státu pokračovalo rychle a opíralo se o vzájemnou důvěru,“ je sděleno v prvním odstavci zmíněném článku.²⁵⁶ Kromě návrhu ústavního zákona přišel Tiso i s žádostí o jmenování dalších čtyř slovenských ministrů, čemuž Syrový vyhověl a ještě tentýž večer došlo v Kolowratském paláci k jejich jmenování. I tuto informaci se mohli čtenáři dočíst v uvedené rozšířené zprávě.²⁵⁷ Již o den dříve se vládní kabinet Jana Syrového rozrostl o výrazné osobnosti následujících měsíců – ministra pro Slovensko Jozefa Tisa a ministra zahraničí Františka Chvalovského. Fotografie těchto dvou politiků s předsedou Syrovým je dále v tomtéž vydání otištěna na straně třetí.²⁵⁸ Ke jmenování nových slovenských ministrů se 8. října vrací i vydání Večerního Českého slova.²⁵⁹

Poslední zmínka o Janu Syrovém v tomto zkoumaném období se nachází ve Večerním Českém slovu z pondělí 10. října, a to ve zprávě *Vláda chystá plány k zjednání práce*, podávající informace o poradě hospodářských činitelů, které se Syrový coby předseda vlády účastnil.²⁶⁰

Graf č.1: Srovnání počtu textů, ve kterých se vyskytuje osoba Jana Syrového v prvním zkoumaném období.

²⁵⁶ Porady o Slovensku. *České slovo*. 1938, **30**,(236), 2.

²⁵⁷ Porady o Slovensku. *České slovo*. 1938, **30**,(236), 2.

²⁵⁸ Dva noví ministři. *České slovo*. 1938, **30**,(236), 3.

²⁵⁹ Jmenování ministrů pro Slovensko. *Večerní České slovo*. 1938, **30**,(236), 2.

²⁶⁰ Vláda chystá plány pro zjednání práce. *Večerní České slovo*. 1938, **30**,(237), 1.

8.2 Volba třetího československého prezidenta

Závěrečné dny listopadu 1938 se nesly ve znamení chystané volby prezidenta v té době již Česko-Slovenska a v průběhu podzimu se o Janu Syrovém společně s dalšími osobnostmi spekulovalo jako o potenciálním kandidátovi na prezidenta. K této možnosti odkazuje šéfredaktor Karel Zdeněk Klíma ve svém úvodníku *O volbě prezidenta* na titulní straně Českého slova z 25. listopadu. V předposledním odstavci Klíma píše: „*Když se uvažovalo o příštím prezidentovi republiky, myslilo se zprvu na vojáka, jindy na hospodáře nebo praktického podnikatele, na politika nebo diplomata.*“²⁶¹

V souvislosti s volbou prezidenta a návrhem prezidenta Nejvyššího správního soudu Emila Háchy na post nejvyššího ústavního činitele je častokrát zmiňován i stále ještě předseda vlády Jan Syrový. Na titulní straně Českého slova z 24. listopadu je kromě představení Emila Háchy, přiblížení průběhu výběru kandidáta a přípravy voleb i uvedeno, že po samotné volbě čeká nového prezidenta jeden z prvních aktů, a to společně s armádním generálem Syrovým stvrdit svým podpisem nové ústavní postavení Slovenska a Podkarpatské Rusi.²⁶²

Konání ministerského předsedy ze dne 25. listopadu je druhého dne stručně přiblíženo čtenářům ve zprávě *Opční dohoda schválena ministerskou radou*. Píše se zde, že nejprve v dopoledních hodinách přijal Syrový Tisovu slovenskou delegaci ohledně zmocňovacího zákona a po rozpravě se slovenskými politiky následovalo zasedání ministerské rady, kde předseda vlády oznámil, že jediným kandidátem na post prezident je Emil Hácha. Právě s Háchou sešli se poté ve večerních hodinách všichni členové vlády u čajového posezení, které uspořádal generál Syrový.²⁶³

V neděli 27. listopadu 1938 přináší České slovo na titulní straně informaci, že ve středu 30. listopadu proběhne volba nového prezidenta republiky. Vedle portrétní fotografie doktora Háchy je otištěna a tučně zvýrazněná i nota, kterou ministerský předseda Syrový svolal na půl jedenáctou dopolední posledního listopadového dne zasedání Národního shromáždění, jež zvolí v pořadí třetího prezidenta republiky.²⁶⁴

Kromě volby prezidenta probíhaly i debaty o ustanovení nové vlády. Text nazvaný *Zahájení porad o příští vládě – Schůze politických kruhů českých, slovenských*

²⁶¹ O volbě prezidenta. *České slovo*. 1938, 30.(277), 1.

²⁶² Jednomyslný návrh: Dr. Emil Hácha – kandidát presidenství. *České slovo*. 1938, 30.(276), 1.

²⁶³ Opční dohoda schválena ministerskou radou. *České slovo*. 1938, 30.(278), 1.

²⁶⁴ Ve středu volba prezidenta: O půl jedenácté hodině v poslanecké sněmovně. *Nedělní České slovo*. 1938, 30.(279), 279.

a *podkarpatských* z 29. listopadu přibližuje čtenářům, jak probíhají diskuse o sestavení nového kabinetu. Mimo jiné se uvádí, že úvodní porady se uskuteční za účasti předsedy slovenské vlády Jozefa Tisa, předsedy podkarpatské vlády Augustina Vološina, kandidáta na prezidenta Emila Háchy a posléze i ministerského předsedy Jana Syrového.²⁶⁵

S blížící se volbou hlavy státu je také zmiňována důležitost role předsedy vlády při volební proceduře. Občané se tak ze stránek národněsocialistického tisku mohli dozvědět, že po sečtení hlasů odchází ministerský předseda do bytu nového prezidenta, kde jej požádá, aby před Národním shromážděním přednesl inaugurační slib. Po dobu cesty do budovy Národního shromáždění a posléze na Pražský hrad bude doktor Hácha doprovázen generálem Syrovým.²⁶⁶ O Syrového roli v průběhu volby prezidenta ČSR dále informuje i *Večerní České slovo* z 29. prosince,²⁶⁷ i dne následujícího.²⁶⁸ *Večerní* vydání z posledního listopadového ovšem nesděljuje pouze průběh hlasování, nýbrž i zprostředkovává i informace o jednáních o nové vládě mezi prezidentem Háchou, předsedou vlády Syrovým a zástupci Slovenska a Podkarpatské Rusi.²⁶⁹

Dne 1. prosince se *České slovo* primárně věnuje zvolení Emila Háchy prezidentem, vrací se k samotnému aktu a na titulní stránce jsou otištěny tři fotografie z průběhu dne. Na fotografii zachycující odchod prezidenta Háchy z budovy sněmovny lze dále spatřit Jozefa Tisa, předsedu Poslanecké sněmovny Jana Malypetra, předsedu Senátu Františka Soukupa a ministerského předsedu Jana Syrového.²⁷⁰ Proces volby a slavnostní akta s ní spojená přibližuje na druhé straně reportáž *Průběh prezidentské volby*, jež mapuje slavnostní den 30. listopadu od ranních příprav až po Háchův odjezd na Pražský Hrad. I zde je zmiňován předseda Syrový, za jehož doprovodu a v premiérském voze byl nově zvolený prezident dopraven jak do budovy Národního shromáždění na Smetanově náměstí, tak i na Pražský hrad. Oproti vydání *Českého slova* z 29. listopadu, kde se uvádí, že předseda vlády vyzvedne prezidenta v jeho bytě, je v prvním prosincovém čísle ovšem změna. Předseda Syrový vyzvedl prezidenta Háchu v budově Nejvyššího správního soudu v Praze 4.²⁷¹ Reportáž si lze přečíst i ve večerním vydání téhož dne.²⁷²

²⁶⁵ Zahájení porad o příští vládě. *České slovo*. 1938, **30**.(280), 1.

²⁶⁶ Jak bude zvolen nový prezident. *České slovo*. 1938, **30**.(280), 2.

²⁶⁷ Postup volby prezidenta. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(280), 1.

²⁶⁸ V čelo cest vzestupu. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(281), 1.

²⁶⁹ Nové vedení státu: Do dnů rozhodnutí o nové vládě. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(281), 1.

²⁷⁰ Dr. Emil Hácha třetím prezidentem republiky. *České slovo*. 1938, **30**.(282), 1.

²⁷¹ Průběh prezidentské volby. *České slovo*. 1938, **30**.(282), 2.

²⁷² Opět vlajka na Hradě. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(282), 1.

Po zvolení Háchy do čela státu podala demisi druhá vláda generála Syrového, a i této události byla kromě nového prezidenta v tehdejší tisku věnována pozornost, a to v člancích *Vláda generála Syrového odstoupila – Poslanec Beran pověřen*²⁷³ na straně titulní a *Vláda podala demisi*²⁷⁴ na druhé straně. Z druhého zmiňovaného textu věnujícího se odstupující vládě stojí za zmínku druhý a třetí odstavec, v němž se píše: „*Předseda vlády, armádní generál Jan Syrový, poděkoval pak svým spolupracovníkům v ministerské radě za krásnou a srdečnou spolupráci. Na projev předsedy vlády odpověděl náměstek předsedův ministr vnitra Jan Černý. Zdůraznil, že to byl přátelsky a vojensky přímý způsob předsedy vlády, jenž usnadňoval spolupráci všech členů vlády za tak těžkých poměrů.*“²⁷⁵ Zpráva o jmenování nové vlády ve Večerním Českém slovu je navíc doplněna i o parafrázovaný výrok Jana Syrového, v němž „*poděkoval za spolupráci v osudových dnech, která členy jeho vlády sblížila v trvalé přátelství*“²⁷⁶ a o poděkování předsedy slovenské vlády Jozefa Tisa a podkarpatského ministra Júlia Révaye směrem k odcházejícímu předsedovi s tím, že jeho jméno je spjato s autonomií jejich zemí.²⁷⁷

Personální obsazení vlády Rudolfa Berana je otištěno na titulní straně Českého slova z 2. prosince společně s fotografiemi dvanácti členů vlády, mezi nimiž je i Jan Syrový coby ministr národní obrany.²⁷⁸ Sám Syrový si se svým kabinetem v úvodníku vysloužil pozitivní hodnocení, a to díky poklidnému předání moci a i za kroky během svého úřadování. „*A přitom může vláda armádního generála Syrového pohlížet s uspokojením na svou činnost, prováděnou v nejhorsí a nejnepříznivější době, v jaké každá vláda žije v neustálém nebezpečí a ztroskotání. Tato vláda převzala chaos a rozvrat. Když ve smutných dnech zářijových po Praze proudily statisíce nešťastných lidí, do jejichž duši a srdci státní katastrofa vryla nezapomenutelné brázdy zármutku, bylo lze děkovat jen osobě generála Syrového a povzbudivému zásahu pražského primátora dr. Zenkla, jestliže se beznaděj a hořkost nevybili způsobem, který by byl ještě zhoršil naši mezinárodní situaci. Je známo, že tehdy rozhlasové řeči obou jmenovaných utišily bolest a vlily do miliónu našich lidí novou naději na přece nějaké možnosti budoucího života v okamžiku, kdy se zdálo ztraceno všechno,*“ píše se pod titulkem *Likvidace a budování*.²⁷⁹ Dále také autor ocenil, že Syrového vláda vyvedla

²⁷³ *Vláda generála Syrového odstoupila – Poslanec Beran pověřen. České slovo. 1938, 30.(282), 1.*

²⁷⁴ *Vláda podala demisi. České slovo. 1938, 30.(282), 2.*

²⁷⁵ *Tamtéž.*

²⁷⁶ *Dnes jmenování nové vlády. Večerní České slovo. 1938, 30.(282), 1.*

²⁷⁷ *Tamtéž.*

²⁷⁸ *První akt presidenta Dr. Háchy – Nová vláda republiky. České slovo. 1938, 30.(283), 1.*

²⁷⁹ *Likvidace a budování. České slovo. 1938, 30.(283), 1.*

republiku z chaosu a uklidnila zdejší obyvatelstvo.²⁸⁰ Večerní České slovo posléze obsahuje na titulní straně jména nových ministrů, jejich věk, popis aktu jmenování Rudolfa Berana do funkce předsedy vlády či stručné ohlédnutí se zpět za uplynulými měsíci. V této souvislosti se uvádí, že druhá vláda Jana Syrového musela *převést stát po okraji propasti státní krise*.²⁸¹ Celý pravý sloupec na titulní straně je zároveň vyplněn poděkováním prezidenta Háchy Syrového vládě.²⁸² Odstupující předseda je následně zmiňován i na třetí straně večerního vydání. Na ustavující schůzi vlády byl totiž Syrový společně s ministrem Sidorem zvolen náměstkem předsedy vlády. V úvodu zprávy se i zde objevuje poděkování prezidenta Háchy, tentokrát za to, že generál Syrový vyvedl zemi z chaosu a dokázal najít cestu k lidu.²⁸³

Fotografii všech členů Beranovy vlády s prezidentem Háchou pak přináší ranní vydání z 3. prosince.²⁸⁴ Další fotografie se poté nachází v tomtéž čísle na straně třetí, v pravém horním rohu je umístěn snímek bývalého předsedy vlády Syrového se svým nástupcem v úřadu Beranem s popiskem *K jmenování nové vlády*.²⁸⁵ Předání moci ze Syrového do Beranových rukou se v krátkosti objevuje ve zprávě o prvním zasedání vlády ve Večerním Českém slovu. Zde již bývalý ministerský předseda sdělil, že *význačným činitelem v kritických časech byla rychlost a důkladnost práce*, načež mu Beran poděkoval za sjednocení lidu a přijetí zodpovědnosti.²⁸⁶

K událostem z posledních dní se na třetí straně vrací České slovo 4. prosince v textu *Okolo presidentské volby a nové vlády*. Jméno ministerského předsedy Jana Syrového se nachází ve výčtu osobností, o kterých se uvažovalo jako o kandidátech na prezidenta ČSR. Dalšími osobnostmi zde kupříkladu jsou František Chvalovský, Karel Engliš, Jaroslav Preiss, Jan Malypetr nebo Jan Antonín Baťa.²⁸⁷

Poslední zmínka o Janu Syrovém v tomto zkoumaném období se objevuje v ranním vydání z úterý 6. prosince v reportáži nazvané *Den prezidenta republiky – Zástupci armády na Hradě* na strany třetí. Článek informuje o návštěvě delegace československé armády tvořené Janem Syrovým, Ludvíkem Krejčím a Němečkem u prezidenta Háchy, jakožto projev oddanosti armády republice. Po schůzce s vojenskými hodnostáři následovala přehlídka

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ Nová vláda pro dílo obnovy. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(283), 1.

²⁸² Pan prezident děkoval vládě Syrového. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(283), 1.

²⁸³ Dva náměstci předsedy vlády. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(283), 3.

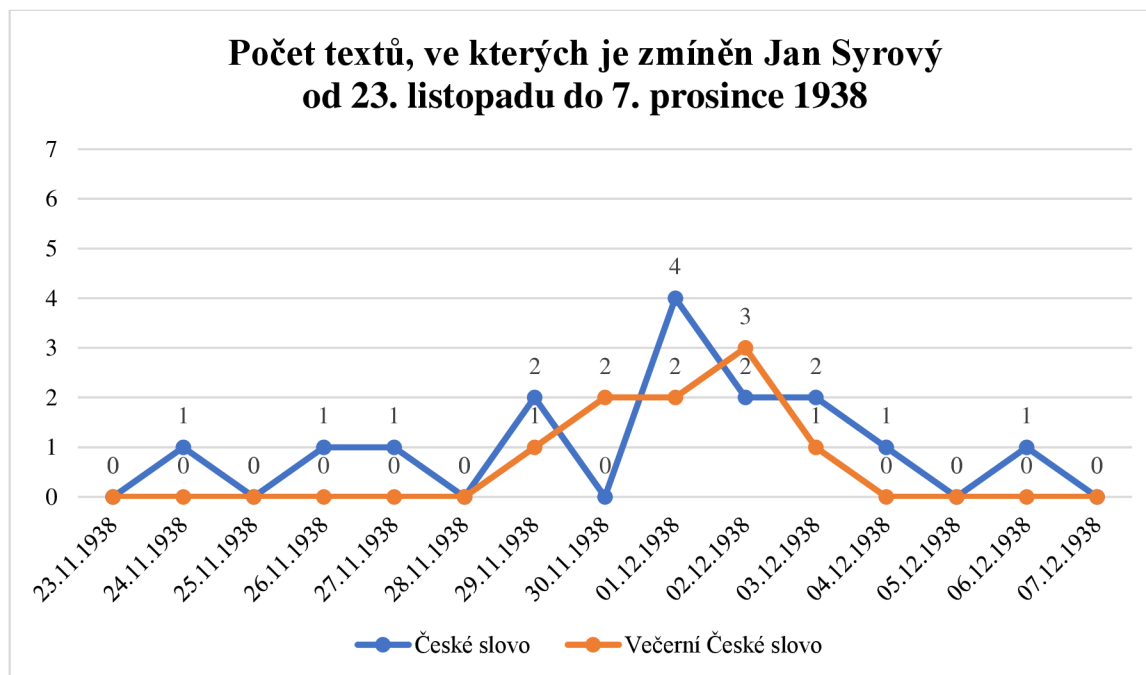
²⁸⁴ Nová vláda s novým prezidentem. *České slovo*. 1938, **30**.(284), 1.

²⁸⁵ K jmenování nové vlády. *České slovo*. 1938, **30**.(284), 3.

²⁸⁶ Jaký směr uplatní nová vláda?. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(284), 1.

²⁸⁷ Okolo presidentské volby a nové vlády. *České slovo*. 1938, **30**.(285), 3.

čestné roty na Staroměstském náměstí, po které prezident Hácha, primátor Prahy Zenkl a výše zmínění vojenští hodnostáři vzdali poctu Neznámému vojínu na Staroměstské radnici. Článek doplňuje fotografie prezidenta Háchy, ministra Syrového, primátora Zenkla a jeho náměstků Jeřábka a Vrbenského u hrobu.²⁸⁸

Graf č.2: Porovnání počtu textů s Janem Syrovým ve druhém zkoumaném období, tedy týden před a týden po volbě Emila Háchy do čela státu.

²⁸⁸ Den presidenta republiky. *České slovo*. 1938, 30.(286), 3.

8.3 Zřízení Protektorátu Čechy a Morava

Ačkoliv za své jednání a kroky během březnových dnů roku 1939 byl Jan Syrový po druhé světové válce potrestán dvacetiletým žalářem, jeho jméno se v národněsocialistickém tisku z období od 8. do 22. března 1939 objevuje pouze zřídka.

V úterý 7. března 1939 si národ připomněl devětaosmdesát let od narození prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka a vzpomínkovým akcím u prezidentova hrobu Lánech se věnuje *České slovo* i *Večerní České slovo* ze dne následujícího. Na titulní straně ranního vydání jsou otištěny dvě fotografie. První, výše umístěná, nese popisek *U hrobu v Lánech* a na ne příliš čitelném obrázku lze spatřit mezi dalšími osobami tehdejšího ministra národní obrany Jana Syrového.²⁸⁹ Na druhé fotografii, otištěné na spodku titulní strany, je již ministr Syrový zřetelně vyobrazen. Fotografie navíc doplňuje popisek *Ministr generál Syrový u Masarykova hrobu v Lánech*.²⁹⁰ Příjezd státních delegací k Masarykovu hrobu posléze mapuje text *7. březen na hřbitově v Lánech* na páté straně. O Syrovém se zde píše, že po pozdravu legionářů předstoupil před prezidentův hrob a položil k němu věnec s nápisy na stuhách *Vláda republiky Česko-slovenské* a *Ministr národní obrany*. V souvislosti s připomenutím Masarykova narození a návštěvou Láan není ale uváděn pouze Syrový. Zmiňuje se zde dále například delegace vyslaná prezidentem Háchou, Československá obec legionářská, předseda Senátu František Soukup a místopředseda Václav Klofáč.²⁹¹ O položení věnců představiteli státu informuje v krátké zprávě i *Večerní České slovo*.²⁹²

Ministr národní obrany armádní generál Jan Syrový se následně ve zkoumaném tisku objevuje až 12. března na páté straně *Českého slova* v rámci krátké zprávy, kde stojí: *„Zástupci Národní jednoty legionářské u ministra národní obrany. Ministr národní obrany arm. generál Syrový přijal v sobotu dopoledne zástupce Přípravného výboru Národní jednoty legionářské posl. V. Holečka, min. radu ing. A. Pavla a ing. Míčku a vyslechl jejich zprávu o příčinách založení Národní jednoty legionářské, o jejím programu a dalším postupu.“*²⁹³

Po druhé světové válce byl Syrový očerňován zejména za nezničení vojenského materiálu, doprovázení generála Blaskowitze k hrobu Neznámého vojína a setkání na

²⁸⁹ U hrobu v Lánech. *České slovo*. 1939, **31**.(58), 1.

²⁹⁰ Ministr generál Syrový u Masarykova hrobu v Lánech. *České slovo*. 1939, **31**.(58), 1.

²⁹¹ 1850-1939–7. březen na hřbitově v Lánech. *České slovo*. 1939, **31**.(58), 5.

²⁹² Den narození T.G.M.: Věnce presidenta republiky, vlády a armády na hrobě T. G. Masaryka. *Večerní České slovo*. 1939, **31**.(57), 3.

²⁹³ Zástupci Národní jednoty legionářské u ministra národní obrany. *České slovo*. 1939, **31**.(62), 5.

Pražském hradě, z nichž vznikly známé fotografie, kde si nejprve podává ruku s Adolfem Hitlerem a na další sedí vedle sudetoněmeckého vůdce Konrada Henleina. Co se dvou zmíněných fotografií týče, ani jedna nebyla ve zkoumaném období v Českém slovu, ani Večerním Českém slovu otištěna.

Jméno Jana Syrového se po 15. březnu objevuje pouze ve dvou případech. Ranní České slovo z pátku 17. března přináší informace Hitlerově návštěvě Prahy a jeho setkání s předními představiteli státu, přičemž bývalý ministerský předseda a legionář je pouze zmíněn jednou větou: „*Po panu presidentovi přijal říšský kancléř ministra národní obrany generála Syrového.*“²⁹⁴ O setkání presidenta Háchy, ministra Havelky, pražského primátory Klapky či již zmíněného ministra Syrového s nacistickým vůdcem se mohli čtenáři dočíst z titulní strany Večerního Českého slova z téhož dne. V krátkém textu *Říš. Kancléř odjel včera z Prahy* je opět Syrový zmíněn v krátkosti, nicméně jeho jméno je zde obsaženo v podtitulku, který zní: „*Pres. Hácha, min. Syrový a dr. Klapka u Vůdce*“.²⁹⁵ Důvodem takto krátkých zmínek může být i skutečnost, že setkání Syrového s Hitlerem nemělo dlouhého trvání. Armádní generál Syrový měl být společně s dalšími ministry představen ministru zahraničí Ribbentropovi, následně byl ale doprovázen do místnosti, kde na něj k jeho překvapení čekal německý vůdce. „*Hitler přišel ke mně, podal mi ruku, řekl, že lituje, že se ta okupace stala, že se tak státi muselo, že to později jako voják pochopím, ale že mne ujišťuje, že pod ním ochranou se nám povede dobře. Já jsem na to nemohl vůbec nic říci a odcházel jsem. V tom okamžiku byla pořízena neočekávaně jedna fotografie. Měl jsem dojem, že jen kvůli té fotografii byla tato komedie sehrána,*“ uvedl roku 1946 sám Jan Syrový v protokolu.²⁹⁶

Během následujících zkoumaných dní se již jméno Jana Syrového v tisku nevyskytuje. V pátek 17. března kupříkladu České slovo ve zprávě *Vláda u generála Blaskowitze*²⁹⁷ a Večerní České slovo v textu *Generál Blaskowitz k českým ministrům*²⁹⁸ referují o setkání německého vojenského hodnostáře s protektorátním vládním kabinetem, zde ovšem není Syrový přímo jmenován. V souvislosti s touto schůzkou se hovoří o vládě jako celku, případně je zmiňován předseda Beran nebo ministr Havelka jakožto tlumočník.²⁹⁹

²⁹⁴ Kancléř Hitler přijal presidenta Háchu. *České slovo*. 1939, 31.(66), 2.

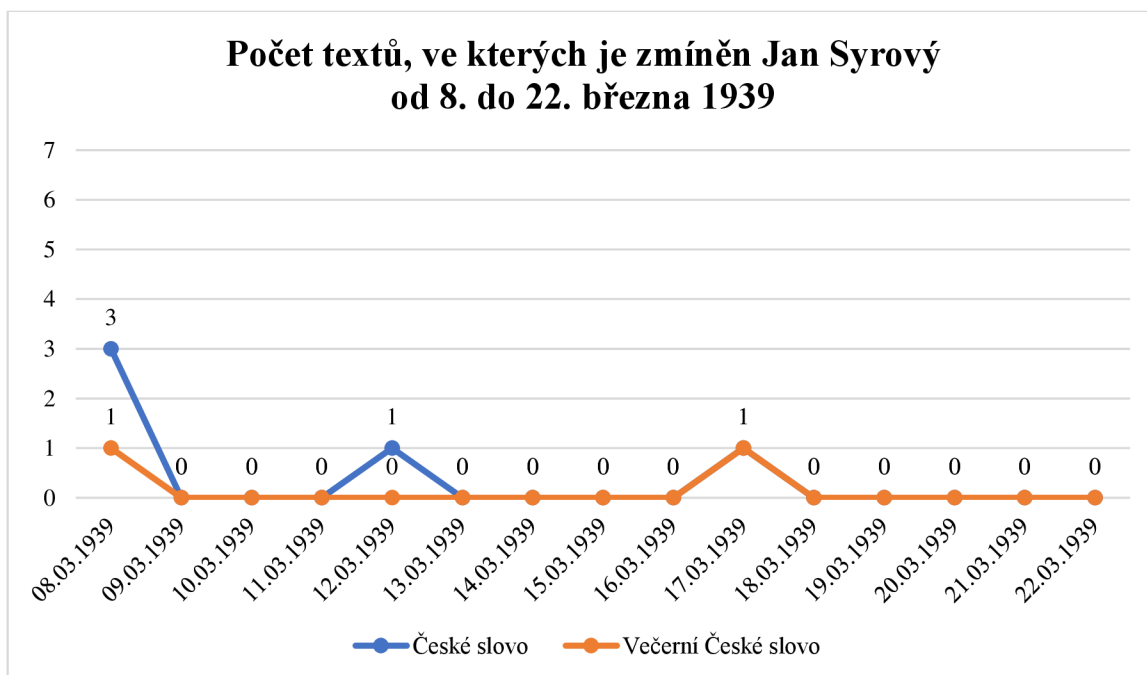
²⁹⁵ Říšský kancléř odjel včera z Prahy: Pres. Hácha, min. Syrový a dr. O. Klapka u Vůdce. *Večerní České slovo*. 1939, 31.(65), 1.

²⁹⁶ AMV PRAHA, ZEMSKÝ ODBOR BEZPEČNOSTI. *Jan Syrový: Protokol sepsaný 26. března 1946*. 53 s. Archiv rodiny Syrových.

²⁹⁷ Vláda u generála Blaskowitze. *České slovo*. 1939, 31.(66), 3.

²⁹⁸ Generál Blaskowitz k českým ministrům. *Večerní České slovo*. 1939, 31.(65), 3.

²⁹⁹ Tamtéž.

Graf č. 3: Porovnání výskytu Jana Syrového v tisku v období od 8. do 22. března 1939.

8.4 Shrnutí výskytu Jana Syrového v tisku doby vrcholného politika

Ve výše představených zkoumaných obdobích z let 1938 a 1939 se Jan Syrový jako předseda vlády a ministr národní obrany vyskytuje na stránkách národněsocialistického tisku celkem v 76 článcích. Ve 49 případech se jedná o ranní České slovo, zbylých 27 zmínek se objevuje ve Večerním Českém slovu.

V této době je o Syrovém psáno pozitivně, v nalezených textech se nenachází kritika kroků Syrového vlád. Naopak se v mnoha článcích vyzdvihuje, že během napjaté situace mezi Československou republikou a Německem zabránil z pozice předsedy vlády zbytečnému krveprolití a následně po odstoupení hranic dokázal zemi vyvést z krize a stabilizovat zdejší poměry. Činnost Syrového a jeho dvou kabinetů je zejména chválena na přelomu listopadu a prosince 1938, kdy dochází k předání moci, prezidentem se stává Emil Hácha a novým ministerským předsedou Rudolf Beran. Syrový se ve zkoumaném tisku na podzim 1938 objevuje především v době sestavování nových vlád, kde je stručně představen i jeho život, dále pak v tématech československo-německé krize, vyhlášené mobilizace a následného odstoupení hranic, abdikace prezidenta Beneše, slovenské otázky a volby nové hlavy státu.

Během březnových dnů roku 1939 se ministr Syrový objevuje v tehdejším tisku pouze zřídka. Kupříkladu o tolik probíraném setkání s Adolfem Hitlerem je informováno pouze ve dvou větách, vícekrát je Syrový zmíněn v souvislosti s uctěním památky prezidenta Masaryka.

9. Jan Syrový po druhé světové válce

9.1 Proces s představiteli protektorátních vlád

Soudní přelíčení s představiteli druhorepublikových a protektorátních vlád započalo ve čtvrtek 30. ledna 1947 a kromě Jana Syrového stanul na lavici obžalovaných i jeho nástupce ve funkci předsedy vlády Rudolf Beran, ministr bez portfeje Jiří Havelka, ministr vnitra Otakar Fischer a agrárník Josef Černý, který ovšem naposledy působil ve vládě Milana Hodži.

Již den před zahájením procesu je na druhé straně Svobodného slova otištěn článek informující o blížícím se přelíčení s první protektorátní vládou, tedy i s armádním generálem ve výslužbě Janem Syrovým, jak je v úvodu poznamenáno. „*Není divu, že se tento proces protáhne nejméně dva měsíce. Věříme, že udělá definitivní tečku za touto nešťastnou epochou našeho politického života,*“ stojí v závěru textu.³⁰⁰

Průběh prvního dne procesu přibližuje Svobodné slovo ve vydání z posledního lednového dne. Zpráva na straně třetí nese název *Beran, Syrový a spol. před soudem*, úvodní část se nachází v obdélníkovém rámci a následný text se dělí do tří sloupců. Autor většiny textů o soudním procesu s Beranem a dalšími, Ivan Suk, v úvodu píše: „*Nebude pochybnosti o tom, že proces s Rudolfem Beranem a jeho ministry, mezi nimiž je i druhý ministerský předseda a Beranův nástupce generál Syrový, je procesem ryze politickým. Jeho úkolem je především zjistit míru, kterou se sobecká, beranovská politika zatížila na účet Československé republiky, míru, která vedla ke kapitulantství.*“³⁰¹ První sloupec, jenž je tučně zvýrazněn, přináší základní informace, například kdo všechno a z jakých důvodů čelí obžalobě či jména soudců a členů soudu. Článek zprostředkovávající průběh prvního dne přelíčení pokračuje dále pod mezititulkem *Zahájení přelíčení* a začíná takto: „*Přelíčení proti Beranovi a jeho společníkům bylo zahájeno přesně v 9 hod. Tlustoučký Beran, hájený dvěma advokáty dr. Pijáčkem a dr. Markem, sedí s rukama opřeny o kolena a v záři filmových reflektorů se tváří velkopansky, zatím co Jan Syrový, také dobře vyhlížející, sepal si ruce mezi kolena a občas nahlíží do spisů.*“³⁰² Ihned po vyjmenování všech obžalovaných a jejich advokátů je uvedena námitka obhájce generála Syrového, podle nějž jeho klient jako armádní generál spadá pod vojenský soud, nikoliv národní. Jak i stojí ve druhém odstavci, námitka dr. Vrtílka byla zamítnuta. Poslední odstavec příznačně nadepsaný *Výslech obžalovaných* v krátkosti

³⁰⁰ Beran a jeho klika před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(24), 2.

³⁰¹ Beran, Syrový a spol. před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(26), 3.

³⁰² Tamtéž.

shrnuje prvotní výslech souzených politiků, kde soud nejprve zajímala základní osobní data či také jmění pěti obžalovaných. Při této souvislosti je ve Svobodném slovu uveřejněna výpověď Jana Syrového, který sdělil, že pochází z Třebíče a vlastní vilu v Dobřichovicích zatíženou hypotékou ve výši čtvrtmilionu korun.³⁰³

Dle zkoumaných titulů lze soudit, že Jan Syrový byl v tomto procesu vedlejší postavou, texty se více věnují Rudolfu Beranovi. Nicméně i v Beranových výpovědích se jméno generála Syrového vyskytuje. Ve vydání z 1. února se na třetí straně pod titulem *Také Beran se nepamatuje* nachází rozsáhlejší shrnutí výslechu někdejšího předsedy agrárníků a jeho vzpomínek, kde na Syrového vzpomíná ve spojení se vztahem k SSSR a komunistické straně. K této věci Beran pronesl: „*Pokud jde o poměr k SSSR, rozlišoval se zásadně s poměrem ke komunistické straně. Nakonec to dopadlo tak, že generál Syrový se dohodl prý s dr. Vrbenským, že se komunistická strana dobrovolně rozejde.*“³⁰⁴ Souzený Beran se o svém předchůdci ve funkci předsedy vlády v krátkosti zmínil i při dalším výslechu, který byl zpracován a otištěn 2. února. Tématem výslechu je podzim 1938 a abdikace prezidenta Beneše, přičemž zde Beran sdělil, že po odchodu druhého československého prezidenta připadla moc na Jana Syrového a jeho vládu.³⁰⁵ V úterý 4. února přibližuje text *Beran vypovídá o 15. březnu 1939* jednání o zahájení německé okupace a při té souvislosti tehdejší předseda vlády uvádí, že po sérii výhrůžek od Adolfa Hitlera a Hermanna Göringa o krvavém potlačení případného odporu zavolal prezident Emil Hácha ministru Syrovému a rozkázal mu, aby „*učinil opatření, aby nedošlo k jatcům a krveprolití.*“³⁰⁶

Shrnutí výpovědi samotného Jana Syrového je ale otištěno na straně druhé Svobodného slova ze dne 5. února 1947. Text umístěný do středu strany a rozdělený do dvou sloupců nejprve stručně shrnuje generálův život do třicátých let a následně přichází Syrového pohled na události z podzimu 1938. Dle názoru někdejšího ministerského předsedy, poté, co se k ČSR nepřátelsky postavilo také Polsko a Maďarsko, nebyla by republika schopna se v boji ubránit. Podmínky nastolené v Mnichově bylo tedy podle Syrového nutné přijmout a zároveň i uvádí, že západní mocnosti se zavázaly garantovat nové hranice po jejich vytyčení. Co se garance hranic ze strany Sovětského svazu týče, tak v této souvislosti Syrový sdělil, že na nabídku SSSR odpověděl tehdejší ministr zahraničí Chvalkovský, že garantování hranic je záležitostí zemí zúčastněných na Mnichovské konferenci. Poslední odstavec textu *Generál*

³⁰³ Beran, Syrový a spol. před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(26), 3.

³⁰⁴ Také Beran se nepamatuje. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(27), 3.

³⁰⁵ Beran o černých dnech republiky. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(28), 2.

³⁰⁶ Beran vypovídá o 15. březnu 1939. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(29), 2.

Syrový vypovídá se věnuje také abdikaci prezidenta Edvarda Beneše. Při vyjednávání o nových hranicích měl Hitler údajně pronést, že překážkou v jednání je osoba prezidenta Beneše. Tuto informaci od generála Karla Husárka po obdržení sdělil Syrový druhému československému prezidentovi, který mu po úvaze sdělil, že se hodlá vzdát úřadu.³⁰⁷

Zmínkou o Janu Syrovém začíná také krátká zpráva ze dne 8. února na straně druhé zabývající se zejména vztahem Německa a agrárníků. Úvod textu sděluje, že na začátku přelíčení v pátek 7. února přečetl předseda soudu dopis sepsaný Josefem Trnkou a dalšími spoluúčastníky pražského povstání. Tito lidé ve svém dopise národnímu soudu uvedli, že během bojů na barikádách byl Syrový třikrát vyzván, aby šel bojovat společně s nimi, jejich výzvy měl ovšem údajně odmítnout. Následně je ve zprávě zmíněna i reakce generála Syrového, který sdělil, že to on byl povstanci během bojů odmítnut.³⁰⁸

Další texty, v nichž je zmíněn někdejší předseda vlády a ministr národní obrany Jan Syrový, přichází po krátké pauze až v druhé polovině února. O celém vládním kabinetu hovořil kupříkladu i bývalý předseda Nejvyššího správního soudu a blízký spolupracovník Emila Háchy Josef Kliment, též souzený. Ten ve své výpovědi, otištěné ve Svobodném slovu 15. února, uvedl, že „*členové vlády se pokládali za druhou garnituru Benešových spolupracovníků, která měla za úkol zachraňovat žijící generaci.*“³⁰⁹ Texty věnující se přímo Syrovému přichází v následujících vydáních. Ve dnech 18. a 19. února došlo před národním soudem k vyslechnutí československé generality ohledně kroků generála Syrového na jaře 1939 a na stránkách Svobodného slova byly ve stručnosti otištěny výpovědi generálů Bohuslava Fialy, Jiřího Nosála, Radoly Gajdy a Ludvíka Krejčího. Vydání Svobodného slova ze dne 19. února přináší výpověď generála Fialy, jenž kupříkladu sdělil, že již 10. března 1939 disponoval generální štáb informacemi o shromažďování německého vojska u česko-slovenských hranic, nicméně bez komunikačních spojů a opevněných hor nebyla obrana hranic možná. Generála Syrového zmínil Fiala i v souvislosti, že po rozkazu předsedy vlády vydal ze své pozice ministra národní obrany rozkaz ke kapitulaci. V tomtéž vydání se objevil i výrok generála Nosála, dle něž byl Syrový „*dobrý voják, ale špatný politik.*“³¹⁰ Následujícího dne, 20. února, přináší Svobodné slovo svědectví generála Krejčího. V úvodu do dvou sloupců rozdělené zprávy, je uvedeno, že Krejčí „*byl vždycky toho názoru, že generál Syrový má jako generální inspektor československého vojska vyšší postavení, než odpovídá*

³⁰⁷ Generál Syrový vypovídá. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(30), 2.

³⁰⁸ Čtení spisů v Beranově procesu. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(33), 3.

³⁰⁹ Dr. Kliment vysvětluje. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(39), 3.

³¹⁰ Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(42), 2.

*jeho schopnostem.*³¹¹ Krejčího výpověď se zabývá zejména zářijovými dny roku 1938 a například uvádí, že jelikož obrana státu byla vybudována na spojeneckém systému, bylo generálnímu štábu dopředu jasné, že bez spojenců nelze bojovat. Kromě Krejčího svědectví jsou v textu obsaženy také výpovědi Radoly Gajdy, Syrového známého z východní fronty první světové války. Dle něj obžalovaný neměl dostatečné schopnosti, aby zastával vysoké funkce, a dále Gajda Syrového charakterizuje jako „*dobrého člověka a dobrého Čecha, který byl však závislý na svém okolí a vždycky byl služebníkem režimu, který byl u vesla.*“³¹² Spojující událostí, jež se objevila v otištěných výpovědích 19. a 20. února, je nezničení vojenského materiálu. Zatímco dle generála Fialy se likvidace materiálů odkládala na poslední chvíli,³¹³ generál Krejčí vypověděl, že „*ničení tak velkých zásob a těžkých zbraní není otázkou 24 hodin, nýbrž že by muselo být připravováno delší dobu.*“³¹⁴

Jednání ministra národní obrany Syrového v březnu roku 1939 je uvedeno i ve svědectví druhorepublikového a později i protektorátního ministra zdravotní a sociální správy Vladislava Klumpara, které je obsaženo ve článku *Hácha chtěl dělat pořádek – Svědci o událostech patnáctého března z 22. února 1947*. V době vyvrcholení slovenské národnostní otázky a vzniku samostatné Slovenské republiky požádalo údajně několik ministrů o vojenský zásah na území Slovenska, proti čemuž protestovali zejména ministři Syrový a Chvalkovský.³¹⁵

V následujících textech z přelomu února a března 1947 není Syrový přímo zmiňován, krátké zprávy o průběhu procesu se ve vydáních národněsocialistického tisku objevují, ovšem, například ve zprávě nazvané *Svědci o Mnichovu a našich vyslanectvích z 28. února* se hovoří o „*přelíčení s Rudolfem Beranem a jeho vládou*“.³¹⁶ První polovina března přináší texty ohledně probíhajícího soudního zřízení pouze zřídka, vinou například bylo onemocnění dvou soudních přisedících, kvůli čemuž musel být proces o několik dní odsunut.³¹⁷

Na pravém okraji druhé strany vydání z 18. března se mohli čtenáři prostřednictvím krátké zprávy dozvědět o pokračování soudního procesu po týdenní přestávce. Pro připomenutí jsou v textu uvedena příjmení všech pěti obžalovaných a také informace, že v těchto dnech probíhá čtení výpovědí ve prospěch obhajoby, a závěr se věnuje nezničení

³¹¹ Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(43), 3.

³¹² Tamtéž.

³¹³ Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(42), 2.

³¹⁴ Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(43), 3.

³¹⁵ Hácha chtěl dělat pořádek. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(45), 3.

³¹⁶ Svědci o Mnichově a našich vyslanectvích. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(50), 2.

³¹⁷ Proces s Beranovou vládou až v pondělí. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(60), 2.

vojenského materiálu v březnu 1939, což je bráno jako chyba tehdejšího ministra národní obrany.³¹⁸ Svědectví přínosná pro obžalované bývalé politiky jsou obsahem i sdělení ve dnech následujících. Ve čtvrtek 20. března je na spodku druhé strany otištěn text *Výpovědi pro Berana a Syrového*, který přibližuje průběh líčení, včetně stručně shrnutých výpovědi generálů Jana Čermáka a Bohumila Rytíře nebo i manželky nacisty popraveného Aloise Eliáše. Jak sdělilo i Svobodné slovo, první zmíněný svědek uvedl, že ve dnech pražského povstání se obžalovaný Syrový svojí činností podílel na osvobození Prahy a „*vyhlašování mobilisace všech bojovníků o naši svobodu.*“³¹⁹ Pozitivně se o obžalovaném Syrovém vyjádřili i dva další uvedení svědkové. Generál Rytíř popsal Syrového jako „*výborného velitele, statečného legionáře a dobrého člověka, jenž byl znám svou nesmírnou skromností*“³²⁰ a choť generála Eliáše Jaroslava potvrdila, že její muž se až do své smrti přátelil s Janem Syrovým. Jak sama sdělila, právě Syrového chtěl Eliáš ve vhodnou chvíli použít v odboji, což ale z důvodu vysoké známosti a tím pádem i nápadnosti Syrového neučinil. Dále pak vypověděla, že obžalovaný během války podporoval z prostředků sociální legionářské pomoci rodiny zatčených.³²¹

Druhého dne byla na druhé straně Svobodného slova zprostředkována výpověď dalšího svědka, tentokrát Josefa Jílka, přednosta četnického oddělení ministerstva vnitra z roku 1938, dle nějž bylo na hranicích ČSR v té době pro bezpečnost státu vykonáno vše, co bylo možné. V tomto textu ovšem není nikdo z obžalovaných uveden jmenovitě, opět je zde pouze v úvodu užito označení „*Beranova vláda*“.³²²

O menším zvratu v procesu s Janem Syrovým referuje v krátkosti vydání z 26. března. Syrového obhájce, doktor Vrtílek, předložil soudu knihu *Norimberský proces*, jež obsahuje body Mnichovské dohody nadiktované československé delegaci v Mnichově 1. října 1938. Pro potřebu obhajoby bývalého předsedy vlády Syrového byly přínosné zejména 10. a 16. bod dohody. Bod desátý nařizuje povinnost demobilizace všech záložníků, bod šestnáctý zakazuje ČSR jakoukoliv výzvědnou činnost, která by byla brána jako porušení neutrality, a dále dohoda zakazuje vývoz československé vojenské výstroje do ciziny. Závěr článku čtenáře informuje, že soudní znalci ke zmíněným skutečnostem z podzimu 1938 nepřihlíželi, neboť je

³¹⁸ Vojenští znalci o Beranově vládě. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(65), 2.

³¹⁹ Výpovědi pro Berana a Syrového. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(67), 2.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ Tamtéž.

³²² O zabezpečení našich hranic. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(68), 3.

neznali. Nicméně jak stojí v textu: „*Prohlásili však, že generál Syrový je odpověden za kapitulaci československé armády.*“³²³

O dva dny později, v pátek 28. března, nachází se opět v krátkosti na straně druhé shrnutí jednání z předchozího dne. Po úvodních informacích, že ve věci procesu s Beranovou vládou připustil soud některé návrhy obhajoby, referuje druhý odstavec o prohlášení Ladislava Syrového, bratra obžalovaného generála Jana Syrového. Ve druhém odstavci krátké zprávy nadepsané *Závěr přelíčení s R. Beranem* autor Ivan Suk píše: „*Soud přečetl také podání bratra generála Syrového architekta Ladislava Syrového, který prohlašuje, že jeho bratr nebyl nikdy členem agrární strany, jejíž přízní se nikdy netěšil. K předsednictví vlády byl vyzván prezidentem dr. Benešem v době, kdy průvody lidí provolávaly: „My chceme generála Syrového!“ Toto heslo dal lidu popravený dr. Ivan Sekanina, což sám také svědkovi přiznal. Po přečtení mnoha spisů, ve prospěch všech obžalovaných, bylo skončeno průvodní řízení a slova se ujal náměstek národního prokurátora dr. Grospič.*“³²⁴

Po sérii obhajob je ve vydání z 29. března shrnuta obžalovací řeč náměstka národního prokurátora Grospiče. Zpráva je nadepsána titulkem *Beranovi a Syrovému nejtěžší tresty* a čtenáři se díky ní mohli dozvědět, že náměstek prokurátora viní Syrového ze zločinů vojenské zrady, vojenské porady a propagace nacismu. V případě provinění Berana a Syrového se v závěru prvního odstavce píše o návrhu náměstka ohledně vyměření nejvyššího trestu, jaký v tehdejší zákoně byl, tj. trestu smrti.³²⁵

V souvislosti s činností agrárníka Berana po zářijových dnech roku 1938 se Syrový vyskytuje také následující den v textu *Beran se hájí před soudem*. Opět krátká zpráva na druhé straně zprostředkovává informace o obhajovací řeči Rudolfa Berana, který kromě okolností abdikace prezidenta Beneše, vedení agrární strany či styku s německými velvyslanci zmínil také nařízení o rozpuštění politických stran z podzimu 1938. Bývalý předseda agrární strany a později Strany národní jednoty se hájil slovy, že nařízení nebylo vedeno proti KSČ, nýbrž proti fašistickým stranám a hnutím, jako byla například Vlajka, a že on sám není tím, kdo by toto vládní nařízení vydal, jelikož bylo vydáno již vládou generála Syrového.³²⁶

Na straně třetí vydání Svobodného slova z 1. dubna 1947 se opět objevují informace o průběhu soudního přelíčení, tentokrát se ale zpráva věnuje především Janu Syrovému

³²³ Znalci o generálu Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(72), 2.

³²⁴ Závěr přelíčení s Beranem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(74), 2.

³²⁵ Beranovi a Syrovému nejtěžší tresty. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(75), 3.

³²⁶ Beran se hájí před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(76), 2.

a pouze v závěrečném odstavci ministru Havelkovi. Mezi článkem o projevu francouzského prezidenta Charlese de Gaulla a zprávou o soudu s členy gestapa odpovědnými za vyhlazení Lidic je uprostřed strany otištěn text *Generál Syrový se hájí* shrnující obhajující řeč někdejšího ministerského předsedy. Jak zprostředkoval čtenářům redaktor Ivan Suk, Syrový ve své řeči zdůraznil, že vždy jednal pouze ve prospěch národa a v duchu myšlenek prezidentů Masaryka a Beneše. K prvním dvěma československým prezidentům odkázal obžalovaný i posléze, když sdělil: „*Za hranicemi i doma stál jsem věrně po boku presidenta Osvoboditele až do jeho smrti. Stejně věrně postavil jsem všechny své síly do služeb presidenta dr. Beneše. Jejich rozkazy byly mi svaté. Plnil jsem je věrně a oddaně.*“³²⁷ Ke dnům z konce září 1938 bývalý legionář a předseda vlády poznamenal, že nemohl vydat rozkaz, který by vedl na smrt milióny lidí. Po obhajovací řeči generála Syrového se ve zprávě zmiňuje i následná obhajoba doktora Vrtílka, jenž například na citaci z knihy prezidenta Beneše *Zasvětil jsem život míru* upozornil soud, že „*gen. Syrový nepůsobil nikdy na presidenta dr. Beneše v jakémkoliv negativním smyslu.*“³²⁸

I druhého dubnového dne se na třetí straně, v pravém dolním rohu, nachází zpráva zprostředkující přelíčení s první protektorátní vládou. Hlavními postavami tohoto textu jsou ministři Havelka a Fischer se svými advokáty, generál Syrový se zmiňuje pouze v úvodní větě, a to v případě, kdy je soudní přelíčení nazváno jako proces *proti Rudolfu Beranovi, gen. Syrovému a spol.*³²⁹ Obhajobou prvních dvou výše zmíněných ministrů a přečtením dalších podkladů skončil 2. dubna 1947 proces s vládními protektorátními představiteli, o čemž informovalo Svobodné slovo z 3. dubna na straně třetí pod titulkem *Přelíčení s Beranem skončeno*. Čtenáři díky této zprávě byli zejména informováni o průběhu posledního dne přelíčení s Rudolfem Beranem, generálem Syrovým a spol., a také o tom, že rozsudek nad obžalovanými bude vyneseno nejpravděpodobněji 20. dubna.³³⁰

Od okamžiku ukončení procesu nastává na téměř tři týdny odmlka od Berana, Syrového a dalších ministrů z druhé republiky či první protektorátní vlády. V těchto dnech se zprávy na stránkách Svobodného slova týkají kupříkladu zahájení řízení s aktivistickými novináři³³¹ či soudu s Radolem Gajdou.³³²

³²⁷ Generál Syrový se hájí. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(77), 2.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ Nové dokumenty v procesu s Beranem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(78), 3.

³³⁰ Přelíčení s Beranem skončeno. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(79), 3.

³³¹ Další pořad národního soudu. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(81), 2.

³³² Gajda a Dominik k soudu. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(86), 2.

Až 22. dubna se opět v národněsocialistickém tisku objevují jména jako Beran, Syrový nebo Havelka, a to rovnou na titulní stránce. Pod titulkem *Beran a Syrový dvacet let žaláře - Dr. Havelka, dr. Fischer a dr. Černý zproštění viny* jsou do dvou sloupců rozděleny informace o verdiktu národního soudu ze dne předchozího. K dokreslení atmosféry autor Ivan Suk v prvním odstavci píše: „*Ve 14.25 vstoupili do jednací síně obhájci obžalovaných a celá porotní síň ztichla, třeba byla nabita do posledního místečka.*“³³³ Po úvodním popisu situace je v odstavci druhém rozepsáno rozhodnutí soudu přednesené jeho předsedou Gottweissem. V případě generála Syrového jsou zde rozepsána veškerá jeho provinění. Společně s Rudolfem Beranem byli odpovědni za prodej válečného materiálu Německu a další Syrového provinění se týkají březnových dnů roku 1939. Ve druhém sloupci se uvádí, že setkáním s Adolfem Hitlerem a Konradem Henleinem a doprovázením generála Johanna Blaskowitze k hrobu Neznámého vojína a společné účasti na vojenské přehlídce dopustil se Syrový provinění proti §4 dekretu prezidenta republiky o národním soudu, v dalších obviněních došlo k zproštění obžaloby. „*Předseda pak prohlásil, že Rudolf Beran a Jan Syrový se odsuzují každý k trestu těžkého žaláře v trvání dvaceti let, zostřenému půlročně postem. Zároveň byla u Berana a Syrového vyslovena ztráta občanské cti navždy a rozhodnuto, že polovinu trestu si odpykají ve zvláštních nucených pracovních oddílech, a že celé jejich jmění propadá ve prospěch státu. Rozsudek znamená, že dr. Jiří Havelka, dr. Otakar Fischer a dr. Josef Černý byli zcela osvobozeni se všemi důsledky,*“ stojí v závěru zprávy na titulní straně.³³⁴ Zároveň se jedná i o poslední zmínku Jana Syrového v tomto zkoumaném období.

³³³ Beran a Syrový dvacet let žaláře. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(94), 1.

³³⁴ Tamtéž.

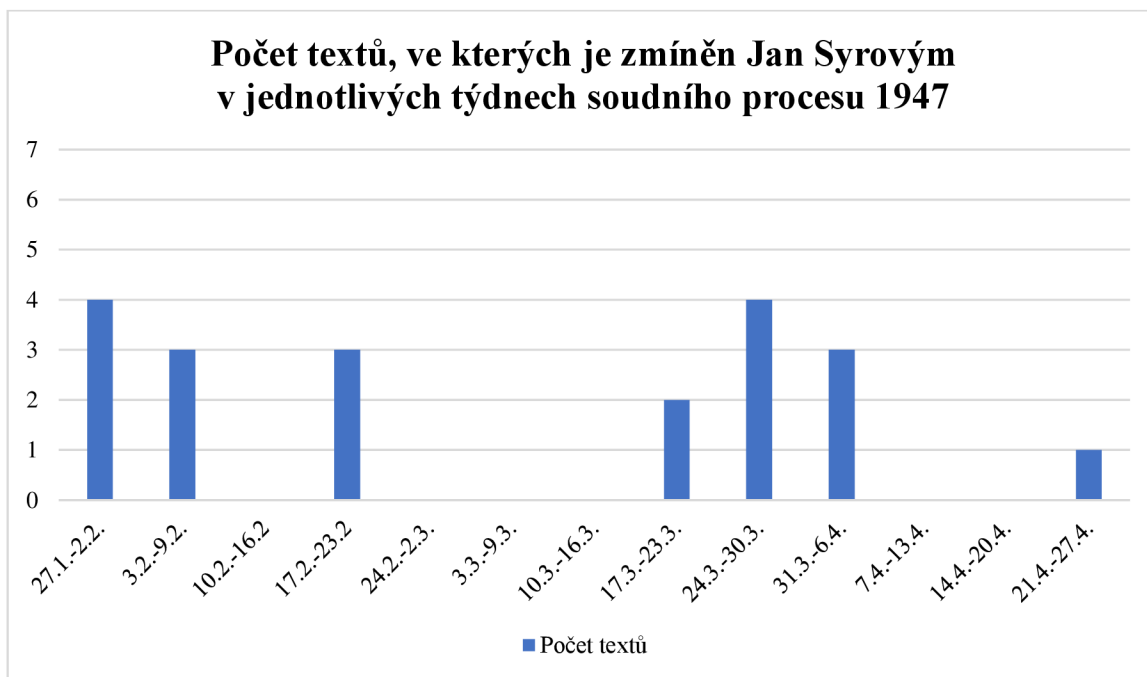
9.2 Shrnutí výskytu Jana Syrového v tisku coby souzeného

V průběhu soudního procesu se členy první protektorátní vlády se Jan Syrový nevyskytuje v národněsocialistickém deníku v takové míře, jako v předchozím zkoumaném období, kdy byl členem vládních kabinetů. Pokud se Syrový v tomto časovém úseku v tisku vykytuje, tak zpravidla pouze v souvislosti s probíhajícím soudním přelíčením a pokaždé se jedná o jeden text denně, ve kterém je zmíněn.

Texty se primárně věnují Syrového kroků a jednání v době, kdy předsedal dvěma vládním kabinetům či kdy zastával post ministra národní obrany, tj. podzim 1938 až jaro 1939, za což stanul před soudem. Generál Syrový se zde objevuje nejčastěji v tématech jako odstoupení hranic, vedení státu v době druhé republiky, okupace zbylého území Čech a Moravy, nezničení a prodej válečného materiálu a činnost v době Protektorátu.

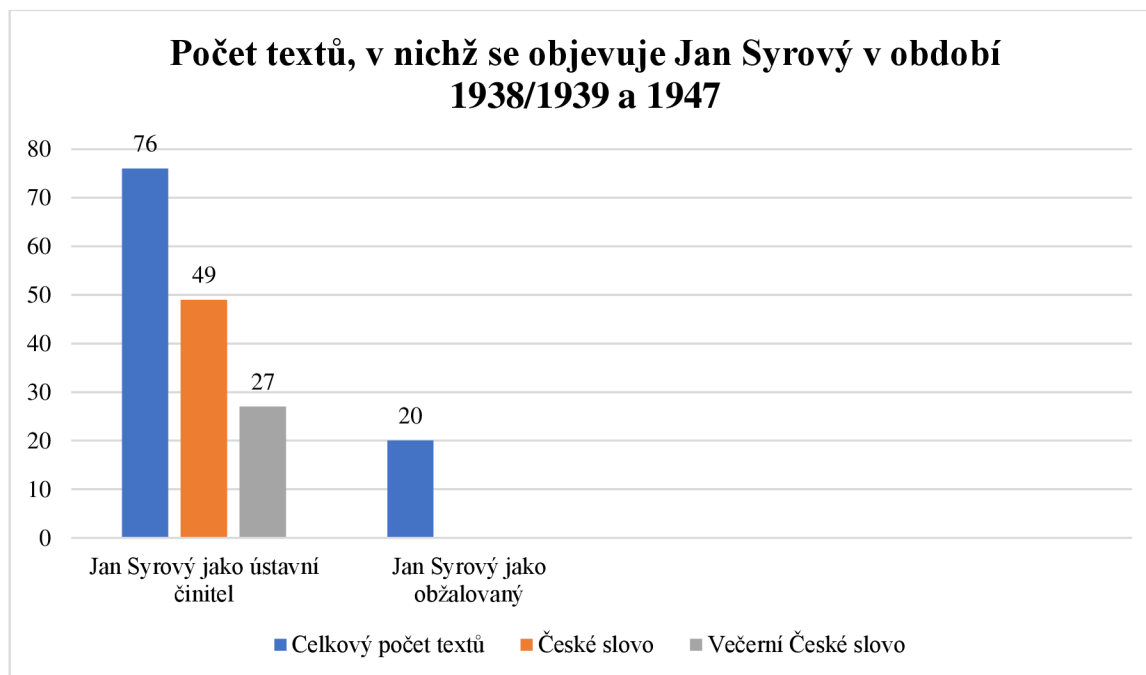
Kroky Jana Syrového v době předválečné nejsou v tomto zkoumaném období vnímány tak pozitivně, jak na podzim roku 1938. Tisk zprostředkovává soudní přelíčení, a tím pádem i kritické nahlížení soudu na jednání generála Syrového.

Velice často se jméno Jana Syrového vyskytuje ve výpovědích Rudolfa Berana, Syrového nástupce na postu předsedy vlády. Dále jsou uveřejněna svědectví Syrového kolegů, provorepublikových generálů či politiků, a tak Syrového mediální obraz pomáhá vytvářet kupříkladu vdova po generálu Eliášovi Jaroslava, generál Ludvík Krejčí nebo též, ovšem v samostatném procesu, souzený Radola Gajda. Nejčastěji se ale Syrový objevuje ve zprávách zprostředkovávající průběh procesu.

Graf č. 4: Srovnání počtu textů, ve kterých se objevuje Jan Syrovým v jednotlivých týdnech soudního procesu.

10. Komparace textů

Graf č. 5: Porovnání výskytu Jana Syrového v národně socialistickém tisku ze dvou zkoumaných období.

10.1 Vojenská kariéra Jana Syrového

Významná role Jana Syrového během bojů na východní frontě a ve vedení československého vojska za první republiky nebo i jeho činnost v průběhu druhé světové války. To vše lze zařadit do kategorie pojednávající o vojenské kariéře Jana Syrového. Vojenská témata se objevují v obou zkoumaných obdobích.

Po ustanovení nové vlády v čele s Janem Syrovým dne 22. září se v textech představující nové členy vládního kabinetu nachází také připomenutí Syrového důležité role během první světové války na východní frontě. Například ranní vydání Českého slova z 24. září píše, že Syrový „je nejpopulárnějším hrdinou ruských legií.“³³⁵ Ve večerním vydání ze dne předchozího se dále připomíná Syrového ztráta pravého oka u Zborova, jmenování generálem, velitelem čs. legií a následně vrchním velitelem spojeneckých vojsk na Sibiři, a také jmenování generálním inspektorem čs. branné moci. Zde se dokonce zmiňují

³³⁵ Vláda generála Syrového. *České slovo*. 1938, 30.(224), 3.

i boje s bolševiky, jichž byl Syrový účasten.³³⁶ V zářijových dnech večerní České slovo zprostředkovalo historickou asociaci německých periodik, která v Syrovém viděla druhého Jana Žižku.³³⁷ I sám Syrový ve svém projevu po Mnichovské konferenci, také otištěném v tisku, připomínal svoji zkušenost z první světové války.³³⁸

Zásluhy Syrového na východní frontě a jeho meziválečná vojenská kariéra se též objevily ve výpovědích k národnímu soudu předvolaných svědků z řad československé generality, jež zprostředkovávalo Svobodné slovo. Brigádní generál Bohumil Rytíř, podobně jako Syrový legionář z východní fronty, charakterizoval u soudu Syrového nejen jako dobrého člověka, ale taktéž schopného a dobrého velitele.³³⁹ Že Syrový byl dobrý voják, sdělil i generál Jiří Nosál.³⁴⁰ Ovšem dle Ludvíka Krejčího a Radoly Gajdy nedisponoval Syrový schopnostmi úměrnými k vysokým funkcím, jež v průběhu první republiky zastával.³⁴¹

O Syrového činnostech v Protektorátu Čechy a Morava během druhého světového válečného konfliktu se mohli čtenáři dočíst ze stránek Svobodného slova v průběhu soudního procesu, a to především díky shrnutým výpovědím svědků. Dle dopisu Jiřího Trnky byl generál Syrový v průběhu pražského povstání několikrát vyzván k boji na barikádách, pokaždé měl údajně odmítnout. Ve stejném textu je uveřejněna i reakce Syrového, který své služby nabídl, avšak jak uvedl, byl povstalcí odmítnut.³⁴² Opačně v tématu Syrového a květnového povstání hovořil generál Jan Čermák, dle jehož výpovědi se obžalovaný na revoluci podílel.³⁴³ Kladně o bývalém ministerském předsedovi svědčila i Jaroslava Eliášová, manželka nacisty popraveného Aloise Eliáše. Ta promluvila o přátelství mezi jejím mužem a generálem Syrovým, jehož měl Eliáš v úmyslu využít v odboji později, jelikož Syrový byl příliš v povědomí společnosti. Též se mohli čtenáři ze shrnutí výpovědi Eliášové dozvědět, že za války Syrový podporoval finančními prostředky z legionářského fondu rodiny nacisty perzekuovaných osob.³⁴⁴

³³⁶ Vláda silné národní vůle. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(223), 2.

³³⁷ Výrok dne. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(224), 1.

³³⁸ Pohotovost armády zachránila národ před větším nebezpečím. *České slovo*. 1938, **30**.(230), 1.

³³⁹ Výpovědi pro Berana a Syrového. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(67), 2.

³⁴⁰ Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(42), 2.

³⁴¹ Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(43), 3.

³⁴² Čtení spisů v Beranově procesu. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(33), 3.

³⁴³ Výpovědi pro Berana a Syrového. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(67), 2.

³⁴⁴ Výpovědi pro Berana a Syrového. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(67), 2.

10.2 Jan Syrový ve vrcholných politických funkcích

Nástup generála Jana Syrového do čela nově vzniklé vlády dne 22. září 1938 byl dle výše představených textů přijat pozitivně, jelikož se Syrový těšil velké popularity ze strany občanů. To lze vyčíst i z nalezených textů. Během zářijových dní 1938 zprostředkoval národněsocialistický tisk reportáže z pražských demonstrací, ze kterých je možno se dozvědět, že lid si žádal generála Syrového,³⁴⁵ a ten také později na Pražském hradě k davu promluvil.³⁴⁶ I šéfredaktor Českého slova Karel Zdeněk Klíma ve svém úvodníku z 25. září napsal, že lid s nadšením přijal zprávu o utvoření vlády v čele s generálem Syrovým.³⁴⁷ Oblíbenost Jana Syrového potvrzují dále otištěné zdravotní zprávy od pardubického a chrudimského dělnictva určené jemu a prezidentu Edvardu Benešovi.³⁴⁸ K demonstracím ze září 1938 se vrací i Svobodné slovo v závěru března 1947, a to prostřednictvím shrnutí výpovědi Ladislava Syrového, bratra obžalovaného. Ten vzpomínal, že jeho bratr Jan byl k vedení vlády vyzván prezidentem Benešem, poté co davy lidí skandovaly generálovo jméno.³⁴⁹

Kroky vedení Československé republiky z přelomu září a října 1938 byly v tehdejší tisku chápány a schvalovány. V této souvislosti se hodí uvést například výrok ministerského předsedy Syrového, že vláda stála před rozhodnutím odevzdat hranice či zničit celý národ, a je její povinností zachovat národ. Ve Večerním Českém slovu z 1. října 1938 byla otištěna nejen tato parafráze, ale i doplnění, že generálové Syrový a Krejčí mají pravdu, že zahájením bojů by byl celý národ zničen, a že národ si nyní musí prožít toto utrpení, aby mohl v budoucnu existovat.³⁵⁰ Stejného názoru se Syrový držel i po druhé světové válce, což je možné vyčíst z otištěných výpovědí. Někdejší předseda vlády a ministr národní obrany vypověděl, že po stanutí Polska a Maďarska na nepřátelskou stranu vůči ČSR, nebyl by národ schopný obrany.³⁵¹ Neschopnost obrany státu bez spojenců potvrdil též před soudem generál Ludvík Krejčí.³⁵²

Generál Syrový si se svým vládním kabinetem vysloužil pochvalu i po jmenování nové vlády v čele s Rudolfem Beranem, a to jak od redaktorů Českého slova³⁵³, tak i od předsedy

³⁴⁵ Strhující manifestace po celé republice. *České slovo*. 1938, **30**.(223), 1-2.

³⁴⁶ Věrný lid na ulicích. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(222), 2.

³⁴⁷ Se zbraní u nohy. *České slovo*. 1938, **30**.(225), 1.

³⁴⁸ Pardubické a chrudimské občanstvo za prezidentem. *České slovo*. 1938, **30**.(223), 2.

³⁴⁹ Závěr přelíčení s Beranem. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(74), 2.

³⁵⁰ Dějiny se nezastavily!. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(230), 2.

³⁵¹ Generál Syrový vypovídá. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(30), 2.

³⁵² Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(43), 3.

³⁵³ Likvidace a budování. *České slovo*. 1938, **30**.(283), 1.

Berana³⁵⁴ a prezidenta Háchy.³⁵⁵ Ovšem během soudního procesu s představiteli protektorátní vlády ve své výpovědi generál Jiří Nosál sice ocenil Syrového jako dobrého vojáka, zároveň ale dodal, že nebyl dobrým politikem.³⁵⁶ K tématu Syrového a politiky lze začlenit i výrok generála Radoly Gajdy, dle něž generál Syrový vždy sloužil režimu, který v danou chvíli vládnul.³⁵⁷

Jak ve vydáních v říjnu 1938, tak v únoru 1947 se Syrový zmiňuje v souvislosti s abdikací prezidenta Edvarda Beneše. V národněsocialistickém tisku z 6. října 1938 je nejen Syrový uveden v souvislosti s oznámením o abdikaci prezidenta v rozhlasovém projevu³⁵⁸ či o prezidentových dopisech směrem k vládě³⁵⁹ a jejímu předsedovi,³⁶⁰ ale generál Syrový zde sděluje, že prezidentova abdikace má vnitropolitické a zahraniční důvody.³⁶¹ Tento výrok potvrzuje i ve své výpovědi otištěné 5. února 1947 ve Svobodném slovu. Údajně se měl Syrový od generála Karla Husárka dozvědět, že pro Adolfa Hitlera je osoba prezidenta Beneše překážkou v jednáních. Tuto informaci Syrový následně sdělil druhému československému prezidentovi, který mu po krátké úvaze sdělil své rozhodnutí o abdikaci.³⁶²

Během podzimu 1938 se nevyskytují texty týkající se Syrového vztahu k politickým stranám, po druhé světové válce již ano. Zejména se ve Svobodném slovu prostřednictvím výpovědi Rudolfa Berana věnuje pozornost zrušení KSČ na podzim roku 1938. Podle bývalého předsedy agrární strany se tehdejší předseda vlády Syrový dohodl s komunistickým politikem Bohuslavem Vrbenským na dobrovolném rozpuštění KSČ.³⁶³ Později též Beran uvádí, že nařízení o rozpuštění stran bylo namířeno zejména proti stranám fašistickým a že v době vydání tohoto nařízení stále ještě předsedal vládě generál Syrový.³⁶⁴ Zprostředkována byla čtenářům i výpověď Ladislava Syrového, jenž upozorňoval, že jeho bratr nikdy nebyl ani členem a ani příznivcem agrární strany.³⁶⁵

³⁵⁴ Jaký směr uplatní nová vláda?. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(284), 1.

³⁵⁵ Dva náměstci předsedy vlády. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(283), 3.

³⁵⁶ Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(42), 2.

³⁵⁷ Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(43), 3.

³⁵⁸ V den odstoupení presidenta. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 3.

³⁵⁹ Pan prezident k novým ministrům: „Jste vládou rekonstrukce, vládou budování“. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 3.

³⁶⁰ President republiky v dopise předsedovi vlády: „Chci usnadnit republice další vývoj“. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 2.

³⁶¹ Tragická oběť. *České slovo*. 1938, **30**.(234), 2.

³⁶² Generál Syrový vypovídá. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(30), 2.

³⁶³ Také Beran se nepamatuje. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(27), 3.

³⁶⁴ Beran se hájí před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(76), 2.

³⁶⁵ Závěr přelíčení s Beranem. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(74), 2.

V obou porovnávaných obdobích se též objevují texty, v nichž je Jan Syrový spojován se slovenským národem. Po jmenování druhé vlády generála Syrového 4. října 1938 informuje České slovo následujícího dne o zastoupení Slováků a Podkarpatských Rusů v novém vládním kabinetě³⁶⁶ a ve večerním vydání z 6. října je otištěn i Syrového projev přednesený před oznámení o abdikaci prezidenta Beneše, ve kterém ve stručnosti představil budoucí kroky nové vlády. Generál Syrový zde mimo jiné uvedl, že je potřebné udržet bratrský poměr mezi Čechy, Slováky a Podkarpatskými Rusy.³⁶⁷ Osoba tehdejšího předsedy vlády a ministra národní obrany v jedné osobě se dále zmiňuje v souvislosti s jednáním o slovenské autonomii s Jozefem Tisem. Jak uvedlo České slovo 8. října 1938, Syrový projevil „*upřímnou radost nad rozřešením slovenského problému a ujistil delegaci, že vláda je rozhodnuta budovati jednotný stát na základě úplné praktické rovnosti Čechů, Slováků a Karpatorusů.*“³⁶⁸ Závěrem listopadu se posléze v národněsocialistickém tisku objevují informace o jednání stále ještě ministerského předsedy Syrového a dalších politiků se slovenskou delegací o podobě nové vlády.³⁶⁹ Se jmenováním vlády Rudolfa Berana lze v prvních prosincových dnech nalézt texty ohlížející se za působením Syrového kabinetu, přičemž se kupříkladu uvádí, že předseda slovenské vlády Jozef Tiso společně s podkarpatským ministrem Júliem Révayem odstupujícímu předsedovi vlády poděkovali za autonomii jejich zemí.³⁷⁰ Téma generála Syrového ve vztahu ke Slovensku se nachází i na stránkách Svobodného slova v roce 1947. Závěrem února zprostředkovalo Svobodné slovo shrnutí výpovědi protektorátního ministra Klumpara, jenž sdělil, že proti navrhovanému vojenskému zásahu na Slovensku v březnových dnech roku 1939 ostře protestovaly dvě výrazné osobnosti druhorepublikové politiky, ministr národní obrany Jan Syrový a ministr zahraničí František Chvalkovský.³⁷¹

Ve vydáních národněsocialistického tisku v březnu 1939 se pouze jedno větně zmiňuje setkání německého vůdce Adolfa Hitlera s ministrem národní obrany Janem Syrovým.³⁷² Neobjevuje se zmínka o setkání s generálem Johannem Blaskowitzem, o nařízené kapitulaci, ani texty související s českým vojenským materiálem. Zato v prvních měsících roku 1947 je v průběhu soudního řízení a následně na stránkách Svobodného slova těmto tématům věnovaná v souvislosti se Syrovým větší pozornost. Nezničení a následný prodej válečného

³⁶⁶ Druhá vláda Jana Syrového: Vláda národní obnovy jmenována. *České slovo*. 1938, **30**.(233), 1.

³⁶⁷ Organizace národa pro práci. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(234), 2.

³⁶⁸ Porady o Slovensku. *České slovo*. 1938, **30**.(236), 2.

³⁶⁹ Zahájení porad o příští vládě. *České slovo*. 1938, **30**.(280), 1.

³⁷⁰ Dnes jmenování nové vlády. *Večerní České slovo*. 1938, **30**.(282), 1.

³⁷¹ Hácha chtěl dělat pořádek. *Svobodné slovo*. 1947, **3**.(45), 3.

³⁷² Kancléř Hitler přijal presidenta Háchu. *České slovo*. 1939, **31**.(66), 2.

materiálu je zde brán jako chyba ministra národní obrany,³⁷³ za což byl též Syrový mimo jiné odsouzen. K tomuto tématu se vyjádřili též generálové Fiala a Krejčí. První jmenovaný sdělil, že likvidace se odkládala na poslední chvíli,³⁷⁴ druhý zase, že takováto akce by se musela plánovat delší dobu a ne v řádu hodin.³⁷⁵ Též se po svědectví generála Bohumila Fialy objevuje v tisku informace, že již na počátku března 1939 mělo vojenské vedení Československa informace o shromažďování německých vojsk u hranic,³⁷⁶ nicméně fakta týkající se výzvědné činnosti či i vývozu vojenského materiálu dokázal advokát Vrtílek obhájit přednesením stanovených bodů Mnichovské dohody, o čemž se též ve Svobodném slovu píše.³⁷⁷ Co se kapitulace týče, Syrový je zde uveden jako ten, který po nařízení vrchního velitele ozbrojených sil, tedy prezidenta Emila Háchy,³⁷⁸ vydal armádě rozkaz k nekladení odporu německému vojsku, a je tak odpovědný za kapitulaci armády.³⁷⁹ O setkání s lidmi jako Adolf Hitler, generál Johannes Blaskowitz nebo Konrád Henlein se píše ve Svobodném slovu z 22. dubna, kde jsou uvedena Syrového provinění.³⁸⁰

10.3 Jiná témata

Osobní informace o Janu Syrovém se mohli čtenáři dozvědět z vydání v obou zkoumaných obdobích. Více je Syrového život představen v září 1938, kdy byl jmenován ministerským předsedou. V této době se například uvádí, že Syrový se narodil v Třebíči jako syn obuvníka, vystudoval průmyslovou školu v Brně a následně je zmíněno jeho působení v legiích a československé armádě. Není opomenuta ani informace, že nově nastupující ministerský předseda je nositelem vyznamenání od čtrnácti států.³⁸¹ Naopak při zahájení soudního řízení byl nejspíše Syrového život pro čtenáře již známý, nebo v souvislosti s událostmi, za které stanul bývalý předseda vlády před soudem, nebylo pro redaktory Svobodného slova důležité jej připomínat. V této souvislosti je pouze posledního lednového dne shrnuta Syrového výpověď, kde uvádí, že pochází z Třebíče a v současné době vlastní v Dobřichovicích vilu s čtvrt miliónovou hypotékou.³⁸²

³⁷³ Vojenští znalci o Beranově vládě. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(65), 2.

³⁷⁴ Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(42), 2.

³⁷⁵ Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(43), 3.

³⁷⁶ Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(42), 2.

³⁷⁷ Znalci o generálu Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(72), 2.

³⁷⁸ Beran vypovídá o 15. březnu 1939. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(29), 2.

³⁷⁹ Znalci o generálu Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(72), 2.

³⁸⁰ Beran a Syrový dvacet let žaláře. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(94), 1.

³⁸¹ Vláda silné národní vůle. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(223), 2.

³⁸² Beran, Syrový a spol. před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(26), 3.

Na obhajobu Jana Syrového pronesl ve své výpovědi generál Karel Kutlvašr, že „*Syrový zůstal vždy pevně věren Masarykovi a Benešovi a měl v tomto ohledu zcela pevný a nekompromisní postoj.*“³⁸³ Právě s dvojicí československých prezidentů je Syrový zmiňován jak v textech z doby jeho působení ve vysoké politice, tak i z období soudního přelíčení. Sám Edvard Beneš v otištěném dopise předsedovi Syrovému po své abdikaci oceňuje, že se Syrovému podařilo sestavit novou vládu, jež má být „*vládou klidu a pořádku.*“³⁸⁴ V úterý 7. března 1939 si Česko-Slovensko připomnělo 89. výročí od narození prezidenta Masaryka a na titulní straně ranního vydání Českého slova z druhého dne se nachází fotografie generála Syrového u Masarykova hrobu v Lánech. O pietním aktu a účasti ministra Syrového informuje i večerní vydání z téhož dne. I v textu sdělujícím o Syrového obhajovací řeči o více jak 8 let později je otištěna pasáž odkazující na první dva československé prezidenty, kdy generál soudu sděluje, že až do Masarykovy smrti vždy stál po jeho boku a poté své veškeré síly věnoval do služby pro prezidenta Beneše.³⁸⁵ Paměti prezidenta Beneše, v nichž se Syrový vyskytuje, posléze použil k obhajobě advokát Vrtílek.³⁸⁶

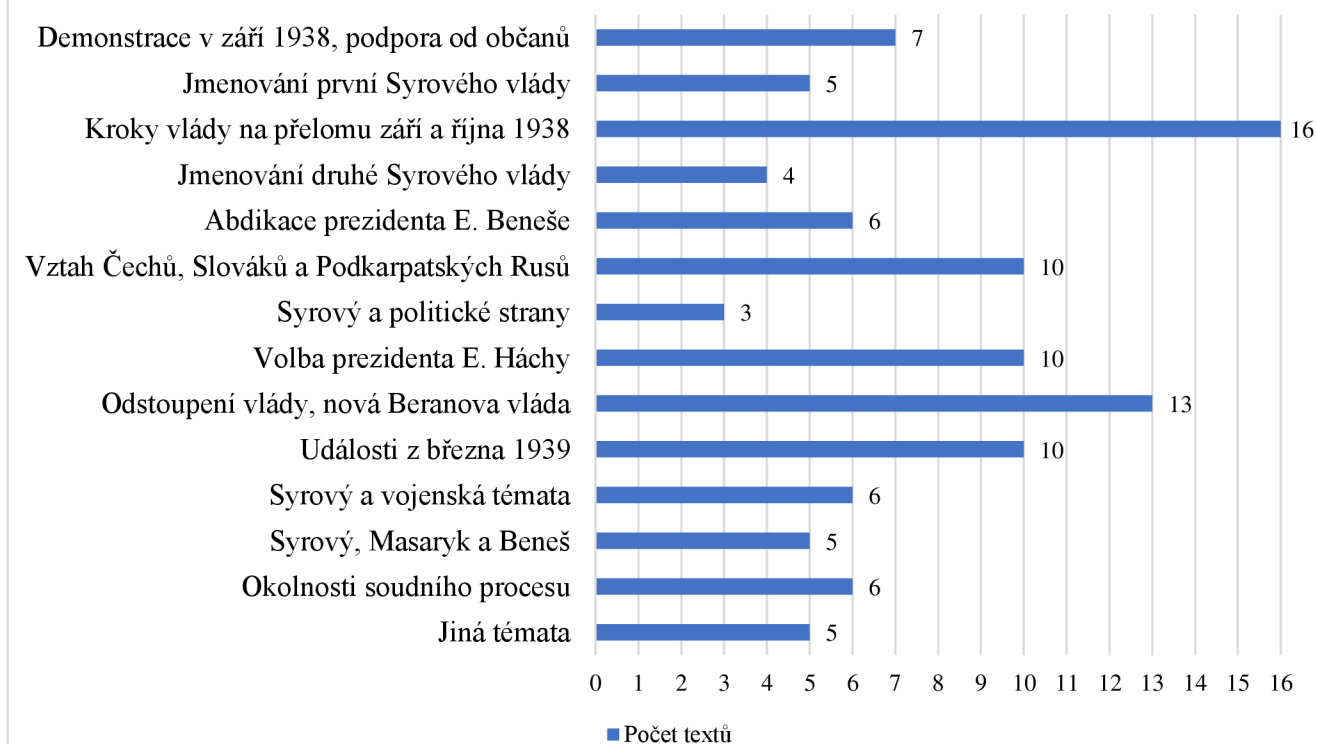
³⁸³ STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. Armádní generál Jan Syrový. Legionáři s lipovou ratolestí. Polnička: Tváře, 2013, s. 17. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

³⁸⁴ President republiky v dopise předsedovi vlády: „Chci usnadnit republice další vývoj“. *České slovo*. 1938, **30**,(234), 2.

³⁸⁵ Generál Syrový se hájí. *Svobodné slovo*. 1947, **3**,(77), 2.

³⁸⁶ Tamtéž.

Témata, ve spojení s kterými se Jan Syrový v tisku vyskytoval

Graf č. 6: Témata, ve spojení s kterými se Jan Syrový v tisku vyskytoval.

11. Závěr výzkumu

Z výše představených poznatků výzkumu lze uvést, že ústřední tiskový orgán České strany národně socialistické, do roku 1945 České slovo a posléze Svobodné slovo, zmiňoval Jana Syrového ve svých textech častěji v době, kdy předsedal československé vládě, než v období probíhajícího soudního procesu v roce 1947.

Ve zkoumaném období nazvaném *Jan Syrový ve vládních funkcích*, které je složeno ze tří krátkých úseků významných jak pro samotného Syrového, tj. nástup Syrového do čela vlády a dny z přelomu září a října 1938 (*zkoumaný časový úsek 15. září až 11. října 1938*), volba nového prezidenta (*23. listopad až 6. prosinec 1938*) a zřízení Protektorátu Čechy a Morava (*8. až 22. březen 1939*), se generál Jan Syrový objevuje celkem v 76 textech. Oproti tomu v týdnech, kdy probíhal soudní proces s čelními představiteli první protektorátní vlády (*zkoumané období 23. ledna až 28. dubna 1947*), lze nalézt 20 článků, v nichž je Syrový zmíněn. Za zajímavé pokládám zejména zjištění, že o jednání Jana Syrového v prvních dnech nově vzniklého Protektorátu Čechy a Morava, za což si po válce vysloužil několikaleté vězení, je informováno pouze ve dvou textech, a to stručně jednou větou.

Nalezené texty z obou zkoumaných období obsahují ve spojitosti s Janem Syrovým témata vojenská, ať už týkající se legií, činnosti v armádě za první republiky či aktivity v období Protektorátu. Z témat politických se v tisku ze zkoumaných týdnů z let 1938/1939 a 1947 ve spojitosti s generálem Syrovým objevují texty týkající se událostí z přelomu září a října 1938, abdikace prezidenta Beneše, vztahu mezi jednotlivými národy Československé republiky, vztahu Syrového k prvním československým prezidentům a v krátkosti též setkání s Adolfem Hitlerem.

Tisk z období poválečného soudního procesu se mnohokrát vrací k událostem z dob, kdy byl Syrovým vrcholným politikem, nicméně během zkoumaných týdnů let předválečných není o nich zmínka. Jedná se především o kroky Jana Syrového coby ministra národní obrany v březnu roku 1939, tedy nezničení a následný prodej válečného materiálu Německu a kapitulace armády. Podobně je tomu i v případě Syrového postoji k politickým stranám.

12. Seznam zkratk

ČSNS – Československá strana národně socialistická

ČSSD – Československá sociální demokracie

ČSR – Československá republika

KSC – Komunistická strana Československa

SdP – Sudetoněmecká strana

ÚTDS – Ústředí tiskové dozorčí služby

13. Zdroje

13.1 Prameny:

AMV PRAHA, ZEMSKÝ ODBOR BEZPEČNOSTI. *Jan Syrový: Protokol sepsaný 26. března 1946.* Archiv rodiny Syrových.

České slovo: ústřední orgán České strany národně sociální. Praha: J. V. Křofáč, 1907-1945. ISSN 2694-7129.

Památník sletu slovanského Sokolstva roku 1912 v Praze. [Praha]: Česká obec sokolská, [1912]-.

Rozhovor s Janem Syrovým nejmladším za účelem článku do Horáckých novin 24/XXXII, záznam učiněn 10. června 2021.

Svobodné slovo: ústřední orgán Čs. strany národně socialistické. Praha: Revoluční výbor Čs. strany národně socialistické, 1952.

13.2 Literatura:

BAUER, Jan. *Nesamozřejmé Československo 1918-1992: kapitoly z historie jednoho státu.* Praha: Brána, 2018. ISBN 978-80-7584-066-0.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti.* Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

BENEŠ, Edvard. *Mnichovské dny: Paměti.* Praha: Svoboda, 1968.

CAQUET, P. E. *Zvon zrady: Mnichovská dohoda z roku 1938 v Československu.* V Brně: Jota, 2020. ISBN 978-80-7565-445-8.

ČERNÝ, Karel, Luboš GÖBL a Petr KRČÁL. *Muži Masarykovy republiky a kraj Vysočina 1918-1938. Žďár nad Sázavou: Tváře ve spolupráci s MDA, 2008. Tváře Vysočiny.* ISBN 978-80-254-2691-3.

ČERNÝ, Vladimír. *Konec československého Slovenska. Živá historie.* 2015, 2015(říjen).

ČURDA, Jan. *Mnichov: slzy místo oslav. Živá historie.* 2008, 2008(listopad-prosinec).

EMMERT, František. *Mobilizace 1938: chtěli jsme se bránit!*. Brno: František Emmert, 2015. ISBN 978-80-905081-1-8.

EMMERT, František. *Zlomové osmičky: 1918, 1938, 1948, 1968*. Brno: CPress, 2018. ISBN 978-80-264-2069-9.

FEIERABEND, Karel Ladislav. *Politické vzpomínky I.* Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1994.

FEIERABEND, Karel Ladislav. *Politické vzpomínky III.* Vydání druhé, upravené. Brno: Atlantis, 1996.

FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

HROCH, Miroslav. *Úvod do studia dějepisu: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty pedagogických a filozofických fakult studijního oboru učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů - dějepis*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), 1985.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2002. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-031-4.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KVÁČEK, Robert, Aleš CHALUPA a Miloš HEYDUK. *Československý rok 1938*. Praha: Panorama, 1988.

MALÍŘ, Jiří, Pavel MAREK a kol. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. II. díl, Období 1938-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-179-8.

PASÁK, Tomáš. *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945: [nejobsáhlejší studie]*. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2.

Pokořený generál: (Jan Syrový 1888-1970) sborník ze semináře konaného dne 23. ledna 2003. Třebíč, Brno: Priřecemot: Městský úřad Třebíč, Česká obec legionářská, oblastní výbor Brno, 2003.

POLÁČKOVÁ, Andrea a ed. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život.* Vydání třetí, doplněné. Brno: Extra Publishing, 2018. Živá historie (Extra Publishing). ISBN 978-80-7525-152-7.

STEHLÍK, Eduard, Karel ČERNÝ a Radim CHRÁST. *Legionáři s lipovou ratolestí.* Polníčka: Tváře, 2013. 100 let československých legií. ISBN 978-80-905495-1-7.

STEHLÍK, Michal, Michal LUKEŠ a Marek JUNEK. *Naše osmičky: československé dějiny 20. století v osmičkových předělech.* Praha: Radioservis, 2008. Leonardo (Radioservis: Český rozhlas): Český rozhlas). ISBN 978-80-86212-82-1.

ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich].* Praha: EVA - Milan Nevole, 2001

UHLÍŘ, Jan Boris. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1942: srdce Třetí říše.* Praha: Ottovo nakladatelství, 2017. ISBN 978-80-7451-602-3.

ZEJDA, Radovan, Miroslav HEDBÁVNÝ, Pavel JINDRA a Petr BENDA. *Osobnosti Třebíčska.* Třebíč: Akcent, 2000. ISBN 80-7268-104-4.

13.3 Internetové zdroje:

120 let od narození armádního generála Jana Syrového. Česká televize [online]. Česká televize, 1996–2021 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1462335-120-let-od-narozeni-armadniho-general-a-jana-syroveho>

ANEV, Petr. *Cesta k zániku Agrární strany (1933-1948)* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/47411/150007860.pdf?sequence=1&is>

Allowed=y. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Vedoucí práce Jana Čechurová.

Košický vládní program. Národní archiv České republiky [online]. Praha: Creative Commons [cit. 2021-07-27]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/04/labyrint-1945-Kosicky-vladni-program.pdf>

Matriční kniha narozených v Třebíči mezi lety 1879-1894. Moravský zemský archiv v Brně [online]. Moravský zemský archiv v Brně [cit. 2021-07-27]. Dostupné z: <https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/6916?image=216000010-000253-003376-000000-010960-000000-00-B01119-00470.jp2>

ROTTOVÁ, Tereza. *Svobodné slovo 1945-1948: ústřední orgán Československé strany národně socialistické* [online]. Praha, 2011 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/34817/DPTX_2010_1_0_292308_0_9_3593.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Barbara Köpplová.

Projev generála Jana Syrového 30. září 1938. *Český rozhlas* [online]. Český rozhlas, 1997–2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/projev-general-a-jana-syroveho-30-zari-1938-7965411>

Beran a jeho klika před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(24), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:7c801727-7e43-4986-b189-6f720fa72fc1?page=uuid:d4c421a1-209f-4155-bf00-0465303e0518>

Beran, Syrový a spol. před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(26), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:7adb8a4d-6364-4aa2-ac2f-0b025bcff315?page=uuid:208bcfa8-c628-471a-b0d8-0bd1b851bab5>

Také Beran se nepamatuje. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(27), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:fabbd89e-4d42-4eb4-812d-fdbe7f30c4a1?page=uuid:f755df74-62ca-48fb-a8b5-476062f1b30e>

Beran o černých dnech republiky. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(28), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:51b7b823-54e4-4feb-8b0f-291763b28296?page=uuid:a31a11b1-a37b-4ee8-a06f-722a0bde6134>

Beran vypovídá o 15. březnu 1939. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(29), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:103471d7-c05f-4e31-83e2-7424ecb2ad5f?page=uuid:f29a9afc-e8fb-4c42-97d6-b9f2b59e4011>

Generál Syrový vypovídá. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(30), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:ac860d8f-f9ff-4b94-8d54-4d4b6a8def5c?page=uuid:9a7dfc79-2bb5-4676-b496-1fb81caa1718>

Čtení spisů v Beranově procesu. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(33), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:aa60c2e1-861e-4aec-b508-ff410aacb6b0?page=uuid:81babafc-630d-4599-a633-c24cee687994>

Dr. Kliment vysvětluje. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(39), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:474fb0bf-ed26-4d84-bba6-87ff0a40af07?page=uuid:8625d6bd-4103-4b41-97fc-23f2a66dd819>

Vojáci o březnových událostech. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(42), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:359351dc-fafa-4290-a519-22cce4d3a139?page=uuid:80af0a06-fb4c-4176-b0ff-b30f86f7d10c>

Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(43), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:4927d708-3013-4dc5-b0fa-fa904f4682e2?page=uuid:b960dd1e-6662-48a3-9126-643fb7540210>

Hácha chtěl dělat pořádek. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(45), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:22528a9e-79dd-4455-96b7-46a3352d1599?page=uuid:53a1d0d8-27b1-464d-8359-065c1680ff0a>

Svědci o Mnichově a našich vyslanectvích. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(50), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:f0e5d3c7-2c99-4160-8bbd-25a42d7707e5?page=uuid:2da99a3e-ed56-4d4b-91a9-ec71b02b4521>

Proces s Beranovou vládou až v pondělí. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(60), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a78c6e00-af06-4122-be4e-bb7adccd9506?page=uuid:2e6901dc-a2bd-4df6-ba7c-0b83ce59b630>

Vojenští znalci o Beranově vládě. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(65), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:c111cca2-309f-40c1-a036-f4bdc82a3a29?page=uuid:1aa196c0-7f46-4fd7-8556-c5a820f16f24>

Výpovědi pro Berana a Syrového. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(67), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:d8c47783-4ac1-4fbf-8f1e-1ffc05b94722?page=uuid:f9fc9e60-1477-46c2-9c3e-711a7bb454f0>

O zabezpečení našich hranic. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(68), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a441b428-e96e-4564-9953-90d0cdac12a1?page=uuid:16ea3cb5-bbe7-4771-affb-b7988de99bab>

Znalci o generálu Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(72), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:0e29d1b7-7ee8-4b57-8823-b9843a28f359?page=uuid:f4c17744-ab69-4855-9634-577177062b5e>

Závěr přelíčení s Beranem. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(74), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:de407299-4b3e-4555-ab50-f037d5f45db8?page=uuid:2f72f462-7877-430c-a02d-af6bbb26e6fb>

Beranovi a Syrovému nejtěžší tresty. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(75), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:2cc529cf-8252-4f84-82ee-a88da0f6742c?page=uuid:2aa7b775-d935-4c48-b80b-d5aa3c5faa7c>

Beran se hájí před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(76), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:c4a15e2b-7228-40a1-9266-53eb95bd1733?page=uuid:3b03c783-5dfb-40ef-869f-ef8a5505b268>

Generál Syrový se hájí. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(77), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:5852d0c5-fccf-4a51-ae04-a9eaa8c6517c?page=uuid:76f63fcc-00aa-4e4f-bc42-e98b7da92cab>

Nové dokumenty v procesu s Beranem. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(78), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:6bcf7399-c6fe-4a51-bc79-736000b6fadc?page=uuid:04fb14d3-8d74-47f5-9b00-ce268e30c0c1>

Přelíčení s Beranem skončeno. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(79), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:52126d42-8232-4c0c-b959-6ad63aa91bd3?page=uuid:26c92526-6fa6-45c1-81f9-a802dde49a07>

Další pořad národního soudu. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(81), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:6194e0a8-3ed9-4d2c-a0b6-874bbe3560cc?page=uuid:d0442d38-7a1a-464e-8b6c-065386d0516c>

Gajda a Dominik k soudu. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(86), 2. Dostupné také [online] z:
<https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:1d2b389e-0a27-47ae-ac7b-163c74d66033?page=uuid:ab2a0e38-af66-4d43-94bb-2dab2ce2fe77>

Beran a Surový dvacet let žaláře. *Svobodné slovo*. 1947, **3.**(94), 1. Dostupné také [online] z:
<https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:aa5cda71-fb56-457e-a21a-770475ad5d21?page=uuid:3fb6b815-209c-4717-9677-6f9f80b17b25>

14. Seznam schémat

Graf č. 1: Srovnání počtu textů, ve kterých se vyskytuje osoba Jana Syrového v prvním zkoumaném období - str. 46

Graf č. 2: Porovnání počtu textů s Janem Syrovým ve druhém zkoumaném období, tedy týden před a týden po volbě Emila Háchy do čela státu - str. 51

Graf č. 3: Porovnání výskytu Jana Syrového v tisku v období od 8. do 22. března 1939 - str. 54

Graf č. 4: Srovnání počtu textů, ve kterých se objevuje Jan Syrový v jednotlivých týdnech soudního procesu - str. 65

Graf č. 5: Porovnání výskytu Jana Syrového v národně socialistickém tisku ze dvou zkoumaných období - str. 66

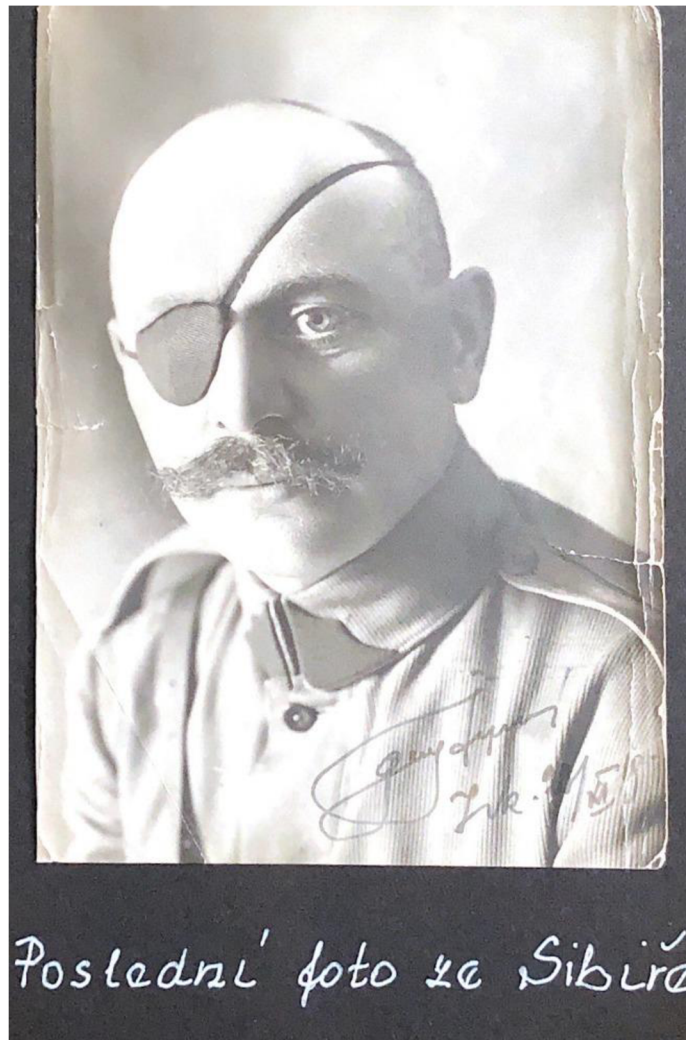
Graf č. 6: Témata, ve spojení s kterými se Jan Syrový v tisku vyskytoval - str. 73

15. Seznam příloh

- Příloha č. 1: **Poslední fotografie z působení Jana Syrového na Sibiři**
- Příloha č. 2: **Jan Syrový s prezidentem Tomášem Garrigue Masarykem**
- Příloha č. 3: **Jan Syrový po propuštění z vězení**
- Příloha č. 4: **Článek *Rodina Jana Syrového očist'uje jméno svého příbuzného* vydaný v Horáckých novinách 24/XXXII**
- Příloha č. 5: **Článek *Obnovení procesu s Janem Syrovým se prozatím nedočkáme* vydaný v Horáckých novinách 50/XXXII**
- Příloha č. 6: **Projev ministerského předsedy Jana Syrového z 30. září 1938**
- Příloha č. 7: **Seznam nalezených textů, v nichž je zmíněn generál Jan Syrový za všechna zkoumaná období**
- Příloha č. 8: **Článek z ranního vydání Českého slova 223/XXX informující na titulní stránce o jmenování nové vlády v čele s Janem Syrovým**
- Příloha č. 9: **Text sdělující podrobnosti o jednáních před vyhlášením mobilizace z Večerního Českého slova 224/XXX**
- Příloha č. 10: ***Výrok dne* z Večerního Českého slova 224/XXX**
- Příloha č. 11: **Text *Republika v krutý den 1. října* z Českého slova 231/XXX**
- Příloha č. 12: **Zpráva z Večerního Českého slova 65/XXXI o setkání Adolfa Hitlera s protektorátními politiky**
- Příloha č. 13: **Článek ze Svobodného slova 24/III informující o zahájení soudního procesu s představiteli protektorátní vlády**
- Příloha č. 14: **Článek ze Svobodného slova 26/III zprostředkovávající průběhu prvního dne soudního líčení s členy protektorátní vlády**
- Příloha č. 15: **Text *Generál Syrový se hájí* ze Svobodného slova 77/III**
- Příloha č. 16: **Článek pojednávající o svědectví generálů Gajdy a Krejčího ze Svobodného slova 43/III**
- Příloha č. 17: **Text informující o vynesení rozsudku nad Rudolfem Beranem, Janem Syrovým a dalšími členy protektorátní vlády ze Svobodného slova 94/III**

16. Přílohy

Příloha č. 1: Poslední fotografie z působení Jana Syrového na Sibiři

Zdroj: Archiv rodiny Syrových

Příloha č. 2: Jan Syrový s prezidentem Tomášem Garrigue Masarykem

Zdroj: Archiv rodiny Syrových

Příloha č. 3: Jan Syrový po propuštění z vězení

Zdroj: Archiv rodiny Syrových

Příloha č. 4: Článek *Rodina Jana Syrového očisťuje jméno svého příbuzného* v Horáckých novinách 24/XXXII

Rodina Jana Syrového očisťuje jméno svého příbuzného

Právě zde, v Klimentově ulici číslo 13, se 24. ledna 1888 narodil Jan Syrový. Významného třebečského rodáka by na tomto místě měla již brzy připomínat pamětní deska.

TŘEBÍČ (herb) - Slavný, leč opomíjený třebečský rodák. Tak by se dal nazvat příběh armádního generála Jana Syrového. Jeho jméno sice naleznete v seznamu ministerských předsedů Československé republiky, nicméně v povědomí občanů naší republiky oproti jiným příliš není. Ti, kteří osud generála Jana Syrového znají, se dělí na dva tábory. Jedni jeho jednání chápou a berou jej jako schopného vojáka a hrdinu první světové války, druzí ho označují za kolaboranta.

Po čase by se ovšem pohled na legionáře a pozdějšího předsedu vlády mohl změnit. Na Městském zastupitelství v Praze se aktuálně nachází žádost na přezkoumání procesu s Janem Syrovým z roku 1947, třebečský rodák se dočká i pamětní desky na svém rodném domě.

Po osvobození Československa od nacistické okupace je hned v květnu 1945 zatčen a dán do vazby Jan Syrový. Podsaditý legionář s typickou páskou přes oko, který v samém závěru 30. let nakoukl do vrcholných politických funkcí,

je rázem považován za kolaboranta a z kraje roku 1947 stane před soudem. Společně s ním je souzen i další druhorepublikový premiér, agrárník Rudolf Beran. Po čtyřměsíčním soudním řízení si oba souzení 21. dubna 1947 vyslechli svůj rozsudek, dvacet let odnětí svobody. Dvacetiletý žalář si však bývalí předsedové vlád neodseděli. Šestašedesátiletý Beran umírá v roce 1954 při výkonu trestu a tehdy dvaasedmdesátiletý Syrový je roku 1960 propuštěn po amnestii prezidenta Antonína Novotného.

Pokračování na straně 9.

Rodina Jana Syrového očisťuje jméno svého příbuzného

Pokračování ze strany 1.

Bývalý vojenský hodnostář a politik Jan Syrový strávil ve věznicích celkem patnáct let. To ale nebyl jediný trest, který Syrového potkal. Dále byl penzionován, neměl nárok na důchod, došlo k odebrání vojenských hodností a byl i zbaven volebního práva a práva účastnit se politického života.

Po čtyřiašedesáti letech od vynesení rozsudku se ale opět proces s Janem Syrovým otevírá. Aktuálně na Městském státním zastupitelství v Praze probíhá přezkoumání soudního procesu z roku 1947. Návrh na přezkoumání podal prostřednictvím advokáta Lubomíra Müllera praprasynovec armádního generála, také též Jan Syrový. „Do dnešních dnů je tento politicky vedený a zmanipulovaný proces platný, a i přes všechny snahy o rehabilitaci osoby generála Syrového se i jednapadesát let po jeho smrti na výroku soudu z roku 1947 nic nezměnilo. A to se mi zdá jako nespravedlivé,“ uvedl pro Horácké noviny své důvody praprasynovec bývalého premiéra.

Jak přiblížil Jan Syrový nejmladší, celý proces podání žádosti trval přibližně pět měsíců. Rodina generála Syrového se nejprve obrátila na ministerstvo spravedlnosti, které jim ovšem sdělilo, že procesy vedené před rokem 1948 nemají nárok na podání žádosti o rehabilitaci, a tudíž není možnost jak touto cestou docílit spravedlnosti. Rodina tedy kontaktovala advokáta Lubomíra Müllera, který se podobnými případy zabývá, obstarala v Národním archivu kopii rozsudku soudu a předala jej advokátu Müllerovi. Ten poté vyhodnotil, že rozsudek je nepřesný a obsahuje sporné pasáže, tudíž je možné podat žádost o obnovu procesu z důvodu objevení nových skutečností, které se v rozsudku objevují.

Bývalý vládní činitel Jan Syrový byl obviněn za to, že jako ministr národní obrany nedal 15. března 1939 rozkaz ani pokyn ke zničení vojenského materiálu, kterým tehdy národ disponoval. To ovšem nebylo tak snadné, jak by se mohlo zdát. O tom, že německá voj-

V období první republiky se Jan Syrový těšil velké oblibě. Na snímku s prezidentem Masarykem.

ská začnou v šest hodin ráno obsazovat zbytek republiky, se tehdejší ministr národní obrany Syrový dozvěděl po nočním jednání prezidenta Emila Háchy s nacistickým vůdcem Adolfem Hitlerem, tedy kolem druhé hodiny ranní. Pro představa, za necelé čtyři hodiny mělo dojít ke zničení více než 1500 letadel, okolo 43 tisíc kulometů, téměř 500 tanků a přes milion pušek. Městské státní zastupitelství v Praze nyní přezkoumává, zda za daných okolností bylo realistické vydat splnitelný rozkaz k ničeni uvedeného materiálu a zda k jeho provedení byly zajištěny finanční, technické a bezpečnostní prostředky.

Mezi přitěžujícími okolnostmi byly dnes již známé fotografie, kde si Syrový podává ruku s Adolfem Hitlerem a kde sedí vedle sudetoněmeckého vůdce Konrada Henleina, i fakt, že doprovázel generála Blaskowitza k hrobu neznámého vojína. To vše v československé generálské uniformě. „Není vyjasněno, jak se podle tedy

platných předpisů měl Syrový zachovat při neplánovaném neveřejném setkání s hlavou církve státu na Pražském hradě a při konání pietních aktů u hrobu neznámého vojína, jaké měl ministr obrany práva a povinnosti při vojenské přehlídce zahraničního vojska v Praze a nakolik mohl ovlivnit Henleinovu přítomnost na recepci dne 3. 4. 1939,“ konstatoval advokát Lubomír Müller.

Do souvislosti je také potřeba uvést, že v soudním řízení proti Syrovému a Beranovi se jako prokurátor objevuje Josef Urválek, jméno nechvalně známé například z procesů s Miladou Horákovou či s Rudolfem Slánským.

Žádost o obnovu se momentálně nachází ve fázi přezkoumání na Městském státním zastupitelství v Praze. Pokud bude vyhodnoceno, že nové skutečnosti mají parametry pro vyvolání obnovy procesu, bude následovat soud, který poté stanoví nové rozhodnutí. Snahy o očistění Syrového jména se objevily hned

po roce 1989, zde ovšem nastal problém se zněním zákona o soudní rehabilitaci. „V minulosti proběhly žádosti o samotnou rehabilitaci osoby

Jana Syrového, nikoliv nové přezkoumání rozsudku. Bohužel platný zákon o rehabilitaci osob v České republice nepamatuje na procesy konané před rokem 1948. Jedná se tedy o jiný právní úkon, kterým jsme se rozhodli vydat,“ vysvětluje Jan Syrový.

Uctění památky v rodném městě

Po mnoha letech se Syrový dočká i své připomínky v rodné Třebíči, která zde chyběla. Po procházce napříč městem nebyla k vidění ani Syrového ulice, ani jakákoliv pamětní deska připomínající významnou osobnost našich dějin. Jedna z mnoha Třebíčských ulic se v minulosti krátkodobě jmenovala Generála Syrového. Ovšem po událostech z konce září 1938 a z března 1939 se název ulice vrátil zpět na Ruská, jak je tomu doposud. Avšak v roce 2021 se armádní generál Jan Syrový svého odkazu v Třebíči dočká. „V dnešních dnech již probíhá výroba pamětní desky, která bude umístěna na rodný dům generála Syrového v Klimentově ulici číslo 13 v Třebíči. Poté bych také rád zkusil, jaké jsou možnosti přejmenování Ruské ulice, která v minulosti již jednou nesla název Generála Syrového,“ představil Jan Syrový své plány.

Soudní proces s Janem Syrovým započal 30. ledna 1947. O čtyři měsíce později, 21. dubna si vyslechl trest v podobě dvaceti let odnětí svobody.

Na legionáře Jana Syrového se v dnešní době bohužel zapomíná a lidé, kteří jeho příběh znají, se dělí na dva tábory. Jedni jej berou jako hrdinu první světové války, na kterého se v závěru 30. let snesl těžký úděl, v očích druhých je kolaborant. „Bohužel existují takové názory, kteří jej tak berou, nicméně za celou dobu, co se o osudy mého praprasynovce zajímám, musím říci, že takovýto názor je poměrně malá část, oproti téměř všem, které naopak vyzdvihují jeho činy,“ pravil generálovův příbuzný a pokračoval: „Hlavním důvodem, proč mohu existovat tyto nelichotivé názory, je určitě fakt, že lidé nemají a prozřítím ani nemožnou mít povědomí o tom, že soud s generálem Syrovým byl zmanipulovaný tehdy nastupujícím komunistickým režimem.“

Jak si Jan Syrový myslí, důvody pro postupné zapominání na československé národní hrdiny jsou bezpochyby léta, která již uběhla od těchto slavných činů, a také malé povědomí dnešní mladé generace o historii našeho státu.

„O rozšíření povědomí o mém slavném předkovi se musí postarat nejlépe tisk a další média. Ku příkladu v únoru probíhal na České televizi dokumentární seriál Generálové, ve kterém se jeden z dílů věnoval osudu generála Syrového.“ připomněl praprasynovec prvorepublikového vojenského hodnostáře a vládního činitele. Rodina Jana Syrového se ovšem domnívá, že se za poslední dobu zájem o jejich významného příbuzného zvýšil. „Ať už kvůli již zmíněnému seriálu, popřípadě z článků, které se postupně začínají na webech objevovat. Také se mi ozvalo pár osob, které na základě reportáží sdělovali, že rodiče, popřípadě oni sami, pana generála znali a jsou rádi, že probíhají snahy o obnovu procesu,“ sdělil na závěr Jan Syrový nejmladší.

O instalaci pamětní desky na Syrového rodný dům a konečném verdiktu zastupitelství, popřípadě soudu, vás budeme informovat, jakmile to bude možné.

Zdroj: Archiv autora

Příloha č. 5: Článek *Obnovení procesu s Janem Syrovým se prozatím nedočkáme* vydaný v Horáckých novinách 50/XXXI

Obnovení procesu s Janem Syrovým se prozatím nedočkáme

PRAHA (herb) - Městský soud v Praze v úterý 14. prosince během dopoledních hodin zamítl návrh na obnovu procesu s generálem Janem Syrovým, který na jaře podal prostřednictvím advokáta Lubomíra Müllera praprasynovec bývalého předsedy vlády, také Jan Syrový.

Ačkoliv od smrti generála a legionáře Jana Syrového uplynulo 17. října jednapadesát let, v úterý se opět stal hlavní postavou soudního přelíčení. Na Městském soudu v Praze se projednávalo, zda se poprvé od roku 1947 znovu otevře proces, po jehož konci si bývalý předseda vlády a ministr národní obrany vyslechl trest v podobě dvaceti let odnětí svobody. Rodina generála Syrového shledává řízení za zmanipulované a se snahou očistit po letech jméno svého příbuzného podala již v březnu návrh na obnovu soudního procesu. Ten se ale do další fáze nedostane, soud návrh na jeho obnovu zamítl. „Paní soudkyně svůj verdikt odůvodnila tím, že pro obnovu procesu nebyly předloženy nové, nejlépe převratné důkazy, které by vedly k nutnosti celý proces znovu přezkoumat. Žádost prý nese parametry spíše pro podání stížnosti pro porušení zákona, ovšem tato žádost byla podána již v roce 1995 a také bohužel neúspěšně,“ přiblížil generálův praprasynovec Jan Syrový průběh úterního přelíčení. Jmenovec prvorepublikového generála se ve věci očistění jména svého praprastrýce angažuje více než rok a úterní verdikt byl pro něj pochopitelně zklamáním. „Zklamání je o to větší, že až do dnešního rozsudku vypadal průběh spíše pozitivně. Ale to asi pouze mým pohledem, člověka neznalého práva a české justice,“ popsal jednatřicetiletý Syrový své pocity.

Návrh na obnovu procesu podal Jan Syrový nejmladší prostřednictvím advokáta Lubomíra Müllera v březnu letošního roku, v červenci pak návrh k Městskému soudu v Praze podal státní zástupce. Rodina, ale nejen ta, se domnívá, že soudní řízení s generálem Syrovým bylo zmanipulované. V Syrového případě totiž za problematická lze označit provinění, za která byl později pro trestán dvacetiletým žalářem. Bývalý vládní činitel a třebíčský

rodák byl obviněn, že jako ministr národní obrany nedal 15. března 1939 rozkaz ani pokyn ke zničení vojenského materiálu, kterým tehdy národ disponoval. To ovšem nebylo tak snadné, jak by se mohlo zdát. O tom, že německá vojska začnou v šest hodin ráno obsazovat zbytek republiky, se tehdejší ministr národní obrany Syrový dozvěděl po nočním jednání prezidenta Emila Háchy s nacistickým vůdcem Adolfem Hitlerem, tedy kolem druhé hodiny ranní. Pro představu, za necelé čtyři hodiny mělo dojít ke zničení více než 1500 letadel, okolo 43 tisíc kulometů, téměř 500 tanků a přes miliónu pušek. Přetěžující okolností pro Jana Syrového byly dnes již známé fotografie, kde na jedné si podává pravici s Adolfem Hitlerem a na druhé sedí vedle sudetoněmeckého vůdce Konrada Henleina. A dále také fakt, že doprovázel generála Blaskowitze k hrobu neznámého vojína. K těmto událostem ale advokát Lubomír Müller uvedl, že není určeno, jak se podle tehdejších předpisů měl Syrový při neplánovaném setkání s představiteli cizího státu zachovat, jaká mu v pozici ministra národní obrany náležela práva a povinnosti, a zda mohl ovlivnit Henleinovu přítomnost na společné recepci. Do souvislosti je vhodné také zmínit, že v procesu s Beranem a Syrovým se již objevuje jméno Josefa Urválka, nechvalně známého prokurátora z let padesátých.

Ovšem veškerá tato fakta nejsou dostatečná k tomu, aby se soudní řízení po pětasedmdesáti letech obnovovalo. „Nyní byly vyčerpány všechny právní kroky, kterými by se dala napravit historická křivda, jelikož náš zákon o rehabilitaci, kterým by se vše vyřešilo téměř okamžitě, nepamatuje na soudní procesy konané před rokem 1948,“ uvedl Syrový a pokračoval: „Poslední, spíše teoretickou možností je novela tohoto zákona, která by hranici roku 1948 posunula. Ovšem k tomuto kroku pravděpodobně nebude vůle ze strany státu jednak proto, že kvůli jedné kauze to nikdo neudělá, ale hlavně z důvodu, že by se tím otevřela Pandořina skříňka české justice. V tu chvíli by se objevilo mnoho dalších procesů a musel by se tedy kompletně změnit pohled na českou justici před rokem 1948. To je

také zřejmě zákulisní důvod zamítnutí snahy očistit generála Syrového. Domnívám se, že by se tím mohla strhnout lavina nechtěných žádostí na revize procesů z let 1945 až 1948.“

Nicméně ačkoliv se prozatím obnovení procesu s Janem Syrovým nedočkáme, snaha generálova praprasynovce přinesla i určitá pozitivita. Kdysi opomíjená postava českých dějin aktuálně budí ve veřejnosti vyšší zájem, než tomu bylo v předchozích letech. Jak sám Jan Syrový nejmladší říká, lze například sledovat nárůst zájmu médií o osobu generála Syrového. Po dlouhých letech se slavný rodák dočká své připomínky také ve své Třebíči. Na rodinný dům číslo 13 v Klimentově ulici bude v nejbližších dnech připevněna pamětní deska připomínající, že právě zde se narodil hrdina první světové války a pozdější vrcholný politik. Deskou ovšem připomínka v rodné Třebíči nekončí. „Jsem domluvený s panem starostem Pacalem, že při vzniku nových ulic v Třebíči bude na generála Syrového pamatováno a některá z nich ponese jeho jméno,“ poodhalil Syrový, jaký další odkaz bude mít „Žižka od Zborova“ ve svém rodišti.

Soudní přelíčení s vrcholnými politiky z období druhé republiky a počátku protektorátu, kam patřil také Jan Syrový, započalo 30. ledna 1947. Vedle třebíčského rodáka stanuli před Národním soudem také Syrového nástupce v křesle ministerského předsedy Rudolf Beran, ministři vnitra Josef Černý a Otakar Fischer a ministr bez portfeje Jiří Havelka. Po více než tříměsíčním soudním řízení si bývalí předsedové vlády Syrový s Beranem vyslechli 21. dubna 1947 svůj rozsudek v podobě dvaceti let odnětí svobody. Nicméně plný trest odsouzení politici neabsolvovali, šestašedesátiletý Beran umírá v roce 1954 při výkonu trestu a tehdy dvaasedmdesátiletý Syrový je roku 1960 propuštěn po amnestii prezidenta Antonína Novotného. Zasloužilému legionáři ovšem nebyl uznán důchod, a musel tedy ve svých dvaasedmdesáti letech nastoupit na pozici nočního hlídače Maroldova panoramatu Bitvy u Lipan. Až po čtyřech letech se prvorepublikový národní hrdina dočkal důchodu a 17. října 1970 v Praze umírá.

Zdroj: Archiv autora

Příloha č. 6: Projev ministerského předsedy Jana Syrového z 30. září 1938

Občané a vojáci!

Vy všichni dobře víte, že jsem z těch, kteří ve světové válce dobrovolnou jednotou a sebekázní budovali daleko od vlasti národní armádu československou. Víte, že moji druhové ve zbrani dovedli bez váhání obětovat své životy za život národa.

I dnes, jako tenkrát, jde o budoucnost národa a jeho život. Jako voják a jako předseda vlády musil jsem a musím na prvním místě myslet na životy nás všech, miliónů pracujících spoluobčanů, mužů, matek a dětí. Prožívám nejtěžší chvíli svého života, neboť plním svůj nejbolestnější úkol, nad který lehčí by bylo zemřít. A právě proto, že jsem bojoval a že vím, za jakých předpokladů se vyhrává válka, musím vám říci otevřeně, s vědomím odpovědnosti armádního velitele, že moc, která se postavila v těchto chvílích proti nám, nás nutí uvědomit si její přesilu a jednat podle toho. Nejvyšším cílem mým, jako každého z vás, je zachovat život národa. Tu povinnost jsme přijali z rukou svých předků, kteří žili život těžší než my, protože nesvobodný. Toto poslání musíme plnit s láskou v srdci, ale s jasným rozumem.

Náš úkol v této osudné hodině byl rozvážit vše, vše vidět a vědět jasně, která cesta vede k tomuto nejvyššímu cíli. Jako voják prohlašuji s plným vědomím své odpovědnosti: Je to cesta míru. Cesta míru proto, že půjdeme do nového života s neztenčenými národními silami a vědomím, že tvoříme národně hutnější a proto silnější stát. Než jsem vyřkl tato slova, uvážil jsem vše: veškerou minulost našich zápasů a bojů jsem promyslel v těchto dnech. A z nich jsem čerpal víru, že cesta, kterou vás vedeme, je jediné správná a dobrá, poněvadž je to jediná cesta k práci, ze které vyvstane nová síla našeho národa.

V Mnichově sešly se čtyři evropské velmoci a usnesly se vyzvat nás k přijetí nových hranic, které odloučí německé kraje od našeho státu. Měli jsme volbu mezi zoufalou a bezvýslednou obranou, která by znamenala nejen obětování celého dospělého pokolení, ale i dětí a žen. A mezi přijetím podmínek, které v bezohlednosti jsoucely položeny po nátlaku bez války, nemají příkladu v dějinách. Chtěli jsme přispěti míru, rádi bychom byli přispěli, ale nikoli tak, jak to na nás bylo vynuceno. Byli jsme opuštěni. Zůstali jsme sami. Všechny státy evropské, také naši sousedé na severu a jihu stojí ve zbrani. Hluboce vzrušení uvažovali všichni naši vůdcové spolu s armádou a s prezidentem republiky všechny možnosti, které nám zbývají.

Shledali, že ve volbě mezi zmenšením hranic a smrtí národa je naší svatou povinností zachovat životy lidu, abychom z těchto hrozných dob nevyšli oslabeni a abychom se nikdy nemuseli vzdát vědomí, že náš národ opět se vzchopí, jako se již vzchopil kolikrát v minulosti.

V těchto osudových chvílích musíme vzdát díky naší armádě, jejíž pohotovost zachránila od pohromy samotný národ v jeho svébytnosti. Ustoupit stanovisku čtyř velmocí a přesile vojenské není nečestné.

Splníme podmínky, jež nám byly silou vmuceny. Vyzýváme náš národ a náš lid, aby překonal rozhořčení, své zklamání a svůj bol a aby pomohl zajistit budoucnost v našich nových hranicích. Jsme všichni na jedné lodi a každý nechť pomáhá dovést ji, třeba poškozenou, do přístavu míru.

Hlavní jest, aby mezi námi vládla shoda a jednota, aby do našich řad nevnikl rozkol. Mnozí kol nás očekávají, že by mohli využít našeho vzrušení pro své cíle. Dejte pozor na agenty v

cizích službách, kteří chtějí mezi nás vnést rozkol. Je jich mnoho již zjištěno a zatčeno. Nedejte se zmásti, nedejte se svést.

V našich rukou je nyní abychom v nových hranicích znovu zbudovali svou národní pospolitost. Pomáhejme všichni udržeti rovnováhu mysli a rozvahu činů. Důvěřujte, že ti, kdož nyní řídí vaše osudy, vykonají svou těžkou povinnost ze všech sil a s krajním sebezapřením.

Náš stát nebude z nejmenších na světě, jsou mnohem menší a jsou zdravé a odolné. Zůstává nám prostor, který dává možnosti dalšího osvětového i hospodářského vzestupu. Budeme sice v hranicích užších, ale budeme sami mezi sebou. Mnohé překážky, jež stály v cestě dobré a pokojné správě státu, nyní odpadnou. Také dohoda se sousedy bude snazší. Naše armáda bude mít nadále své úkoly a bude chránit národ i stát a státi na stráži jako dosud.

Starejme se nyní všichni o to, aby náš stát v nových hranicích vyvstal zdravý a aby jeho občanstvu byl zaručen nový život v pokoji a v plodné práci. S vaší pomocí se nám to podaří. Spoléháme na vás – vy důvěřujte nám.

Zdroj: Projev generála Jana Syrového 30. září 1938. Český rozhlas [online]. Český rozhlas, 1997–2022 [cit. 2021-10-14]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/projev-general-a-jana-syroveho-30-zari-1938-7965411>

Příloha č. 7: Seznam nalezených textů, v nichž je zmíněn generál Jan Syrový za všechna zkoumaná období

Název textu	Vydání	Den	Strana
<i>Věrný lid na ulicích</i>	Večerní České slovo	22. 9. 1938	2
<i>Generál Syrový v čele nové vlády</i>	České slovo	23. 9. 1938	1
<i>Strhující manifestace po celé republice</i>	České slovo	23. 9. 1938	1-2
<i>Smutek a odhodlání národa</i>	České slovo	23. 9. 1938	2
<i>Pardubické a chrudimské občanstvo za prezidentem</i>	České slovo	23. 9. 1938	2
<i>Vláda silné národní vůle</i>	Večerní České slovo	23. 9. 1938	2
<i>Nová vláda složila slib: Z těžké krise musíme vyjít co nejméně oslabeni</i>	České slovo	24. 9. 1938	1
<i>Dobry dojem z vlády Syrového: Obavy z německé záhudnosti ve Francii</i>	České slovo	24. 9. 1938	2
<i>Vláda generála Syrového</i>	České slovo	24. 9. 1938	3
<i>Výrok dne</i>	Večerní České slovo	24. 9. 1938	1
<i>Jednomyslné rozhodnutí o rychlé mobilisaci</i>	Večerní České slovo	24. 9. 1938	3
<i>Letadla rozšiřovala výzvu generála Syrového</i>	Večerní České slovo	24. 9. 1938	3
<i>Se zbraní u nohy</i>	České slovo	25. 9. 1938	1
<i>Republika v branné pohotovosti</i>	České slovo	25. 9. 1938	2
<i>Voják k dělníkům: Armáda je hrdá na práci našich dělníků</i>	České slovo	25. 9. 1938	7
<i>Generál Syrový pronese vládní prohlášení: Čeká se na řeč Chamberlainovu – Co odpověděl Hitler do Londýna</i>	České slovo	28. 9. 1938	1
<i>Zástupci Podkarpatské Rusi u ministerského předsedy</i>	České slovo	28. 9. 1938	2
<i>Zástupci Podkarpatské Rusi do vlády: Dnes vládní prohlášení</i>	Večerní České slovo	28. 9. 1938	3
<i>Pohotovost armády zachránila národ před větším nebezpečím</i>	České slovo	1. 10. 1938	1
<i>Projev generála Syrového – Otevřená slova velitele armády</i>	Večerní České slovo	1. 10. 1938	2
<i>Dějiny se nezastavily!</i>	Večerní České slovo	1. 10. 1938	2
<i>Zvláštní komise pro naléhavé úkoly</i>	České slovo	2. 10. 1938	1
<i>„Praha jsi krásná v ponížení svém...“ - Republika v den 1. října</i>	České slovo	2. 10. 1938	3
<i>Chamberlain vzdává hold naší statečnosti a zdrženlivosti – Anglie nám půjčuje ihned půldruhé miliardy Kč</i>	České slovo	4. 10. 1938	1
<i>Chamberlain oznamuje sněmovně: Velká půjčka z Anglie</i>	Večerní České slovo	4. 10. 1938	1
<i>Druhá vláda Jana Syrového: Vláda národní obnovy jmenována.</i>	České slovo	5. 10. 1938	1
<i>Dobry počátek</i>	České slovo	5. 10. 1938	1
<i>Guvernér Podkarpatské Rusi přijat ministerským předsedou</i>	České slovo	5. 10. 1938	2
<i>Nová vláda jmenována!</i>	Večerní České slovo	5. 10. 1938	1

<i>Prezident dr. E. Beneš odstoupil</i>	České slovo	6. 10. 1938	1
<i>President republiky v dopise předsedovi vlády: „Chci usnadnit republice další vývoj“</i>	České slovo	6. 10. 1938	2
<i>Tragická oběť</i>	České slovo	6. 10. 1938	2
<i>Pan prezident k novým ministrům: „Jste vládou rekonstrukce, vládou budování“</i>	České slovo	6. 10. 1938	3
<i>V den odstoupení prezidenta</i>	České slovo	6. 10. 1938	3
<i>Generál Syrový pověřen vedením nejvyššího hospodářského úřadu</i>	České slovo	6. 10. 1938	3
<i>Organisace národa pro práci</i>	Večerní České slovo	6. 10. 1938	2
<i>Demobilisace: Dva ročníky propuštěny okamžitě, ostatní postupně</i>	České slovo	7. 10. 1938	3
<i>Nové státní zřízení pro republiku: Stát Čechů, Slováků a Podkarpatorusů</i>	Večerní České slovo	7. 10. 1938	1
<i>Rozkaz o částečné demobilisaci</i>	Večerní České slovo	7. 10. 1938	3
<i>Porady o Slovensku</i>	České slovo	8. 10. 1938	2
<i>Armádní rozkaz: Kázeň a pořádek</i>	České slovo	8. 10. 1938	3
<i>Dva noví ministři</i>	České slovo	8. 10. 1938	3
<i>Jmenování ministrů pro Slovensko</i>	Večerní České slovo	8. 10. 1938	2
<i>Výzva ke klidu a pořádku: Armádní rozkaz gen. Syrového</i>	Večerní České slovo	8. 10. 1938	3
<i>Vláda chystá plány k zjednání práce</i>	Večerní České slovo	10. 10. 1938	1
<i>Jednomyslný návrh: Dr. Emil Hácha</i>	České slovo	24. 11. 1938	1
<i>Opční dohoda schválena ministerskou radou</i>	České slovo	26. 11. 1938	1
<i>Ve středu volba prezidenta: O půl jedenácté hodině v poslanecké sněmovně</i>	České slovo	27. 11. 1938	1
<i>Zahájení porad o příští vládě</i>	České slovo	29. 11. 1938	1
<i>Jak bude zvolen nový prezident?</i>	České slovo	29. 11. 1938	2
<i>Postup volby prezidenta</i>	Večerní České slovo	29. 11. 1938	1
<i>V čelo cest vzestupu</i>	Večerní České slovo	30. 11. 1938	1
<i>Nové vedení státu: Do dmů rozhodnutí o nové vládě</i>	Večerní České slovo	30. 11. 1938	1
<i>Dr. Emil Hácha třetím prezidentem republiky</i>	České slovo	1. 12. 1938	1
<i>Průběh prezidentské volby</i>	České slovo	1. 12. 1938	2
<i>Vláda generála Syrového odstoupila – Poslanec Beran pověřen</i>	České slovo	1. 12. 1938	1
<i>Vláda podala demisi</i>	České slovo	1. 12. 1938	2
<i>Opět vlajka na Hradě</i>	Večerní České slovo	1. 12. 1938	1
<i>Dnes jmenování nové vlády</i>	Večerní České slovo	1. 12. 1938	1
<i>První akt prezidenta Dr. Háchy – Nová vláda republiky</i>	České slovo	2. 12. 1938	1
<i>Likvidace a budování</i>	České slovo	2. 12. 1938	1
<i>Nová vláda pro dílo obnovy</i>	Večerní České slovo	2. 12. 1938	1
<i>Pan prezident děkoval vládě Syrového</i>	Večerní České slovo	2. 12. 1938	1
<i>Dva náměstci předsedy vlády</i>	Večerní České slovo	2. 12. 1938	3
<i>Nová vláda s novým prezidentem</i>	České slovo	3. 12. 1938	1
<i>K jmenování nové vlády</i>	České slovo	3. 12. 1938	3
<i>Jaký směr uplatní nová vláda</i>	Večerní České slovo	3. 12. 1938	1
<i>Okolo prezidentské volby a nové vlády</i>	České slovo	4. 12. 1938	3

<i>Den prezidenta republiky – Zástupci armády na Hradě</i>	České slovo	6. 12. 1938	3
<i>U hrobu v Lánech</i>	České slovo	8. 3. 1939	1
<i>Ministr generál Syrový u Masarykova hrobu v Lánech</i>	České slovo	8. 3. 1939	1
<i>7. březen na hřbitově v Lánech</i>	České slovo	8. 3. 1939	5
<i>Den narození T.G.M.: Věnce presidenta republiky, vlády a armády na hrobě T. G. Masaryka</i>	Večerní České slovo	8. 3. 1939	3
<i>Zástupci Národní jednoty legionářské u ministra národní obrany</i>	České slovo	12. 3. 1939	5
<i>Kancléř Hitler přijal presidenta Háchu</i>	České slovo	17. 3. 1939	2
<i>Říšský kancléř odjel včera z Prahy: Pres. Hácha, min. Syrový a dr. O. Klapka u Vůdce</i>	Večerní České slovo	17. 3. 1939	1
<i>Beran a jeho klika před soudem</i>	Svobodné slovo	29. 1. 1947	2
<i>Beran, Syrový a spol. před soudem</i>	Svobodné slovo	31. 1. 1947	3
<i>Také Beran se nepamatuje</i>	Svobodné slovo	1. 2. 1947	3
<i>Beran o černých dnech republiky</i>	Svobodné slovo	2. 2. 1947	2
<i>Beran vypovídá o 15. březnu</i>	Svobodné slovo	4. 2. 1947	2
<i>Generál Syrový vypovídá</i>	Svobodné slovo	5. 2. 1947	2
<i>Čtení spisů v Beranově procesu</i>	Svobodné slovo	8. 2. 1947	3
<i>Vojáci o březnových událostech</i>	Svobodné slovo	19. 2. 1947	2
<i>Gajda svědčí o gen. Syrovém</i>	Svobodné slovo	20. 2. 1947	3
<i>Hácha chtěl dělat pořádek – Svědci o událostech z patnáctého března</i>	Svobodné slovo	22. 2. 1947	3
<i>Vojenští znalci o Beranově vládě</i>	Svobodné slovo	18. 3. 1947	2
<i>Výpovědi pro Berana a Syrového</i>	Svobodné slovo	20. 3. 1947	2
<i>Znalci o generálu Syrovém</i>	Svobodné slovo	26. 3. 1947	2
<i>Závěr přeličení s Beranem</i>	Svobodné slovo	28. 3. 1947	2
<i>Beranovi a Syrovému nejtěžší tresty</i>	Svobodné slovo	29. 3. 1947	3
<i>Beran se hájí před soudem</i>	Svobodné slovo	30. 3. 1947	2
<i>Generál Syrový se hájí</i>	Svobodné slovo	1. 4. 1947	3
<i>Nové dokumenty v procesu s Beranem</i>	Svobodné slovo	2. 4. 1947	3
<i>Přeličení s Beranem skončeno</i>	Svobodné slovo	3. 4. 1947	3
<i>Beran a Syrový dvacet let žaláře</i>	Svobodné slovo	22. 4. 1947	1

Příloha č. 8: Článek z ranního vydání Českého slova 223/XXX informující na titulní stránce o jmenování nové vlády v čele s Janem Syrovým

Generál Syrový v čele nové vlády

Praha 22. září. (j) Dnes dopoledne o 11. hodině podal ministerský předseda dr. Milan Hořava demisi vlády do rukou presidenta republiky. Jednal tak

Jan Syrový

Praha 22. září. (j) K večeru bylo rozhodnuto na poradě u presidenta republiky navrhnout ministerskou listinu, v níž jednotlivé resorty jsou obsazeny vedoucími sekčními šefy, nebo parlamentními odborníky: pro spravedlnost dr. Fajnor, železnice sekční šéf Kamenický, pošty Dunošský, sociální péče dr. Horák, unifikaci dr. Fritz, zemědělství ing. Reich, obchod Janáček, školství dr. Šubr. Do zdravotnictví byl jmenován univerzitní profesor dr. Mentl. Ministrem financí zůstává dr. Kalfus, ministrem zahraničních věcí dr. Krofta.

Ministerské předsednictví obsazené generálem Syrovým. Zemský prezident Černý z Brna je ministrem vnitra.

Ministry bez portfeuille jsou jmenováni: dosavadní ministr soustředěné zpravodajské služby ing. Vavrečka, primátor hlavního města Prahy dr. Petr Zenkler, starosta Čs. obce sokolské dr. Bukovský, místo čtvrtého ministra bez portfeuille bude obsazen Slovákem, po případě z lidové strany, dojde-li s ním k dohodě. Příslušníkem armády obsazen byl zejména v této době důležitý resort, ministerstvo veřejných prací. Ministrem byl jmenován generál Husárek.

Jen v Praze půl milionu lidí na ulicích

Strhující manifestace v celé republice

Obrovský projev národní a mužné sebekázně

Praha 22. září. (ad) V radosti i ve smutku pozná se nejlépe charakter člověka i národa. Národ československý, velkomyslný a dobrý v dobách svých četných vítězství a slávy, osvědčil se i tyto hodiny žalu nehlubšího: rána osudu, jež dopadla na národ, vyprázdnila továrny a dílny, kanceláře i obchody a orná pole: lidé chtěli být pohromadě, v houfu i skutečně, chtěli na vlastní oči vidět a chtěli na vlastní uši slyšet, že byt všichni opustili, národ sama sebe neopustil.

To nebyly demonstrace. To byly manifestace, mohutné nejen počtem účastníků, v Praze statisícovým. Byly mužné sebekázní davů v tuto chvíli v pravdě všemožných. Byly imponantní neorganizovanou, spontánní solidaritou všech tříd a stavů; byly pozoruhodné tím, že národ i v nejtěžší chvíli dotvrdil vysokou svou státotvornou schopnost. Jak lehké bylo davy — a jak svůdné jeho myslím právem roztrpčením a vzrušením — zaměnit osud, proti kterému se protestuje, se státním aparátem a jeho výkonnými silami! Nic takového nebylo! Holdy armádě se staly samozřejmostí. Dnes vzdalo tisíce a tisíce pozdravných projevů, adresovaných na ulici státním policistům počtu těm, kdo padli na severu, i těm, kdo věrně slouží tam i zde. Aklamování byli důstojníci i vojáci, jedoucí náhodou podle pochodujičích nekonečných zástupů; aklamováni byli četníci

jedoucí na motocyklu: byl pozdraven za sebe i za své mrtvé...

Snad půl milionu lidí — mužů i žen — všech vrstev a věků vyšlo ze svých pracovišť a domácností. A když je stát — ústy nejvyššího ze svých vojáků — a Praha ústy svého primátora, a muži, v čele velkých korporací požádali, vrátili se, klaně, nenásilně, důstojně, jak byli vyšli. Skvělý národ!

Praha

Nejmohutnější ze všech byla manifestace před poslaneckou sněmovnou. Počet manifestantů je strážlivě odhadován číslicí 80 až 100.000!

Projevy všech stran

Krátce po 11. hodině začaly se shromažďovat davy před budovou parlamentu, kde žádaly, aby k nim promluvil gen. Syrový. Když volání davy nepřestávalo, zahájil posl. Krosnař improvizovanou schůzi a odevzdal slovo místopředsedovi poslanecké sněmovny dr. Markovičovi. Po něm promluvil zástupci všech politických stran, mezi jinými posl. Richer, posl. msgr. Stašek, posl. dr. Rašín, posl. Gajda, posl. Vodlčka, sen. Mikulíček, prof. dr. Nejedlý, gen. Vobrátilěk a na konec přečetl plukovník Bičička poselství gen. Syrového. Stejně řečnicko jako gen. Syrový vyzývali lid, aby zachoval klid a strážlivě hlavy a vrátil se ke své

Zdroj: *České slovo*. 1938, 30.(223), 1. Dostupné v Moravské zemské knihovně Brno

Příloha č. 9: Text sdělující podrobnosti o jednáních před vyhlášením mobilizace z Večerního Českého slova 224/XXX

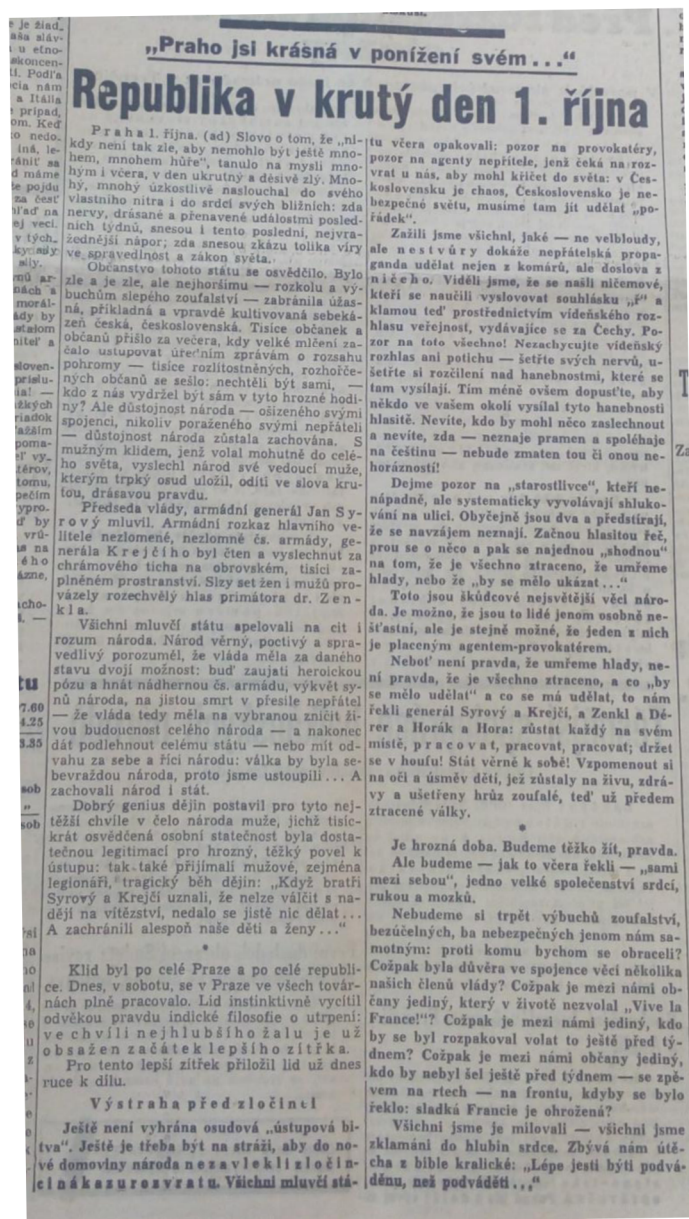

Zdroj: Jednomyslné rozhodnutí o rychlé mobilisaci. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(224), 3. Dostupné v Národní knihovně České republiky

Příloha č. 10: Výrok dne z Večerního Českého slova 224/XXX

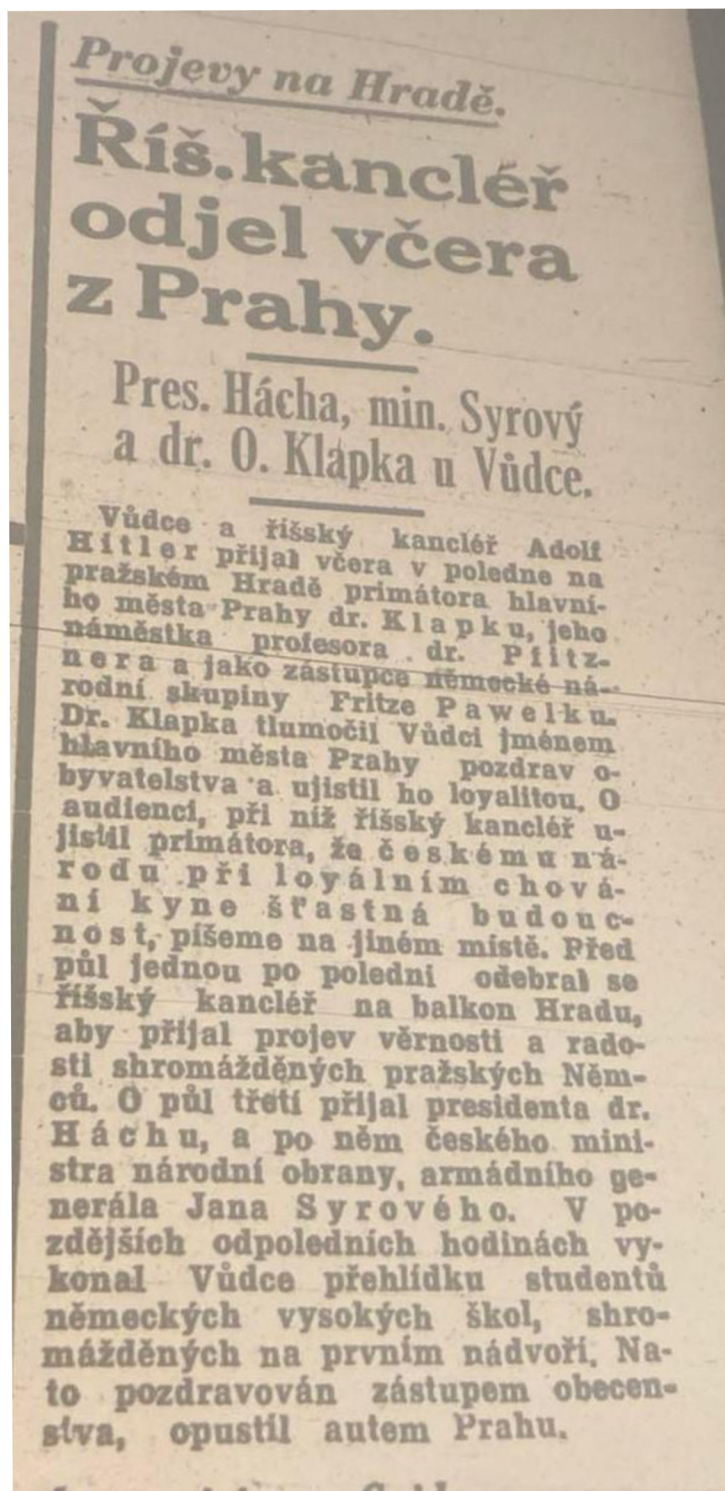

Zdroj: Výrok dne. *Večerní České slovo*. 1938, 30.(224), 1. Dostupné v Národní knihovně České republiky

Zdroj: „Praha jsi krásná i v ponížení svém...“: *Republika v krutý den 1. října*. *České slovo*. 1938, 30.(231), 3. Dostupné v Moravské zemské knihovně Brno

Příloha č. 12: Zpráva z Večerního Českého slova 65/XXXI o setkání Adolfa Hitlera s protektorátními politiky

Zdroj: Říšský kancléř odjel včera z Prahy: Pres. Hácha, min. Syrový a dr. O. Klapka u Vůdce. *Večerní České slovo*. 1939, 31.(65), 1. Dostupné v Národní knihovně České republiky

Příloha č. 13: Článek ze Svobodného slova 24/III informující o zahájení soudního procesu s představiteli protektorátní vlády

Beran a jeho klika před soudem

Dvuměsíční proces s první protektorátní vládou

Praha 28. ledna. Dne 30. ledna bude v Praze zahájen veliký politický proces proti Rudolfovi Beranovi, armádnímu generálu v. v. Janu Syrovému, docentu JUDr. Jiřímu Havelkovi, JUDr. Otakaru Fischerovi a JUDr. Josefu Černému, členům Beranovy vlády, které bude žaloba vinit ze zločinů proti státu, neboť vešli v přímý styk s nepřáteli republiky a s cizími činiteli, aby tak ohrozili její existenci, a že za války opatřovali nepříteli prospěch, působíce škodu branné moci a vojenským podnikům republiky, nelekajíce se ani zločinu prorady, když Háchovi a Chvalkovskému v Berlíně 15. března 1939 nadřizovali při jejich jednáních, poškozující tak největší zájem státu.

Jde o proces mimořádně důležitý, v němž má být jednou pro vždycky skončeno s beranovskou politikou, která otravovala náš politický život od roku 1918. V agrární straně nebyl tehdy jen Švehlové, ale taky Beranové, Halíkové a Vraní, kteří si sjednávali všelijaké Kahánky, aby jim napomáhali v reakčním ovládnutí republiky, a to proti vůli zdrcující většiny poctivých českých rolníků. Dnes je strastiplně čísta žaloba na tento politický gang, který chtěl za každou cenu vyloučiti všechny socialisty z rozhodování ve vládě, rozvrátit národ štváním českých zemědělců proti českým dělníkům, kte-

rý se domáhal dorozumění s Henleinem, pokládaje ho za rovnocenného partnera při zvládnutí nejtěžších státních úkolů.

V tomto přelíčení, které bude jistě sledováno se zájmem nejvyšším, bude se jednat o katastrofálních omylech Beranovy předmnichovské politiky, na které měl účast nejvyšší. Více než stostránková žaloba nebojí se tuto politiku sledovat již od presidentských voleb, kdy Rudolf Beran, politický »spiritus rector« naší vnitřní politiky, se nerozpákoval nabídnout presidentské křeslo postupně dr. Němcovi, dr. Hodžovi, profesoru dr. Pekařovi a Bůhvikovi ještě, jen aby tak mohl

zlikvidovat smysl zahraniční politiky dr. Edvarda Beneše. Paktuje se zcela otevřeně s nacisty, Rudolf Beran odmítal všechny snahy o sblížení se Sovětským svazem.

V odporu proti němu viděl smysl své politiky. Kam dospěla, te jsme všichni pocítili na vlastní kůži. Snažil se v dobách pro fašismus a nacismus nejpłodnějších zavést český národ do těchto sfér proti vůli celého českého národa a také proti vůli většiny vlastních straníků. V agrární straně se tehdy totiž nepočítalo s minčinným členstvem, ale jen se operovalo s jeho počtem. Tak bylo také předem připraveno volební vítězství Henleinovy strany bez ohledu na škody, které toto vítězství způsobí republice — neboť v těchto časech neovládala situaci vláda, nýbrž lidé v pozadí, z nichž měl vliv nejrohodnější Rudolf Beran. Není divu, že se tento proces protáhne nejméně dva měsíce. Věříme, že udělá definitivní tečku za touto nešťastnou epochou našeho politického života. Ivan Suk

Zdroj: Beran a jeho klika před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(24), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:7c801727-7e43-4986-b189-6f720fa72fc1?page=uuid:d4c421a1-209f-4155-bf00-0465303e0518>

Příloha č. 14: Článek ze Svobodného slova 26/III zprostředkovávající průběhu prvního dne soudního líčení s členy protektorátní vlády

Beran, Syrový a spol. před soudem

Účtování s předmnichovskou a pomnichovskou politikou Beranovy vlády — Proces je rozpočten na šest neděl — Velkopanské Beranovo chování — Obžalovaní se necítí vinnými

Praha 30. ledna. (Ivan Suk). Nebude pochybností o tom, že proces s Rudolfem Beranem a jeho ministry, mezi nimiž je i druhý ministerský předseda a Beranův nástupce generál Syrový, je procesem ryze politickým. Jeho úkolem je především zjistit míru, kterou se sobecká, beranovská politika zatížila na účet Československé republiky, míru, která vedla ke kapitulantství. O něm bylo řečeno již dosti v procesech před mimořádnými soudy, a bude jistě řečeno sem tančí slovo nadbytečné, protože půjde o to, aby byla odsouzena ta část předmnichovských politických vlivů, která se postavila proti Benešově zahraniční politice kolektivní bezpečnosti, opírající se nejen o Západ, ale také o Východ. Tato beranovská politika hleděla naopak však na sever, směrem k Berlínu, a jejím ovocem byl nakonec 15. březen 1939.

Státník Rudolf Beran, dnes devětapádnásilný, je spolu s odhorevým přednostou a bývalým ministrem vnitra JUDr. Otakarem Fischerem žalován zejména proto, že k úkladům o republiku vešli v přímý styk s nepřátelskými osobami politickými za okolností zvlášť příšerných, při čemž působili nepříteli prospěch, že nadřazovali k bezpečnému zločinu, kterého se dopustili Hácha a Chvalkovským, když 15. března 1939 porušili v Berlíně své povinnosti, vyjednávající s Hitlerem. V tom jim byl nápomocen jak JUDr. Jiří Havelka, armádní generál Jan Syrový a JUDr. Antonín Černý, státník, advokát a ministr vnitra. Náměstek prokurátora národního soudu JUDr. Grospič klade všem pak za vinu, že veřejnými projevy za protektorátu se snažili rozvrátit národní a státní vědomí československého lidu za okolností zvlášť příšerných. Žaloba navrhuje pak, aby Beran, Syrový, dr. Havelka a dr. Fischer byli potrestáni podle § 1. druhé sazby, že jest trestem smrti, zatím co pro dr. Černého navrhuje sazbu první, kterou retribuíbní dekret vymešl těžkým žalářem od deseti do dvaceti let.

Bude věci soudního přelíčení, rozpočteného na šest týdnů, aby se zjistilo, kolik radosti měl Beran z Mnichova. O to se jistě již postará předseda přelíčení, vrchní soudní rada dr. Gottweiss. Žaloba klade ovšem Beranovi za vinu i 15. březen, kdy jako předseda vlády přispěl, aby Hácha s Chvalkovským v Berlíně podepsali naprosto protistátní akt, jímž se zřekli samostatnosti a odevzdali se na milost a nemilost Adolfa Hitlerovi.

Procesu bude předsedat vrchní soudní rada dr. Gottweiss, jehož náhradníkem bude JUDr. Otakar Urban a rada nejvyššího soudu v Brně, Zaloba, jak jsme již uvedli, zastupuje náměstek prokurátora národního soudu JUDr. Grospič a členy soudu jsou: školní inspektor B. Neumann z Ledče, dr. Lad. Kaufner z Prahy, Karel B. Kozelka, dělník z Prahy, dr. Ervín Munk z MNO, bývalý starosta z Boskova u Semlín Josef Peříček a mlynář Josef Zeman z Meziflák. Náhradním soudcem jespak bývalý poslanec Josef Lano z Prahy.

Zahájení přelíčení

Praha 30. ledna (sl). Přelíčení proti Beranovi a jeho společníkům bylo zahájeno přemě v 9 hod. Tlustoučský Beran, hájený dvěma advokáty dr. Pijáčkem a dr. Markem, sedí s rukama opřenými o kolena a v záři filmových reflektorů se tváří velkopanský, zatím co Jan Syrový, také dobře

vyhlázející, sepal s ruce mezi kolony a oběse nahlíží do spisů. Velmi špatně vyhlíží dr. Havelka. Vysokým úředníkem zůstal i tady dr. Otakar Fischer, zatím co dr. Josef Černý na konci lavice hledí odevzdaně do prázdna. Před obžalovanými sedí jejich obhájci. Generála Syrového hájí dr. Vrtílek, dr. Havelku obhájce Frankův a Bienertův dr. Resler, dr. Fischera dr. Pohner a dr. Černého dr. Vorel.

Přelíčení se začalo námitkou obhájce generála Syrového, že národní soud je přý nepřístojný, protože Jan Syrový jako armádní generál podléhá vojenskému soudu. Tuto námitku předseda národního soudu senátní předseda

nejvyššího soudu dr. Gottweiss, je muž po pravici sedí jeho náměstek senátní rada nejvyššího soudu dr. Urban, po krátké poradě zamítl.

Výslech obžalovaných

Předseda začal pak vstýchat obžalované o jejich generálních. Beran prohlásil, že nemá majetek žádný, protože roku 1941 mu všechno jmění gestapo zkonfiskovalo. Jan Syrový vypověděl, že pochází z Třebíče a že má v Dobřívovicích vilu, která je zatížena čtvrtmilionovou hypotékou. Dr. Jiří Havelka se narodil v Orlu, SSSR, má tři děti a manželku a polevním dímzovnímu domu na Vinohradech v Chodské ulici. Dr. Fischer má dům na Hanspauce, také hypotekárně zatížen. Poslední obžalovaný dr. Jos. Černý vypověděl, že jeho manželka se jmenuje Helena Švehlová. On je advokát a v Nepolcích má statek. Po generálních jal se čisti náměstek národního prokurátora dr. Grospič Zaloba, při čemž se stídal se svým náhradníkem dr. Urválkem. Po přelíčení žaloby předvolal si předseda jednotlivé obžalované, aby se jich otázal, čímli se vinnými. Jeden po druhém prohlásil, že nikoliv. Poté předseda dnešní přelíčení zakončil a podotčením, že zítra bude v něm pokračováno již v 8.30 hodin.

Biskup dr. Buzalka o Tisovi

Vatikán byl by uvítal Tisovo odstoupení

Bratislava 30. ledna (26). V procesu s dr. Tisem byl dnes vyslechnut bratislavský světil biskup dr. Buzalka. Vstoupiv do soudní síně, požádal předsedu o dovození podat obžalovanému Tisovi ruku. Předseda jeho žádost zamítl. Svědek uvedl, že koncem srpna 1939, kdy se chystal do Rima, požádal ho dr. Tiso, aby papeži odevzdal depts. V dopisu šlo o to, aby nuncius Magre Ritter po rozkladu Československa byl imenován na Slovensko. Papež vyslovil velké znepokojení nad německým útokem na Polsko, v němž viděl počátek nové světové války. Papež svědkovi vřítal, že nástup Německa byl proveden přes slovenské území a že Slovensko je spoliencem Německa. Svědek se proto snažil papeže přesvědčit, že Slovensko se nemohlo proti Němcům postavit. Katolická církev odsuzovala pronásledování židů a pápežský zástupce Magre Burtio v Bratislavě dal svědkovi, na srozuměnou, že by se dr. Tiso nebo členové vlády mohli vzeptit ně-

meckému nátlaku v této věci, a že by měli oporu u Vatikánu. Dr. Buzalka vřítal, že by bylo Vatikánu vítané, kdyby se Tiso vzdal svého úřadu. Papež se před válkou několikrát otevřeně vyslovil proti nacismu a dr. Tiso pravděpodobně o tom musel vědět. V rozpadnutí Československa viděl svědek podle svého vyjádření nřirozený, nikoliv však nezbytně trvalý důsledek událostí. Byl přý lo rozklad zahraniční i vnitřní, nikoliv robití. Svědek pak potvrzuje, že po slovenském povstání vyzval biskupský sbor dr. Tisa, aby se zřekl svého úřadu, jestliže nedovede zabránit evakuaci slovenského obyvatelstva, kterou provádějí Němci. Tiso však neodstoupil. O tom, že za slovenského povstání sloužil papež mši za Československo, a že také požehnal československému lidu, svědek neví. Dr. Buzalka u Tisa intervenoval za Mdy. Nemohl však kontrolovat, zda intervence byly vždy úspěšné. V nátek dopoledne líčení pokračuje.

Venkovští pekaři o ranní práci

Konference pekařů o začátku pracovní doby

Praha 30. ledna (jp). Ve středu 29. ledna byla v Obchodní a Živnostenské komoře v Praze konference delegátů společenstev pekařů z Čech a Moravy, která se zabývala počátkem pracovní doby v pekárnách.

hou již předat. Proto se domáhají, aby počátek pracovní doby v pekárnách byl posunut na pátou hodinu ranní. Naproti tomu jsou pražští pekaři toho mínění, že dnešní úprava celkem vyhovuje. Pro zachování dnešní úpravy se konference vcelkem

Zdroj: Beran, Syrový a spol. před soudem. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(26), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uid:7adb8a4d-6364-4aa2-ac2f-0b025bcff315?page=uid:208bcfa8-c628-471a-b0d8-0bd1b851bab5>

Generál Syrový se hájí

Byl vždy jen vojákem

Praha 31. března (sl). Na začátku dnešního přelíčení s Rudolfem Beranem a jeho vládou dokončil svoji obhajovací řeč Beranův obhájce dr. Pijáček a dr. Marek. Poté se ujal slova sám generál Syrový, který prohlásil, že vždycky jednal jen k prospěchu svého národa, jehož blaho měl vždycky na mysli a že se nikdy neprohřešil proti demokratickým zásadám a postupoval vždy jen v duchu zásad Masarykových a Benešových. Moje svědomí je čisté. Byl jsem vždy jen voják. Za hranicemi i doma stál jsem věrně po boku presidenta Osvoboditele až do jeho smrti. Stejně věrně postavil jsem všechny své síly do služeb presidenta dr. Beneše. Jejich rozkazy byly mi svaté. Plnil jsem je věrně a oddaně. Dále ve své řeči se zabýval politickými událostmi předmnichovských i pomnichovských dnů a nakonec řekl: »Vydat rozkaz, jehož důsledky mohou vést k vraždě statisíců nebo milionů, to jsem neudělal. Obětovat sebe, to je tisíckrát lehčí. S čistým svědomím stojím před vámi, páni soudcové z lidu. Rozhodněte o mně a o mém dalším osudu, rozhodněte spravedlivě!« Po generálu Syrovém se ujal slova jeho obhájce, Dr. Vrtílek mohl se jen omezit

na právnícký rozbor zažalovaných činů svého klienta a upozornil, že gen. Syrový nepůsobí nikdy na presidenta dr. Beneše v jakémkoli negativním smyslu. Citoval z presidentovy knihy »Zasvětil jsem život míru« odstavec, který je věnován gen. Syrovému: »Poměry se změnilly natolik, že by moje osoba mohla být překážkou vývoje. Ustavil jsem novou vládu, jejímž úkolem je rychle získat klid a dobrý poměr k sousedům.« V tomto citovaném dopise děkuje pan president dr. Beneš Syrovému, že si vede dobře a klade mu na srdce, aby si dobře vedl i nadále.

Po dr. Vrtílkovi ujal se slova bývalý ministr dr. Havelka. Po odjezdu Feierabendově bylo jasno, kam události spějí. Ostatní členové vlády by byli také rádi odešli, ale měli zde rozkaz, daný gen. Eliášovi a dr. Havelkovi, který zněl jasně: Zůstaňte! Byli si vědomi důležitosti svého poslání. Odchodem Eliášovým a Havelkovým padla poslední bašta československého národa proti nacismu. Zítra promluví na počátku přelíčení Havelkův obhájce dr. Resler.

Zdroj: Generál Syrový se hájí. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(77), 2. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:5852d0c5-fccf-4a51-ae04-a9eaa8c6517c?page=uuid:76f63fcc-00aa-4e4f-bc42-e98b7da92cab>

Příloha č. 16: Článek pojednávající o svědectví generálů Gajdy a Krejčího ze Svobodného slova 43/III

Gajda svědčí o gen. Syrovém

Syrový prý neměl pro své místo kvalifikaci

Praha 19. února (st). Celé dopoledne dnešního přelíčení s Beranem a jeho vládou zaujal svědecký výslech armádního generála Ludvíka Krejčího, který byl vždycky toho názoru, že generál Syrový má jako generální inspektor československého vojska vyšší postavení než odpovídá jeho schopnostem. Po zářijové Hitlerově řeči prohlásil Machník, že »to ještě nezačne«, ale za dvě hodiny hlásil již generálu Krejčímu, že v Sudetech vypuklo povstání. Generál Krejčí šel ihned do generálního štábu, odkud telefonoval tehdejšímu ministru Fischerovi, ale ten odpověděl, že na zvládnutí situace stačí síly, které má k dispozici ministerstvo vnitra. Za chvíli volal pak generál Krejčí Fischera po třetí, nabízející mu na pomoc vojsko, ale byl odmítnut. Generál Krejčí vyprávěl pak, že již 17. a později 19. září žádal o vyhlášení mobilizace, ale bez úspěchu. Stábní praporčík Oulický vypověděl, že Němcům bylo odevzdáno celkem 14 moderních děl ráže 30,5 cm a 18 děl ráže 21 cm a současně 26 traktorů Tatra. Po něm přišel na řadu nejdůležitější dnešní svědek, bý-

valý generál Rudolf Gajda, který se před soudem objevil pohubný a špatně vidoucí, prošeďivělý, skláněje hlavu poněkud na stranu. Syrového zná z Ruska jako dobrého člověka a dobrého Čecha, který byl však závislý na svém okolí a vždycky byl služebníkem režimu, který byl u vesla. Generál Gajda — který sám nemá dostatečné vojenské znalosti — odsuzoval pak generála Syrového, že neměl schopnosti, aby zastával své význačné místo. Gajda si na zásah Háchův podal žádost o zrušení degradace. Učinil tak a brzy na to byly mu hodnost i pense vráceny. Gajda se v březnu 1939 dopisem dal prý zcela do područí prezidenta Benešovi a nabídl mu své služby. Noc ze 14. na 15. března 1939 strávil u dr. Černého, kde se konala schůzka mezi Haškem, Stříbrným, dr. Klapkou a dr. Hodáčem. Bylo navrhováno, aby vláda odjela do zahraničí a dr. Černý navrhoval, aby spáchala sebevraždu. Beran byl tehdy prý tak rozčilen, že prohlásil, že by nejráději skočil s druhého patra. Zítřka ráno se v přelíčení pokračuje.

Zdroj: Gajda svědčí o gen. Syrovém. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(43), 3. Dostupné také [online] z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:4927d708-3013-4dc5-b0fa-fa904f4682e2?page=uuid:b960dd1e-6662-48a3-9126-643fb7540210>

Příloha č. 17: Text informující o vyneseném rozsudku nad Rudolfem Beranem, Janem Syrovým a dalšími členy protektorátní vlády ze Svobodného slova 94/III

Beran a Syrový dvacet let žaláře

Dr. Havelka, dr. Fišer a dr. Černý zproštění viny

Praha 21. dubna (st). Za obrovského zájmu veřejnosti byl dnes vynesen rozsudek nad Rudolfem Beranem, generálem Janem Syrovým, dr. Jiřím Havelkou, dr. Otakarem Fišerem a dr. Jos. Černým. Ve 14.25 hod. vstoupili do jednací síně obhájci obžalovaných a celá porotní síň ztichla, třeba byla nabita do posledního místečka. O pět minut později byli z vazby přivedeni obžalovaní. Havelka zřejmě zhroucený, neboť byl přivezen k rozsudku z nemocnice. Krátce poté vstoupil do jednací síně také národní soud v čele se svým předsedou senátním prezidentem nejvyššího soudu Gottweissem.

V obsáhlém enuciátu prohlásil pak, že Rudolf Beran jako ministerský předseda a Jan Syrový jako ministr národní obrany, opatřili za války nepříteli prospěch tím, že dali souhlas k prodeji válečného materiálu Německu a Syrový také tím, že 15. března nedal rozkaz k zničení válečného materiálu, čímž spáchali zločin vojenské zrády. Rudolf Beran podporoval nacistické hnutí a tiskem schvaloval nepřátelskou vládu. Jan Syrový je vi-

nen, že jako ministr národní obrany a armádní generál při setkání s Adolfem Hitlerem podal mu ruku, doprovázel gen. Blaskowitze k hrobu Neznámého vojína, zúčastnil se přehlídek německého vojska a stýkal se s Konrádem Henleinem, čímž spáchal provinění proti par. 4 dekretu presidenta republiky o národním soudu. V ostatních směrech se obžalovaní obžaloby zprošťují, zejména obžaloby pro zločin prorady, pro zločin přípravy úkladu o republiku, pro zločin vojenské zrády a dr. Fišer, dr. Černý a dr. Jiří Havelka také pro propagaci a podporu nacistického a fašistického hnutí. Předseda pak prohlásil, že Rudolf Beran a Jan Syrový se odsuzují každý k trestu těžkého žaláře v trvání dvaceti let, zosířenému půlročně postem. Zároveň byla u Berana a Syrového vyslovena ztrátka občanské cti navždy a rozhodnuto, že polovinu trestu si odpykají ve zvláštních nucených pracovních oddílech, a že celé jejich jmění propadá ve prospěch státu. Rozsudek znamená, že dr. Jiří Havelka, dr. Otakar Fišer a dr. Josef Černý byli zcela osvobozeni se všemi důsledky.

Beran a Syrový dvacet let žaláře. *Svobodné slovo*. 1947, 3.(94), 1. Dostupné také [online] z:

<https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:aa5cda71-fb56-457e-a21a-770475ad5d21?page=uuid:3fb6b815-209c-4717-9677-6f9f80b17b25>